

Nr 25

Socialutskottets betänkande i anledning av propositionen 1973:130 angående ändringar i arbetarskyddslagstiftningen och andra åtgärder för bättre arbetsmiljö jämte motioner.

Propositionen

I propositionen 1973:130 har Kungl. Maj:t (socialdepartementet)

dels föreslagit riksdagen att antaga vid propositionen fogade förslag till

1. lag om ändring i arbetarskyddslagen (1949:1),
2. lag om ändring i lagen (1971:282) om arbetarskyddsavgift,
3. lag om ändring i skogsförläggningsslagen (1963:246),
4. lag om ändring i lagen (1971:309) om behörighet för allmän

förvaltningsdomstol att pröva vissa mål,

5. lag om ändring i allmänna arbetstidslagen (1970:103),

6. lag om ändring i lagen (1970:943) om arbetstid m. m. i husligt arbete,

7. lag om ändring i lagen (1932:55) om viktmärkning i vissa fall av gods som skall inlastas å fartyg,

dels berett riksdagen tillfälle att yttra sig över vid propositionen fogat förslag till

8. kungörelse om ändring i byggnadsstadgan (1959:612).

I samband med propositionen har socialutskottet behandlat tjugo motioner. Motionsyrkandena redovisas på s. 28–34.

I ärendet har inkommit en skrivelse från Östersunds kommunstyrelse och en skrift från Skogs- och lantarbetsgivareföreningen, Trädgårdsbranschens arbetsgivareförbund och Svenska lantarbetareförbundet.

I propositionen läggs fram förslag om en rad åtgärder för att skapa en bättre arbetsmiljö och tillförsäkra de anställda ett ökat inflytande över dessa frågor på den egna arbetsplatsen.

Propositionen innehåller förslag om lagändringar som väsentligt ökar de anställdas inflytande på de lokala skyddsfrågorna. Skyddsombud skall utan undantag finnas på alla arbetsplatser med minst fem anställda, även kontor, butiker etc. Skyddsombudens lagfästa befogenheter utvidgas. Bl. a. införs i arbetarskyddslagen regler om att skyddsombud skall delta i planeringen av arbetslokaler, maskiner och andra arbetsanordningar samt arbetsmetoder. Skyddsombud får också rätt att ta del av alla handlingar och upplysningar i företaget som är av betydelse för hans verksamhet. Skyddsombud ges rätt att bestämma att visst arbete skall avbrytas i avvaktan på ställningstagande av yrkesinspektionen om arbetet innebär omedelbar och allvarlig fara för arbetstagares liv eller hälsa. Detsamma gäller om förbud från tillsynsmyndigheten överträds av arbetsgivaren. En

regel införs i arbetarskyddslagen som fritar skyddsombud från skadeståndsskyldighet. I lagen slås vidare fast att skyddsombud skall ges erforderlig ledighet med lön för att fullgöra sina uppgifter. Skyddsombudens anställningstrygghet säkras. De ges också rätt till erforderlig utbildning. Systemet med regionala skyddsombud byggs ut.

Skyddskommitté skall alltid tillsättas när det finns minst 50 anställda på arbetsplatsen men skall också inrättas på mindre arbetsplatser om parterna är ense eller arbetstagsidan begär det. Även skyddskommittéernas uppgifter breddas, bl. a. i fråga om planeringen av nya eller ändrade arbetslokaler, arbetsmetoder e. d. Skyddskommittén skall planera och övervaka hela skyddsarbetet inkl. företagshälsovården. Skyddskommitténs uppgifter när det gäller utbildning och information markeras särskilt.

Lagändringar föreslås som innebär skärpta regler om förhandsprövning av nya eller ändrade arbetslokaler m. m. Nya lagregler införs om samordning av och ansvar för skyddsåtgärderna på arbetsställen, som är gemensamma för flera arbetsgivares anställda, bl. a. byggarbetsplatserna. Effektivare påföljdsbestämmelser mot arbetsgivaren införs för att tillsynsmyndigheten snabbt skall kunna åstadkomma rättelse av missförhållanden i skyddshänseende. Yrkesinspektionen skall ha möjlighet att ge föreläggande vid vite om att en åtgärd skall vara vidtagen inom viss tid.

Utbildningen för skyddsombud byggs ut kraftigt. Kostnaderna för utbildningen skall falla på arbetsgivarna. Detta sker genom att utbildningen finansieras över arbetarskyddsfonden. Vidare öppnas möjlighet till utbildning i arbetsmiljöfrågor även för arbetsledare, tekniska planerare och andra som är med om att forma arbetsmiljön. En utbildningsdelegation med representanter för arbetsmarknadens parter knyts till arbetarskyddsstyrelsen.

Antalet yrkesinspektionsdistrikt ökas från 11 till 19. I varje distrikt skall verksamheten ledas av en nämnd med representanter för arbetsmarknadens parter. Den kommunala tillsynen av mindre arbetsställen effektiviseras.

Den arbetarskyddsavgift som erläggs av arbetsgivarna höjs från 0,05 % till 0,10 % fr. o. m. år 1974. Genom att arbetsgivaravgiften till yrkesskadeförsäkringen enligt redan framlagt förslag sänks från 0,30 % till 0,25 % kan höjningen av arbetarskyddsavgiften ske inom ramen för en oförändrad sammanlagd arbetsgivaravgift. Av arbetarskyddsavgiften för år 1974 avsätts viss del för utbildningsverksamhet i anslutning till de anställdas styrelserepresentation i aktiebolagen.

Eftersom hela lagstiftningen om arbetarskyddet även avser staten som arbetsgivare skall arbetarskyddsavgift i fortsättningen också betalas av staten. Härigenom och genom den höjda arbetarskyddsavgiften tillförs arbetarskyddsfonden ytterligare ca 50 milj. kr. om året. Dessa medel skall bl. a. finansiera den utvidgade och förbättrade utbildningen av skyddsombud liksom utbildningen i arbetsmiljöfrågor för arbetsledare, tekniska planerare m. fl. De regionala skyddsombudens verksamhet skall också finansieras genom arbetarskyddsavgiften. Fondmedlen skall dessuto

täcka vissa utbildningskostnader för personal inom företagshälsovården och ge betydligt ökade resurser för stöd åt forskning och produktutveckling inom arbetsmiljöområdet.

Reformerna föreslås träda i kraft den 1 januari 1974.

Författningsförslagen

De vid propositionen fogade författningsförslagen är av följande lydelse.

1 Förslag till

Lag om ändring i arbetarskyddslagen (1949:1)

Häriigenom förordnas i fråga om arbetarskyddslagen (1949:1)¹,
dels att 60 och 69 §§ skall upphöra att gälla,
dels att i 55, 61 och 72 §§ ordet "yrkesinspektör" i olika böjningsformer skall bytas ut mot "yrkesinspektionen" i motsvarande form,
dels att 6, 39--42, 47--53, 59, 62--68, 70 och 73 §§ skall ha nedan angivna lydelse,
dels att i lagen skall införas nya paragrafer, 7 a, 8 a, 40 a, 40 b, 41 a och 53 a §§, av nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Såvitt angår i 45 och 46 §§ föreskrivna särskilda skyldigheter beträffande sådana tekniska anordningar och arbetsställen, som där avses, skall denna lag äga tillämpning, ändå att fråga ej är om verksamhet, som enligt vad förut sagts omfattas av lagen.

Föreslagen lydelse

6 §

Såvitt angår de särskilda skyldigheter, som avses i 7 a § beträffande gemensamma arbetsställen samt i 45 och 46 §§ beträffande tekniska anordningar och arbetsställen, skall denna lag äga tillämpning, ändå att fråga ej är om verksamhet, som enligt vad förut sagts omfattas av lagen.

7 a §

När två eller flera arbetsgivare samtidigt bedriva arbete på samma

¹ Senaste lydelse av
 61 § 1963:245,
 72 § "

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

arbetsställe, skola de samråda och gemensamt verka för att åstadkomma sunda och säkra förhållanden på arbetsstället.

Den som låter uppföra byggnad eller anläggning (byggherre) är ansvarig för samordning av åtgärder till skydd mot ohälsa och olycksfall på gemensamt arbetsställe för byggnadsverksamhet. Byggherren kan överlåta ansvaret för samordningen till arbetsgivare på arbetsstället.

På annat gemensamt arbetsställe än som avses i andra stycket kunna arbetsgivarna överenskomma att en av dem skall ha ansvaret för samordningen. Finnes ej överenskommelse äger yrkesinspektionen föreskriva vem som skall ha sådant ansvar.

Den som har ansvar enligt andra eller tredje stycket skall tillse att samordning sker av skyddsåtgärder på arbetsstället. Övriga arbetsgivare och på arbetsstället sysselsatta arbetstagare äro skyldiga att följa de anvisningar som han i detta syfte lämnar.

Vad i denna paragraf sägs om arbetsgivare äger motsvarande tillämpning på den som driver verksamhet utan att ha arbetstagaré anställd.

8 a §

Arbetsgivare skall göra anmälan till yrkesinspektionen när arbetslokal, beträffande vilken byggnadslov eller anmälan enligt 66 § byggnadsstadgan (1959:612) ej erforderas, skall tagas i bruk för stadigvarande användning i verksamhet, på vilken denna lag är tillämplig. Anmälan skall göras senast tre

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

veckor innan lokalen tages i bruk.

Anmälan enligt första stycket skall även göras dels när erforderlig prövning i arbetarskyddshänseende ej kunnat ske i ärende om byggnadslov, dels när arbetslokal skall tagas i bruk för annan verksamhet än den, vartill lokalen senast varit använd, dels ock när arbetstagare skall anställas i verksamhet, i vilken arbetstagare förut icke använts till arbete för arbetsgivares räkning.

Om det är påkallat med hänsyn till riskförhållandena i visst slag av verksamhet, får Konungen eller myndighet som Konungen bestämmer föreskriva, att arbetslokal som är avsedd för sådan verksamhet icke får tagas i bruk förrän den besiktigats av yrkesinspektionen.

39 §

Arbetsgivare och hos honom sysselsatta arbetstagare skola, för att åstadkomma sunda och säkra arbetsförhållanden *på arbetsstället, under arbetsgivarens ledning i samverkan bedriva ett på lämpligt sätt organiserat skyddsarbete.*

Arbetsgivare och arbetstagare skola *samverka* för att åstadkomma sunda och säkra arbetsförhållanden.

40 §

Å arbetsställe, varest regelbundet sysselsättas minst fem arbetstagare, skall, där ej särskilt förhållande berättigar till undantag, bland arbetstagarna utses ett eller flera skyddsombud att företräda arbetstagarna i frågor rörande sundhet och säkerhet i arbetet. Skyddsombud bör, där så finnes påkallat, utses jämväl å arbetsstäl-

På arbetsställe, där minst fem arbetstagare regelbundet sysselsätas, skall bland arbetstagarna utses ett eller flera skyddsombud. Skyddsombud skall utses även på annat arbetsställe, om arbetsförhållandena påkalla det. För skyddsombud bör ersättare utses.

Nuvarande lydelse

le med mindre än fem arbetstagare.

Val av skyddsombud förrättas av arbetstagarna eller, på framställning av dem, av lokal organisation, genom vilken de kunna anses företrädla.

Där förhållandena inom visst slag av verksamhet påkalla det, må arbetarskyddsstyrelsen medgiva att organisation som ovan sägs utser skyddsombud utanför kretsen av arbetstagare vid visst arbetsställe ävensom meddela de föreskrifter, som därvid skola iakttagas. Vad nu stadgats utgör ej hinder för att skyddsombud tillika utses enligt andra stycket.

För skyddsombud bör ersättare utses.

Föreslagen lydelse

Skyddsombud utses av lokal facklig organisation, som är bunden av kollektivavtal i förhållande till arbetsgivaren. Finnes ej sådan organisation, utses skyddsombud av arbetstagarna.

För arbetsställe där skyddskommitté ej tillsatts äger yrkesinspektionen, om förhållandena påkalla det, medgiva att lokal avdelning av sådan organisation, som är att anse som huvudorganisation enligt lagen (1936:506) om förenings- och förhandlingsrätt, utser skyddsombud utanför kretsen av arbetstagare.

Finnes vid arbetsställe mer än ett skyddsombud, skall ett av ombuden utses att vara huvudskyddsombud med uppgift att samordna skyddsombudens verksamhet.

40 a §

Skyddsombud företräder arbetstagarna i skyddsfrågor och skall verka för tillfredsställande skyddsförhållanden. I detta syfte skall ombudet inom sitt skyddsområde vaka över sundhet och säkerhet i arbetet och deltaga vid planering av nya eller ändrade lokaler, anordningar och arbetsmetoder.

Skyddsombud skall söka vinna övriga arbetstagares medverkan i skyddsarbetet.

Arbetsgivare och arbetstagare svara gemensamt för att skyddsombud får erforderlig utbildning.

Skyddsombud skall heredas erforderlig ledighet med bibehållna

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

anställningsförmåner för att fullgöra sina uppgifter.

Skyddsombud har rätt att taga del av de handlingar och erhålla de upplysningar i övrigt som är av betydelse för ombudets verksamhet.

40 b §

Innebär visst arbete omedelbar och allvarlig fara för arbetstagares liv eller hälsa och kan rättelse icke genast uppnås genom hänvändelse till arbetsgivaren, kan skyddsombud bestämma att arbetet skall avbrytas i avvaktan på ställningstagande av yrkesinspektionen.

Överträdes förbud enligt 53 § som vunnit laga kraft eller som gäller utan hinder av förd klagan äger skyddsombud avbryta arbete som avses med förbudet.

För skada till följd av åtgärd som avses i första eller andra stycket är skyddsombud fri från ersättningsskyldighet.

41 §

Vid arbetsställe, varest regelbundet sysselsätts minst femtio arbetstagare, skall finnas en av företrädare för arbetsgivaren och av skyddsombud sammansatt skyddskommitté, som har att verka för sundhet och säkerhet i arbetet. Där så finnes påkallat bör skyddskommitté tillsättas jämväl å arbetsställe med mindre antal arbetstagare.

Vid arbetsställe, där minst femtio arbetstagare regelbundet sysselsätts, skall finnas skyddskommitté, sammansatt av företrädare för arbetsgivaren och arbetstagarna. Skyddskommitté skall tillsättas även vid arbetsställe med mindre antal arbetstagare, om det begäres av arbetstagarna.

Företrädare för de anställda utses bland arbetstagarna av lokal facklig organisation, som är bunden av kollektivavtal i förhållande

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

till arbetsgivaren. Finnes ej sådan organisation, utses företrädare av arbetstagarna.

41 a §

Skyddskommitté skall planera och övervaka skyddsarbetet inom arbetsstället. Den skall noga följa utvecklingen i frågor som röra skyddet mot ohälsa och olycksfall samt verka för tillfredsställande skyddsförhållanden på arbetsstället. I skyddskommitté skola behandlas frågor om företagshälsovård, frågor om planering av nya eller ändrade lokaler, anordningar och arbetsmetoder samt frågor om upplysning och utbildning rörande arbetarskydd.

42 §

Skyddsombud må icke hindras att fullgöra sina uppgifter. Arbetstagare må ej på den grund att han utsetts till skyddsombud eller i anledning av hans verksamhet som skyddsombud tillskyndas försämrade arbetsförhållanden, ej heller må arbetsgivare av sådan orsak skilja honom från anställningen eller försämlra hans anställningsvillkor.

Bryter arbetsgivare eller arbetstagare mot vad i första stycket stadgats, är han skyldig ersätta därav uppkommen skada. Vid bedömande om och i vad mån skada uppstått skall hänsyn tagas även till omständigheter av annan än rent ekonomisk betydelse. Om det med hänsyn till den skadevållandes ringa skuld, den skadelidandes förhållande i avseende å tvisten, skadans storlek i jämförelse med den skadevållandes tillgångar eller till omständigheterna i övrigt finnes skäligt, må skadeståndets belopp nedsättas; fullständig befrielse från skadeståndsskyldighet må ock äga rum. Äro flera ansvariga för skada, skall skadeståndsskyldigheten dem emellan fördelas efter vad som prövas skäligt med hänsyn till den större eller mindre skuld, som finnes ligga envar till last, samt till omständigheterna i övrigt.

Avtalsuppsägning eller annan dylik rättshandling, som sker i strid mot vad i första stycket är stadgat, är ogill.

Skyddsombud, som gör gällande att han uppsagts från sin anställning eller tillskyndats försäm-

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

rade arbetsförhållanden eller anställningsvillkor med anledning av uppdraget att vara skyddsombud, har rätt att kvarstå i anställningen under oförändrade arbetsförhållanden och anställningsvillkor till dess frågan slutligt prövats. På yrkande av arbetsgivaren kan domstol förordna att vad nu sagts ej skall äga tillämpning.

Har skyddsombud efter det att anställningen upphört väckt talan om att anställningsförhållandet skall bestå med hänsyn till innehållet i tredje stycket, kan domstol på yrkande förordna att skyddsombudet skall äga återgå i arbetet för tiden intill dess laga kraft ägande dom eller beslut föreligger. För den tid förordnande gäller har skyddsombudet rätt att åtnjuta sina tidigare arbetsförhållanden och anställningsvillkor.

47 §

Tillsyn å efterlevnaden av denna lag och med stöd av densamma meddelade föreskrifter utövas av arbetarskyddsstyrelsen samt, under dess överinseende och ledning, av yrkesinspektionens befattningshavare och kommunala tillsynsmän. Inspektionens befattningshavare utgöres av yrkesinspektörer och dem underordnad personal. Konungen må därjämte förordna, att tillsynen å visst slag av verksamhet skall, med fritagande helt eller delvis av nämnda befattningshavare och tillsynsmän, utövas av specialinspektör.

Vad i lagen stadgas rörande yrkesinspektör skall äga motsvarande tillämpning å specialinspektör.

Tillsyn över efterlevnaden av denna lag och föreskrifter som meddelats med stöd av lagen utövas av arbetarskyddsstyrelsen samt, under dess överinseende och ledning, av yrkesinspektionen.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

Närmare bestämmelser om tillsynens organisation meddelas av Konungen.

48 §

Hälsovårdsnämnd skall utse en eller flera lämpliga personer att för viss tid eller tills vidare utöva kommunal tillsyn som avses i 47 §. Tillsyningsman för allmänna hälsovården är pliktig att, om han därtill förordnas, tillika vara kommunal tillsynsman enligt denna lag.

Kommunal tillsynsman skall av kommunala medel åtnjuta skälig ersättning för uppdraget.

Det åligger kommun att efter samråd med yrkesinspektionen utse en eller flera kommunala tillsynsmän med erforderlig kompetens att biträda yrkesinspektionen vid tillsyn enligt 47 §.

Kommun skall årligen till yrkesinspektionen lämna redogörelse för den kommunala tillsynens utövande.

49 §

Brister kommunal tillsynsman i fullgörandet av sina åligganden, och kommer sådant förhållande genom anmälan av yrkesinspektör eller på annat sätt till hälsovårdsnämndens kännedom, skall nämnden vidtaga erforderliga åtgärder för att åstadkomma rättelse.

Underlåter hälsovårdsnämnd att utse kommunal tillsynsman eller att vidtaga åtgärd, som avses i första stycket, må länsstyrelsen i större eller mindre omfattning uppdraga tillsynens utövande åt person, som av länsstyrelsen förordnas till kommunal tillsynsman, ävensom i fall av behov bestämma den gottgörelse, som enligt 48 § andra stycket skall utgå till tillsynsmannen.

Fullgör kommunal tillsynsman ej vad som åligger honom och kommer det genom anmälan av yrkesinspektionen eller på annat sätt till kommunens kännedom, skall kommunen vidtaga åtgärder för att åstadkomma rättelse.

50 §

Den som har att utöva tillsyn å efterlevnaden av denna lag eller med stöd av densamma meddelad föreskrift skall, när helst han så påfordrar, äga tillträde till arbetsställe, som är underkastat hans tillsyn, ävensom

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

rätt att där företaga undersökning, vartill hans tjänsteåligganden kunna giva anledning.

Arbetsgivare så ock den som å arbetsställe företräder honom är pliktig att på anfordran lämna tillsynsorgan de upplysningar, som erfordras för tillsynens behöriga utövande.

Vad i denna paragraf är stadgat i fråga om tillsynsorgan skall jämväl gälla läkare, som har att verkställa besiktning eller undersökning enligt denna lag eller med stöd av densamma meddelad föreskrift.

Det åligger polismyndighet att lämna den handräckning som är erforderlig för utövande av tillsyn enligt denna lag.

51 §²

Den som har eller haft att utöva tillsyn å efterlevnaden av denna lag eller med stöd av densamma meddelad föreskrift eller anlitats såsom biträde vid tillsynsverksamhetens utövande må ej röja eller obehörigen nyttja yrkeshemlighet, som därigenom blivit känd för honom, och ej heller, där det ej kan anses påkallat i tjänstens intresse, yppa arbetsförfarande eller affärsförhållande, vilket sålunda blivit honom kunnigt.

Vad nu sagts skall äga motsvarande tillämpning i fråga om ledamot och ersättare i yrkesinspektionens förtroenderåd ävensom i fråga om läkare, som har eller haft att verkställa besiktning eller undersökning enligt denna lag eller med stöd av densamma meddelad föreskrift.

Den som tagit befattning med tillsyn enligt denna lag eller utsetts till skyddsombud eller ledamot i skyddskommitté får ej obehörigen yppa eller nyttja vad han under uppdraget eller i tjänsten erfarit om yrkeshemlighet, arbetsförfarande, affärsförhållande, enskilda personliga förhållande eller förhållande av betydelse för landets försvar.

Vad nu sagts skall äga motsvarande tillämpning i fråga om ledamot i styrelsen för lokal facklig organisation med avseende på vad denne erfarit av skyddsombud eller ledamot i skyddskommitté som utsetts av organisationen.

52 §

I statens eller kommuns tjänst anställd läkare, som får kännedom om förhållande, vilket strä

Läkare som i sin verksamhet får kännedom om sjukdom som kan ha samband med arbete skall göra

² Senaste lydelse 1963:245.

Nuvarande lydelse

der mot denna lag eller med stöd av densamma meddelad föreskrift, har att göra anmälan därom hos vederbörande tillsynsorgan. Det åligger sådan läkare ävensom skolråd, skolstyrelse, hälsovårdsnämnd, byggnadsnämnd och polismyndighet att lämna tillsynsorganen de upplysningar och det biträde, som av dessas tjänsteåligganden enligt denna lag kunna påkallas.

Föreslagen lydelse

anmälan hos tillsynsorgan. Det åligger läkare samt skolstyrelse, hälsovårdsnämnd och byggnadsnämnd att lämna tillsynsorganen upplysningar och biträde.

53 §

Råder vid arbetsställe missförhållande i något avseende, varom förmäles i 8–13 §§, eller som eljest utan att hänföra sig till 3--6 kap. inbegripes under 7 §, och innebär missförhållandet icke överträdelse av någon särskilt straffbelagd föreskrift, äger yrkesinspektionen, där så prövas nödigt, skriftligen förelägga arbetsgivaren att inom utsatt skälig tid vidtaga viss åtgärd för att avhjälpa missförhållandet eller ock skriftligen förbjuda honom att efter utsatt skälig tid bedriva visst arbete eller använda viss arbetslokal, maskin, redskap eller annat hjälpmedel, visst ämne eller material eller viss arbetsmetod utan att iakttaga visst vid förbudets meddelande angivet villkor. Innan föreläggande eller förbud meddelas, skall tillfälle att avgiva yttrande beredas arbetsgivaren och, där fråga är om åtgärd beträffande lokal som denne fått till sig upplåten, jämväl upplåtaren.

Medför missförhållande, varom förmäles i första stycket, synnerlig fara för arbetstagares liv eller häl-

Uppfyller arbetsställe ej de krav som gälla enligt denna lag eller föreskrifter eller anvisningar som meddelats med stöd av lagen, äger yrkesinspektionen förelägga arbetsgivaren att avhjälpa missförhållandet. Yrkesinspektionen kan också förbjuda honom att bedriva visst arbete eller använda viss lokal, maskin, redskap eller annat hjälpmedel, visst ämne eller material eller viss arbetsmetod utan att iakttaga villkor som angivits när förbudet meddelades. Föreläggande eller förbud som nu sagts gäller även beträffande verksamhet som den mot vilken påbudet riktats bedriver på arbetsstället utan att använda arbetstagare.

I beslut om föreläggande eller förbud kan yrkesinspektionen utsetta vite. Underlåter arbetsgivare att vidtaga åtgärd som åligger honom enligt föreläggande äger inspektionen förordna om rättelse på hans bekostnad.

Nuvarande lydelse

sa, må yrkesinspektören utan att avbida vederbörandes yttrande meddela förbud som där sägs att träda i kraft omedelbart och gälla tills vidare, intill dess annorlunda förordnas, ävensom där så finnes påkallat låta genom polismyndighetens försorg på arbetsgivarens bekostnad vidtaga nödiga åtgärder för att säkerställa att förbudet upprätthålles.

Är i fall, som avses i första eller andra stycket, fråga om åtgärd beträffande lokal, som arbetsgivaren fått till sig upplåten, äger yrkesinspektören meddela förbud mot upplåtelse av lokalen till arbetslokal eller lokal för visst arbete eller ändamål, intill dess med lokalen vidtagits viss angiven åtgärd.

Arbetarskyddsstyrelsen må utan föregående beslut av yrkesinspektör förordna om åtgärd som avses i denna paragraf.

Föreslagen lydelse

Är i fall som avses i första stycket fråga om åtgärd beträffande lokal som upplåtits till arbetsgivaren äger yrkesinspektionen meddela förbud mot upplåtelse av lokalen till arbetslokal eller lokal för visst slag av arbete eller ändamål till dess angiven åtgärd vidtagits med lokalen.

Arbetarskyddsstyrelsen äger utan föregående beslut av yrkesinspektionen förordna om åtgärd som avses i denna paragraf.

53 a §

Föreligger missförhållande i skyddshänseende och saknar arbetsgivare, som avses i 53 § första stycket, den rådighet över arbetsstället som behövs för att avhjälpa missförhållandet, äger yrkesinspektionen rikta föreläggande eller förbud enligt 53 § mot den som råder över arbetsstället.

Yrkesinspektionen äger meddela de föreskrifter som behövas i fråga om skyddsåtgärder på arbetsställe som avses i 7 a §.

59 §³

På anmodan av arbetarskydds-

På anmodan av arbetarskydds-

³ Senaste lydelse 1963:245.

Nuvarande lydelse

styrelsen eller yrkesinspektör är arbetsgivare *pliktig* att, till *utvärderande* huruvida ämne eller material som han använder eller framställer i sin verksamhet innebär fara för att hos honom sysselsatt arbetstagare ådrager sig ohälsa eller drabbas av olycksfall, föranstalta om undersökning av ämnet eller materialet eller att tillhandahålla erforderliga prov för sådan undersökning.

Den som tillverkar, försäljer eller upplåter anordning, som avses i 45 § första stycket, är *ock* skyldig att på anmodan av arbetarskyddsstyrelsen eller yrkesinspektör föranstalta om undersökning av sådan anordning till *utvärderande* huruvida den erbjuder betryggande säkerhet mot ohälsa och olycksfall eller att tillhandahålla erforderliga prov för sådan undersökning.

Underlåter någon att efterkomma anmodan, som i första eller andra stycket sägs, äger arbetarskyddsstyrelsen förelägga honom att vid vite av högst ett tusen kronor inom utsatt skälig tid vidtaga åtgärden.

Undersökning enligt denna paragraf skall, där arbetarskyddsstyrelsen så föreskriver, bekostas av arbetsgivaren eller, i fall som avses i andra stycket, tillverkaren, försäljaren eller upplåtaren.

Föreslagen lydelse

styrelsen eller yrkesinspektionen är arbetsgivare *skyldig* att föranstalta om undersökning av ämne eller material, som han använder eller framställer i sin verksamhet, eller tillhandahålla prov för sådan undersökning.

Den som tillverkar, försäljer eller upplåter anordning, som avses i 45 § första stycket, är skyldig att på anmodan av arbetarskyddsstyrelsen eller yrkesinspektionen föranstalta om undersökning av sådan anordning eller tillhandahålla prov för undersökning.

Underlåter någon att efterkomma anmodan *enligt* första eller andra stycket, kan myndigheten förelägga honom att vid vite vidtaga åtgärden.

Undersökning enligt denna paragraf skall bekostas av arbetsgivaren eller, i fall som avses i andra stycket, tillverkaren, försäljaren eller upplåtaren, om ej myndigheten beslutar att kostnaden helt eller delvis skall ersättas av statsmedel.

60 §⁴

I fall som avses i 53 och 54 §§ skall vad där stadgats icke äga tillämpning å verksamhet, som be-

⁴ Senaste lydelse 1966:109.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

drives av staten. Finner arbetarskyddsstyrelsen, i anledning av anmälan från yrkesinspektör eller eljest, i avseende å sådan verksamhet missförhållande föreligga som i nämnda lagrum sägs, skall styrelsen hos den myndighet, vilken har överinseende över verksamheten, påkalla erforderlig åtgärd. Vidtagas ej sådan åtgärd, må styrelsen underställa ärendet Konungen eller, om ärendet gäller riksdagen eller dess verk, det riksdagens organ som riksdagen bestämmer.

62 §⁵

Arbetsgivare, som använder minderårig eller kvinna till arbete i strid mot *bestämmelse i 23, 24, 25, 27, 30, 31, 32, 33 eller 34 §* eller 35 § andra stycket, *straffes med dagsböter.*

Arbetsgivare som *uppsåtligen eller av oaktsamhet* använder minderårig eller kvinna till arbete i strid mot 23–25, 27, 30–34 §§ eller 35 § andra stycket *dömes till böter.*

Här förseelsen bestått i eller eljest avsett minderårigs användande till arbete, vare den som har vårdnaden om den minderårige, där användandet skett med hans vetskap och vilja, förfallen till böter från och med fem till och med femtio kronor.

63 §

Underlåter någon att ställa sig till efterrättelse förbud, föreläggande eller föreskrift, som meddelats honom med stöd av bestämmelse i 53, 54, 55, 56, 57 eller 58 §, straffes med dagsböter eller, där omständigheterna äro synnerligen försvärande, med fängelse i högst sex månader.

Till böter eller fängelse i högst ett år dömes den som uppsåtligen eller av oaktsamhet bryter mot föreläggande, förbud eller föreskrift som meddelats honom med stöd av 53–58 §§. Till samma straff dömes den som uppsåtligen eller av oaktsamhet bryter mot föreskrift som meddelats med stöd av 8 a § tredje stycket.

Bryter någon mot föreläggande eller förbud, som förenats med vite, dömes ej till ansvar enligt första stycket.

⁵ Senaste lydelse 1962:248 (jfr 1962:249).

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*64 §⁶

Försummar arbetsgivare att fullgöra anmälningsskyldighet, varom stadgas i 31 eller 33 §, dömes till böter från och med fem till och med trehundra kronor. Har arbetsgivare eller annan för arbetsgivarens räkning mot bättre vetande lämnat oriktig uppgift i anmälan, som avses i nämnda paragrafer, straffes med dagsböter.

Arbetsgivare som uppsåtligen eller av oaktsamhet underlåter att göra anmälan enligt 8 a, 31 eller 33 § dömes till böter. Detsamma skall gälla om arbetsgivare eller annan för arbetsgivarens räkning uppsåtligen lämnar oriktig uppgift i sådan anmälan.

65 §

Där någon mot bättre vetande lämnar arbetarskyddsstyrelsen eller yrkesinspektör oriktig uppgift angående vidtagandet av åtgärd, varom anvisning lämnats honom jämlikt denna lag eller med stöd av densamma meddelad föreskrift, straffes med dagsböter.

Den som uppsåtligen lämnar tillsynsmyndighet oriktig uppgift angående vidtagandet av åtgärd, varom anvisning lämnats honom av sådan myndighet, dömes till böter.

Samma lag vare, där tillverkare, försäljare eller upplåtare, som avses i 45 §, mot bättre vetande lämnar arbetarskyddsstyrelsen eller yrkesinspektör oriktig uppgift beträffande anordning som i nämnda lagrum sägs.

Till böter dömes också tillverkare, försäljare eller upplåtare som uppsåtligen lämnar tillsynsmyndighet oriktig uppgift beträffande anordning som avses i 45 §.

Har någon för annans räkning mot bättre vetande lämnat oriktig uppgift, som avses i denna paragraf, vare ock han förfallen till ansvar som nu sagts.

Första och andra styckena äga motsvarande tillämpning på den som uppsåtligen lämnar oriktig uppgift för annans räkning.

66 §

Åsidosätter arbetsgivare honom enligt 28 § åliggande skyldighet att sörja för att lämplig lokal finnes att tillgå för läkarbesiktning av minderåriga arbetstagare, straffes med dagsböter.

Arbetsgivare som uppsåtligen eller av oaktsamhet underlåter att enligt 28 § sörja för att lämplig lokal finnes att tillgå för läkarbesiktning av minderåriga arbetstagare dömes till böter.

⁶ Senaste lydelse 1962:248 (jfr 1962:249).

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

67 §

Har arbetstagare olovligen och utan giltigt skäl borttagit eller försatt ur bruk skyddsanordning, straffes med böter från och med fem till och med tvåhundra kronor.

Förseelse som nu sagts må ej åtalas, med mindre vederbörande yrkesinspektör anmält förseelsen till åtal.

Arbetstagare som utan giltigt skäl uppsåtligen eller av oaktsamhet borttager eller försätter ur bruk skyddsanordning dömes till böter.

68 §

Bryter någon mot vad i 51 § är stadgat, straffes med dagsböter eller fängelse.

Å brott som nu sagts må allmän åklagare tala allenast efter angivelse av målsäganden.

Den som uppsåtligen eller av oaktsamhet bryter mot 51 § dömes till böter eller fängelse i högst ett år.

Gäller brottet annat än förhållande av betydelse för landets försvar, får allmänt åtal väckas endast om målsägande angiver brottet till åtal eller åtal är påkallat från allmän synpunkt.

69 §

Böter och viten, som ådömas enligt denna lag, tillfalla kronan.

70 §

Beträffande verksamhet, som bedrives av staten, skall vad i denna lag är stadgat om arbetsgivare samt om tillverkare eller annan, som avses i 45 eller 46 §, gälla arbetsföreståndaren.

I fråga om verksamhet, som bedrives av kommun, skall ock vad om arbetsgivare är stadgat gälla arbetsföreståndaren såvitt angår efterlevnaden av 4 och 5 kap. samt föreskrift eller förbud, som jämlikt 54 eller 55 § meddelats

Myndighet äger förordna att dess beslut skall lända till efterrättelse utan hinder av förd klagan.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

arbetsgivaren. Samma lag vare i fråga om verksamhet, som bedrivs av annan än staten eller kommun, därest arbetarskyddsstyrelsen på framställning av arbetsgivaren godtagit viss person såsom arbetsföreståndare i hans ställe.

73 §⁷

Över arbetarskyddsstyrelsens beslut i ärende, som avses i 23, 24, 25, 29, 30, 31 eller 33 §, 40 § tredje stycket eller 70 § andra stycket, må klagan ej föras.

Mot arbetarskyddsstyrelsens beslut rörande förbud, föreläggande eller föreskrift enligt 53–59 §§ föres talan hos kammarrätten genom besvär.

Talan mot beslut av arbetarskyddsstyrelsen i annan fråga, som omförmäles i denna lag, eller mot länsstyrelses beslut i sådan fråga föres genom besvär hos Konungen.

Mot arbetarskyddsstyrelsens beslut i ärende som avses i 23–25, 29–31 eller 33 § eller 40 § tredje stycket får talan ej föras.

Talan mot annat beslut, som arbetarskyddsstyrelsen meddelat enligt denna lag eller som myndighet meddelat med stöd av Konungens förordnande enligt lagen, föres hos Konungen genom besvär.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1974.

Äldre bestämmelser i 73 § gäller fortfarande i fråga om talan mot beslut som meddelats före den 1 januari 1974.

Medgivande som arbetarskyddsstyrelsen lämnat med stöd av 40 § tredje stycket i äldre lydelse gäller intill utgången av år 1974.

2 Förslag till**Lag om ändring i lagen (1971:282) om arbetarskyddsavgift**

Härigenom förordnas, att 2–4 §§ lagen (1971:282) om arbetarskyddsavgift skall ha nedan angivna lydelse.

*Nuvarande lydelse¹**Föreslagen lydelse*

2 §

Med arbetsgivare avses i denna

Med arbetsgivare avses i denna

⁷ Senaste lydelse 1971:599.

¹ Med nuvarande lydelse avses beträffande 3 § lydelsen enligt 1973:488.

Nuvarande lydelse

lag den, som enligt lagen (1954:243) om yrkesskadeförsäkring skall erlägga avgift till obligatorisk yrkesskadeförsäkring, *dock ej staten.*

Föreslagen lydelse

lag den, som enligt lagen (1954:243) om yrkesskadeförsäkring skall erlägga avgift till obligatorisk yrkesskadeförsäkring.

3 §

Arbetsgivare erlägger årligen arbetarskyddsavgift med belopp som motsvarar *fem hundra*delars procent av vad arbetsgivaren under året utgivit som lön i pengar eller naturaförmåner i form av kost eller bostad.

Vid beräkningen av avgiften tages icke hänsyn till arbetstagares lön i vad den för år räknat överstiger sju och en halv gånger det vid årets ingång gällande basbeloppet enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring. Hänsyn tages ej heller till arbetstagare, vars lön under året understigit femhundra kronor. Vidare bortses vid denna beräkning från arbetstagare, som icke är obligatoriskt försäkrad enligt lagen (1954:243) om yrkesskadeförsäkring.

Avgift erlägges icke för arbetstagares lön vid sjukdom eller ledighet för vård av sjukt barn eller med anledning av barns födelse till den del lönen motsvarar sjukpenning eller föräldrapenning, som arbetsgivare äger uppbära enligt bestämmelserna i 3 kap. 16 § lagen om allmän försäkring.

4 §

Av arbetarskyddsavgiften skall *två femtedelar* utgöra bidrag till statsverkets kostnader för arbetarskyddsstyrelsens, yrkesinspektionens *och arbetsmedicinska institutets* verksamhet och *tre femtedelar* bidrag till kostnader i övrigt för forskning, utbildning och upplysning beträffande arbetarskydd. Den sistnämnda delen skall föras till en fond, benämnd arbetarskyddsfonden, som förvaltas enligt grunder som Konungen fastställer.

Av arbetarskyddsavgiften skall *en fjärdedel* utgöra bidrag till statsverkets kostnader för arbetarskyddsstyrelsens *och* yrkesinspektionens verksamhet och *tre fjärdedelar* bidrag till kostnader i övrigt för forskning *och utveckling samt* utbildning och upplysning beträffande arbetarskydd *ävensom till kostnader för skyddsarbete som utföres av skyddsombud som utsetts enligt 40 § tredje stycket arbetarskyddslagen (1949:1).* Den sistnämnda delen skall föras till en fond, benämnd arbetarskyddsfonden, som förvaltas enligt grunder som Konungen fastställer.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1974.

Äldre bestämmelser gäller alltjämt i fråga om avgift för tid före ikraftträdandet.

Av den del av arbetarskyddsavgiften för år 1974 som skall föras till arbetarskyddsfonden skall högst ett belopp, som svarar mot en hundradels procent av lönesumman enligt 3 §, utgöra bidrag till kostnader för utbildning som facklig huvudorganisation av arbetstagare anordnat i anledning av lagen (1972:829) om styrelserepresentation för de anställda i aktiebolag och ekonomiska föreningar.

3 Förslag till

Lag om ändring i skogsförläggningslagen (1963:246)

Härigenom förordnas i fråga om skogsförläggningslagen (1963:246),
dels att i 6, 13–16, 18, 19 och 21 §§ ordet "skogsyrkesinspektör" i olika böjningsformer skall bytas ut mot "yrkesinspektionen" i motsvarande form,

dels att 11 och 23 §§ skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

11 §

Tillsyn å efterlevnaden av denna lag utövas av arbetarskyddsstyrelsen samt, under dess överinseende och ledning, av *skogsyrkesinspektionens eller, beträffande vägarbete utan samband med skogsbruk eller flottning, av den allmänna yrkesinspektionens befattningshavare.*

Vad i lagen stadgas om skogsyrkesinspektör skall i fråga om vägarbete som nyss sagts äga motsvarande tillämpning å yrkesinspektör.

Närmare bestämmelser om tillsynens organisation meddelas av Konungen.

Tillsyn *över* efterlevnaden av denna lag utövas av arbetarskyddsstyrelsen samt, under dess överinseende och ledning, av *yrkesinspektionen.*

23 §¹

Mot arbetarskyddsstyrelsens beslut rörande förbud eller föreläg-

¹ Senaste lydelse 1971:600.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

*gande enligt 13, 14, 15 eller 17 §
föres talan hos kammarrätten ge-
nom besvär.*

Talan mot beslut av arbetar-
skyddsstyrelsen i *annat* ärende,
som avses i denna lag, föres hos
Konungen genom besvär.

Talan mot beslut av arbetar-
skyddsstyrelsen i ärende, som av-
ses i denna lag, föres hos Konung-
en genom besvär.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1974.

Äldre bestämmelser i 23 § gäller fortfarande i fråga om talan mot
beslut som meddelats före den 1 januari 1974.

4 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1971:309) om behörighet för allmän förvalt- ningsdomstol att pröva vissa mål

Härigenom förordnas, att 1 § lagen (1971:309) om behörighet för
allmän förvaltningsdomstol att pröva vissa mål skall ha nedan angivna
lydelse.

*Nuvarande lydelse*¹*Föreslagen lydelse*

1 §

Om besvär mot beslut, vilket meddelats med stöd av lag eller annan
författning som utfärdats före den 1 januari 1972, enligt vad hittills gällt
skall anföras hos Konungen, skall besvären, i den mån ej annat föreskrives
i 2 §, i stället anföras hos kammarrätt i följande mål:

1. mål om val till befattning eller uppdrag, mål om val för upprättande
av förslag till befattning eller uppdrag,

2. mål om avlöningsförmån, inbegripet ersättning för viss förrättning
eller visst uppdrag, sjukvård, beklädnad och dylikt, mål om resekostnads-
och traktamentsersättning, mål om delaktighet i eller avgift till pensions-
inrättning eller annan sådan allmän anstalt eller kassa, mål om rätt till
pension eller dylik förmån, allt såvida målet avser vad som skall utgå
enligt gällande föreskrift eller överenskommelse och målet ej gäller fråga
som enligt avtal skall avgöras av arbetsgivaren,

3. mål om ersättning till tjänsteman vid polis-, åklagar- eller exeku-
tionsväsendet för utgift, som är föranledd av hans verksamhet,

4. mål om annan ersättning som enligt författning utgår av statsmedel,

¹ Härvid har beaktats den ändring som föreslagits i prop. 1973:132 (ändringen
tillstyrkt i CU 1973:28).

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

såvida ej författningen hänvisar den som gör anspråk på ersättning att vid tvist anhängiggöra talan hos allmän domstol eller expropriationsdomstol eller ersättning enligt författningen utgår till kommun eller annan kommunal förvaltningsenhet eller fråga är om ersättning eller hittelön enligt lagen (1942:350) om fornminnen eller om ersättning enligt naturvårdslagen (1964:822),

5. mål om beslut av tullmyndighet i samband med in- eller utförsel av vara med undantag dock för sådant beslut om befrielse från eller nedsättning eller återbetalning av tull, skatt eller annan avgift som meddelats med stöd av Konungens bemyndigande, mål om tillstånd att hålla provianteringsfrilager,

6. mål om beslut rörande statens, kommuns eller annan kommunal förvaltningsenhets uttagande enligt gällande föreskrift av skatt eller annan avgift, såvida ej beslutet avser nedsättning eller befrielse och meddelats med stöd av Konungens bemyndigande eller fråga är om oljeavgift eller avgift, vars uttagande genom utmätning förutsätter beslut av allmän domstol,

7. mål om beslut rörande återbetalning av utskylder, böter eller andra allmänna medel, såvida ej beslutet meddelats med stöd av Konungens bemyndigande eller avser avgift vars uttagande genom utmätning förutsätter beslut av allmän domstol,

8. anmärknings- och avkortningsmål, mål om tillsyn över stiftelser,

9. mål om beslut som enligt författning eller föreskrift rörande den allmänna hälsovården, rörande förebyggande eller bekämpande av djur- eller växtsjukdomar eller rörande djurs vård eller behandling i särskilt fall meddelats angående förbud, föreläggande, föreskrift, tillstånd eller godkännande eller angående omhändertagande, smittrening, oskadliggörande eller liknande åtgärd, såvida ej fråga är om skyldighet, som enligt författning åvilar kommun eller annan kommunal förvaltningsenhet, eller om beslut enligt arbetarskyddslagen (1949:1), allmänna ordningsstadgan (1956:617), lagen (1956:618) om allmänna sammankomster eller strålskyddslagen (1958:110) eller i ärende som avses i skogsföreläggningslagen (1963:246),

9. mål om beslut som enligt författning eller föreskrift rörande den allmänna hälsovården, rörande förebyggande eller bekämpande av djur- eller växtsjukdomar eller rörande djurs vård eller behandling i särskilt fall meddelats angående förbud, föreläggande, föreskrift, tillstånd eller godkännande eller angående omhändertagande, smittrening, oskadliggörande eller liknande åtgärd, såvida ej fråga är om skyldighet, som enligt författning åvilar kommun eller annan kommunal förvaltningsenhet, eller om beslut enligt arbetarskyddslagen (1949:1) eller med stöd därav meddelade föreskrifter, allmänna ordningsstadgan (1956:617), lagen (1956:618) om allmänna sammankomster eller strålskyddslagen (1958:110) eller i ärende som avses i skogsföreläggningslagen (1963:246),

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

10. mål om förordnande angående läkarundersökning av den som är anställd i allmän tjänst, mål om disciplinär bestraffning, mål om avstängning från tjänstgöring, mål om skiljande från allmän tjänst eller därmed jämförligt uppdrag annorledes än i samband med förflyttning,

11. mål om föreläggande vid vite, såvida ej fråga är om skyldighet, som enligt författning åvilar kommun eller annan kommunal förvaltningsenhet, eller om föreläggande enligt lagen (1919:240) om fondkommissionsrörelse och fondbörsverksamhet, lagen (1940:358) med vissa bestämmelser till skydd för försvaret m. m., lagen (1942:335) om särskilda skyddsåtgärder för vissa kraftanläggningar, lagen (1948:433) om försäkringsrörelse, lagen (1950:272) om rätt för utländsk försäkringsanstalt att driva försäkringsrörelse här i riket, lagen (1950:596) om rätt till fiske, lagen (1955:183) om bankrörelse, lagen (1955:416) om sparbanker, lagen (1956:216) om jordbrukskasserörelsen, lagen (1959:73) med vissa bestämmelser om inländsk försäkringsrörelse vid krig m. m., lagen (1959:118) om krigsansvarighet för liv- och invaliditetsförsäkring, civilförsvarslagen (1960:74), lagen (1963:76) om kreditaktiebolag, jordförvärvslagen (1965:290), förordningen (1968:576) om Konungariket Sveriges stadshypotekskassa och om stadshypoteksföreningar, miljöskyddslagen (1969:387), jordhävdslagen (1969:698), lagen (1970:65) om Sveriges allmänna hypoteksbank och om landshypoteksföreningar, lagen (1970:596) om förenklad aktiehantering eller lagen (1971:827) om registrering av aktieinnehav,

12. mål om utdömande av vite,

13. mål om beslut som i särskilt fall meddelats angående behandlingen av häktad eller den som anhållits eller gripits för brott eller som eljest hålles i förvar tillfälligt eller angående verkställighet av straff eller annan brottspåföljd eller av intagning i arbetsanstalt,

14. mål om handräckning.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1974.

5 Förslag till

Lag om ändring i allmänna arbetstidslagen (1970:103)

Härigenom förordnas, att 12 § allmänna arbetstidslagen (1970:103) skall ha nedan angivna lydelse.

12 §

Tillsyn över efterlevnaden av denna lag och föreskrifter, som meddelats med stöd av lagen, ut-

Tillsyn över efterlevnaden av denna lag och föreskrifter, som meddelats med stöd av lagen, ut-

Nuvarande lydelse

övas av arbetarskyddsstyrelsen samt, under dess överinseende och ledning, av *yrkesinspektionens tjänstemän och kommunala tillsynsmän*. Därvid skall i tillämpliga delar gälla vad som föreskrives om tillsyn över efterlevnaden av arbetarskyddslagen.

Föreslagen lydelse

övas av arbetarskyddsstyrelsen samt, under dess överinseende och ledning, av *yrkesinspektionen*. Därvid skall i tillämpliga delar gälla vad som föreskrives om tillsyn över efterlevnaden av arbetarskyddslagen (1949:1).

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1974.

6 Förslag till**Lag om ändring i lagen (1970:943) om arbetstid m. m. i husligt arbete**

Häriigenom förordnas i fråga om lagen (1970:943) om arbetstid m. m. i husligt arbete,

dels att i 17 och 18 §§ ordet "yrkesinspektör" i olika böjningsformer skall bytas ut mot "yrkesinspektionen" i motsvarande form,

dels att 15 § skall ha nedan angivna lydelse.

15 §

Tillsyn över efterlevnaden av 2-4, 6 och 8-10 §§ utövas av arbetarskyddsstyrelsen samt, under dess överinseende och ledning, av *yrkesinspektionens tjänstemän och kommunala tillsynsmän*. Därvid gäller i tillämpliga delar vad som föreskrives om tillsyn över efterlevnaden av arbetarskyddslagen (1949:1). Undersökning på arbetsställe får dock ske endast på begäran av part eller om annars särskild anledning föreligger.

Tillsyn över efterlevnaden av 2-4, 6 och 8-10 §§ utövas av arbetarskyddsstyrelsen samt, under dess överinseende och ledning, av *yrkesinspektionen*. Därvid gäller i tillämpliga delar vad som föreskrives om tillsyn över efterlevnaden av arbetarskyddslagen (1949:1). Undersökning på arbetsställe får dock ske endast på begäran av part eller om annars särskild anledning föreligger.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1974.

7 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1932:55) om viktmärkning i vissa fall av gods som skall inlastas å fartyg

Härigenom förordnas, att 2 § lagen (1932:55) om viktmärkning i vissa fall av gods som skall inlastas å fartyg skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 §¹

Tillsyn *å* efterlevnaden av bestämmelserna i 1 § första–fjärde styckena utövas av arbetarskyddstyrelsen samt, under dess överinseende och ledning, av *yrkesinspektionens tjänstemän*; och skall därvid i tillämpliga delar lända till efterrättelse vad som finnes stadgat rörande tillsyn *å* efterlevnaden av arbetarskyddslagen (1949:1).

Tillsyn *över* efterlevnaden av bestämmelserna i 1 § första–fjärde styckena utövas av arbetarskyddstyrelsen samt, under dess överinseende och ledning, av *yrkesinspektionen*; och skall därvid i tillämpliga delar lända till efterrättelse vad som finnes stadgat rörande tillsyn *över* efterlevnaden av arbetarskyddslagen (1949:1).

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1974.

8 Förslag till

Kungörelse om ändring i byggnadsstadgan (1959:612)

Härigenom förordnas i fråga om byggnadsstadgan (1959:612),² dels att 54 § 3 mom., 56 § 1 mom., 64 § 1 mom. och 66 § skall ha nedan angivna lydelse.

dels att i stadgan skall införas två nya moment, 55 § 4 mom. och 64 § 4 mom., av nedan angivna lydelse.

54 §

3 mom. Befrielse från skyldighet att söka byggnadslov må av länsstyrelsen medgivnas i fråga om industriområde, som ligger avskilt från annan bebyggelse och är i en ägares hand, såframt det kan anses uppenbart att området ändock kommer att bebyggas på tillfredsställande sätt samt medgivandet

3 mom. Befrielse från skyldighet att söka byggnadslov må av länsstyrelsen medgivnas i fråga om industriområde, som ligger avskilt från annan bebyggelse och är i en ägares hand, såframt det kan anses uppenbart att området ändock kommer att bebyggas på tillfredsställande sätt samt medgivandet

¹ Senaste lydelse 1972:250.

² Stadgan omtryckt 1972:776.

Nuvarande lydelse

tillstyrks av byggnadsnämnden. Medgivandet må när som helst återkallas.

Föreslagen lydelse

tillstyrks av byggnadsnämnden och yrkesinspektionen. Medgivandet må när som helst återkallas.

55 §

4 mom. *Vid ansökan om byggnadslov för byggnadsföretag, som avser arbetslokal eller personalrum för verksamhet vari arbetstagare skall användas till arbete för arbetsgivares räkning, skall såvitt möjligt fogas behövlig beskrivning av den avsedda verksamheten. I sådant ärende skall företets utlåtande från yrkesinspektionen om företagets lämplighet från arbetarskyddssynpunkt.*

56 §

1 mom. Vid prövning av ansökan om byggnadslov skall byggnadsnämnden tillse, att det tillämnade företaget ej strider mot byggnadslagen, väglagen (1971:948), lagen om enskilda vägar, naturvårdslagen, miljöskyddslagen, denna stadga eller med stöd av nämnda författningar meddelade föreskrifter. Är tomtens ägare enligt byggnadslagen skyldig att gälla bidrag till kostnad för gata eller att anordna utfartsväg eller avlopp från tomten, må byggnadslov för nybyggnad ej beviljas innan skyldigheten fullgjorts eller nöjaktig säkerhet ställts.

1 mom. Vid prövning av ansökan om byggnadslov skall byggnadsnämnden tillse, att det tillämnade företaget ej strider mot byggnadslagen (1947:385), väglagen (1971:948), lagen (1939:608) om enskilda vägar, naturvårdslagen (1964:822), miljöskyddslagen (1969:387), *arbetarskyddslagen* (1949:1), denna stadga eller med stöd av nämnda författningar meddelade föreskrifter. Är tomtens ägare enligt byggnadslagen skyldig att gälla bidrag till kostnad för gata eller att anordna utfartsväg eller avlopp från tomten, må byggnadslov för nybyggnad ej beviljas innan skyldigheten fullgjorts eller nöjaktig säkerhet ställts.

Byggnadslov för byggnadsföretag som avses i 55 § 4 mom. får beviljas endast om utlåtande föreligger från yrkesinspektionen och av detta framgår att skyddsombud,

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

skyddskommitté eller organisation som företräder arbetstagarna fått tillfälle att yttra sig över byggnadsföretaget. Vad nu sagts gäller dock icke om det ej är känt för vilket slag av verksamhet arbetslokalen är avsedd.

Har i utlåtande från yrkesinspektionen angivits att erforderlig prövning ej kunnat ske i arbetarskyddshänseende, skall i beslut om byggnadslov erinras om skyldigheten att göra anmälan enligt 8 a § andra stycket arbetarskyddslagen.

Inom område, som icke ingår i stadsplan eller byggnadsplan, må lov ej givas till nybyggnad som skulle innefatta tätbebyggelse, i vidare mån än för tillgodoseende av jordbrukets, fiskets, skogsskötselns eller därmed jämförligt behov.

64 §

1 mom. Byggnadsnämnd skall öva tillsyn över byggnadsföretag, för vilka byggnadslov erfordras, samt äger verkställa härför erforderliga besiktningar. Nämnden äger ock besiktiga byggnadsföretag, vartill byggnadslov ej erfordras.

I främsta rummet bör genom besiktningar utrönas, huruvida byggnaden förlagts i rätt läge, samt beskaffenheten av grundbotten, stommen och byggnaden i färdigt skick. Där byggnadslov beviljats för uppförande av byggnad inom område med stadsplan, skall, såvida icke särskilda skäl föranledda annat, särskild besiktning företagas vid ettvar av de tillfällen, som omnämnas i 62 § första stycket b), c), d) och e) (grundbottenbesiktning, lägesbesiktning, stombesiktning, slutbesiktning).

I fall då byggnadslov beviljats må slutbesiktning ej underlätas, om den byggande begär sådan besiktning.

Begär yrkesinspektionen slutbesiktning av byggnadsföretag som avser arbetslokal eller personalrum skall sådan besiktning företagas.

Skall byggnad undergå besiktning av annan myndighet än byggnadsnämnd, bör nämnden verka för att arbetet därmed på lämpligt sätt samordnas med nämndens besiktningar.

4 mom. Yrkesinspektionen skall kallas till slutbesiktning som avser arbetslokal eller personalrum.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

66 §

Med avseende å byggnad som tillhör kronan äger den myndighet, vilken har att pröva ritningarna till byggnaden, medgiva avvikelser från bestämmelserna i denna stadga och med stöd därav meddelade föreskrifter. Detsamma gäller tomt till sådan byggnad, som nu sagts, samt skyltar, stängsel och andra anordningar å byggnaden eller tomten.

Innan byggnad påbörjas för kronans eller landstings räkning, skall anmälan om företaget i god tid göras hos byggnadsnämnden. Anmälan skall vara åtföljd av situationsplan som i 55 § 1 mom. sägs samt av ritningar och beskrivningar i den omfattning som erfordras för att bedöma företagets lämplighet. Finner nämnden att byggnaden ej motsvarar skäliga anspråk på sundhet, säkerhet mot brandfara, hållfasthet, prydlighet eller hänsyn till stads- eller landskapsbilden, eller är anledning till erinran i fråga om byggnadens ändamål, läge eller inverkan å grannes rätt, må nämnden inom tre veckor efter handlingarnas mottagande hos vederbörande förvaltning begära, att frågan underställes Konungens prövning; och må i så fall byggnaden ej uppföras, innan Konungen givit lov därtill.

*Byggnadsnämnden skall under-
rätta yrkesinspektionen om anmä-
lan som avser arbetslokal eller per-
sonalrum.*

Finner nämnden vid besiktning eller eljest att fastställda ritningar ej följas eller eljest att gällande föreskrifter åsidosättas, äger nämnden göra anmälan därom hos den myndighet, som är ansvarig för arbetets utförande, eller, där nämnden så finner nödigt, hos Konungen.

Där fråga är om befästning eller annan anläggning av hemlig natur, äger länsstyrelsen förordna, att situationsplan, ritningar och beskrivningar icke skola tillställas nämnden samt att utstakning av byggnad och besiktning av företaget genom nämnden icke skall äga rum. Länsstyrelsen har att på lämpligt sätt lämna nämnden meddelande om företaget.

Denna kungörelse träder i kraft den 1 januari 1974.

Motionerna*A. Vid riksdagens början väckta motioner*

I motionen 1973:80 av herr Lövenborg m. fl. (vpk) yrkas

1. att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa om omedelbart stopp för all utbyggnad av dieseldriften vid gruvdrift under jord och utarbetandet av direktiv för en gradvis nedtrappning,

2. att riksdagen uttalar sig för ett intensifierat statligt utvecklingsarbete för att snabbt få fram miljövänligare typer av arbetsmaskiner och

fordon och att man därvid beaktar den positiva roll som eldriften kan spela i detta sammanhang,

3. att gruvarbete under jord hänförs till sådana arbeten som faller under strålskyddslagen.

I motionen 1973:162 av herr Ericson i Örebro m. fl. (s) hemställs, såvitt motionen hänvisats till utskottet, att riksdagen hos Kungl. Maj:t begär

1. åtgärder som kan främja en utbyggnad av yrkesmedicinska kliniker enligt SOU 1963:46,

2. åtgärder så att specialitet (behörighet) för läkare inom området yrkesmedicin (arbetsmedicin) snarast fastställs.

Ett i motionen upptaget yrkande om företrädare för yrkesmedicin vid de medicinska fakulteterna behandlas i UbU 1973:8 (s. 23).

I motionen 1973:287 av herr Helén m. fl. (fp) hemställs att riksdagen hos Kungl. Maj:t begär

1. att förslag föreläggs riksdagen i syfte att skapa förutsättningar för att lägga huvudansvaret för arbetsmiljön på företagsnämnderna, varvid dessa tilläggs beslutsrätt i arbetsmiljöfrågor,

2. att yrkesskadestatistiken förbättras samt att försök med tillbudsrapportering igångsätts,

3. att arbetsmiljöutredningen med förtur framlägger förslag till bättre kontroll av kemiska ämnen och till åtgärder mot buller,

4. att staten vid upphandling ställer ökade krav på bullerdämpning av maskiner, fordon etc.,

5. att i grundutbildningen för bl. a. läkare, ingenjörer, arkitekter och ekonomer införs vidgade arbetsmiljöinslag,

6. att en arbetsmiljökampanj av i motionen skisserat slag genomförs,

7. att arbetsmiljöutredningen genom tilläggsdirektiv får i uppgift att analysera behovet av och föreslå mera långsiktiga reformer på arbetsmiljöområdet samt därvid görs parlamentarisk,

8. att förslag snarast föreläggs riksdagen om införandet av statsbidrag i syfte att stimulera investeringar i bättre arbetsmiljö enligt motsvarande grunder som gäller för bidrag till miljövårdande åtgärder inom industrin.

I motionen 1973:288 av herr Helén m. fl. (fp) hemställs

1. att riksdagen hos Kungl. Maj:t anhåller att förslag föreläggs riksdagen om principbeslut rörande obligatorisk företagshälsovård,

2. att riksdagen som sin mening ger Kungl. Maj:t till känna att företagsnämnderna bör ges huvudansvaret för företagshälsovården.

I motionen 1973:439 av herr Åkerlind m. fl. (m) hemställs att förslag snarast föreläggs riksdagen om införandet av statsbidrag i syfte att stimulera investeringar i bättre arbetsmiljö enligt motsvarande grunder som gäller för bidrag till vatten- och luftvårdande åtgärder inom industrin.

I motionen 1973:654 av herr Bohman m. fl. (m) hemställs att riksdagen hos Kungl. Maj:t anhåller att en utredning verkställs angående orsakerna till den höga frånvaron på arbetsmarknaden varvid särskilt de frågeställningar som aktualiserats i motionen 1973:241 bör beaktas.

Motiveringen till yrkandet i motionen 1973:654 finns i motionen 1973:241.

I motionen 1973:655 av herr Bohman m. fl. (m) hemställs att riksdagen hos Kungl. Maj:t anhåller

1. att Kungl. Maj:t förelägger riksdagen förslag om inrättande av en professur i arbetsmiljöforskning,

2. att en utredning tillsättes i syfte att framlägga förslag om ändamålsenlig utbildning av skyddsingenjörer och andra inom arbetsmiljöområdet sysselsatta personer.

Motiveringen till yrkandena i motionen 1973:655 finns i motionen 1973:241.

I motionen 1973:662 av herr Fälldin m. fl. (c) hemställs att riksdagen hos Kungl. Maj:t anhåller

1. att arbetsmiljöutredningen genom vidgade direktiv ges i uppdrag att utarbета ett handlingsprogram utifrån en totalsyn på arbetsmiljön,

2. att arbetsmiljöutredningen utökas med parlamentariker,

3. att en målsättning för arbetsmiljön inom den statliga sektorn utarbetas,

4. om utfärdande av sådana bestämmelser för statliga fonder och för företagens investeringsfonder att arbetsmiljöfrågorna beaktas vid beviljande av medel,

5. om utredning av frågan om hur företagshälsovården skall lösas för egenföretagare,

6. att förslag snart föreläggs riksdagen om stöd till åtgärder för bättre arbetsmiljöer inom industrin i fråga om arbetslokaler, maskiner och andra arbetsanordningar efter samma grunder som gäller för anslaget under nionde huvudtiteln H 13 *Bidrag till miljövårdande åtgärder inom industrin m. m.*

I motionen 1973:1178 av herr Hallgren m. fl. (vpk) yrkas att riksdagen hos regeringen hemställer om förslag till särskild förordning som stadgar förbud för användning av medhavda arbetsmaskiner i utländska fartyg vid lossnings- och lastningsarbete i svenska hamnar.

I motionen 1973:1179 av herr Hallgren m. fl. (vpk) hemställs

att riksdagen uttalar sig för att i arbetarskyddslagen införa bestämmelser som förbjuder enmansbetjäning på normalgodståg och expressgodståg,

att riksdagen hos regeringen hemställer att förslag om erforderlig ändring av arbetarskyddslagen skyndsamt utarbetas och förelägges riksdagen.

I motionen 1973:1187 av herr Hermansson m. fl. (vpk) hemställs att riksdagen hos regeringen begär att i motionen framförda synpunkter på arbetsmiljöfrågorna lägges till grund för proposition i frågan.

I motionen 1973:1213 av herr Petersson i Gäddvik m. fl. (m) hemställs att riksdagen ger Kungl. Maj:t till känna att arbetsmiljöutredningen bör åläggas att beakta vad som har anförts i motionen.

I motionen förordas en förbättring av arbetsmiljöförhållandena för personer som sysselsätts med arkivarbete.

B. Inledning av propositionen väckta motioner

I motionen 1973:2000 av herrar Rosqvist (s) och Bergqvist (s) hemställs att riksdagen, med beaktande av vad som i motionen anförts beträffande arbetsmiljön, hos Kungl. Maj:t begär kompletterande utredning syftande till ändringar i lagar och förordningar om säkerhet å fartyg.

I motionen 1973:2001 av herr Brundin m. fl. (m) hemställs att riksdagen vid behandlingen av propositionen 1973:130 beslutar att skyddsombud skall tillerkännas lagfäst rätt att hos arbetsgivare utverka avstängning av arbetstagare som, trots ombudets tillsägelser, inte följer överenskomna skyddsföreskrifter, till dess vederbörande låter sig efterrätta.

I motionen 1973:2002 av herr Åkerlind (m) hemställs att riksdagen vid behandlingen av propositionen 1973:130 måtte anta förslaget till Lag om ändring i arbetarskyddslagen (1949:1) med följande ändringar:

7 a §

När två — — — på arbetsstället.

Den som — — — på arbetsstället.

På annat — — — sådant ansvar.

Den — — — syfte lämnar.

Vad i denna paragraf sägs om arbetsgivare äger motsvarande tillämpning på den som driver verksamhet utan att ha arbetstagare anställd, såvitt verksamheten kan innebära fara för andra.

8 a §

Arbetsgivare skall — — — i bruk.

Anmälan enligt första stycket skall även göras dels när erforderlig prövning i arbetarskyddshänseende ej kunnat ske i ärende om byggnadslov, dels när arbetslokal skall tagas i bruk för annan verksamhet än den, vartill lokalen senast varit använd, dels ock när arbetstagare skall sysselsättas i verksamhet i vilken arbetstagare förut icke använts till arbete för arbetsgivares räkning.

Om det — — — av yrkesinspektionen.

40 §

På arbetsställe — — — ersättare utses.

Skyddsombud utses efter förslag av berörda arbetstagare av lokal facklig organisation, som är bunden av kollektivavtal i förhållande till

arbetsgivaren. Finnes ej sådan organisation, utses skyddsombud av arbetstagarna.

För arbetsställe — — — av arbetstagare.

Finnes vid — — — skyddsombudens verksamhet.

41 §

Vid arbetsställe — — — av arbetstagarna.

Företrädare för de anställda utses bland arbetstagarna efter förslag från dessa av lokal facklig organisation, som är bunden av kollektivavtal i förhållande till arbetsgivaren. Finnes ej sådan organisation, utses företrädare av arbetstagarna.

53 §

Uppfyller arbetsställe — — — förbudet meddelades.

Föreläggande eller förbud som nu sagts gäller även beträffande verksamhet som den mot vilken påbudet riktats bedriver på arbetsstället utan att använda arbetstagare, såvitt verksamheten kan innebära fara för andra.

Arbetsgivares rätt till yttrande över föreläggande eller förbud regleras i förvaltningslagen (1971:290).

I beslut — — — hans bekostnad.

Är i fall — — — med lokalen.

Arbetsarkyddsstyrelsen äger — — — denna paragraf.

I motionen 1973:2003 av herr Gustavsson i Alvesta m. fl. (c) hemställs att riksdagen vid behandlingen av propositionen 1973:130 beslutar

1. att uttala sig för en sådan decentralisering av yrkesinspektionen att på sikt varje län får ett yrkesinspektionsdistrikt,

2. att hos Kungl. Maj:t uttala sig angående yrkesinspektionsdistriktens samarbete om specialisttjänster i enlighet med vad i motionen anförts,

3. att hos Kungl. Maj:t anhålla om förslag till ett system för typbesiktning av maskiner och redskap,

4. att statsbidrag skall utgå till kommunerna för kostnaderna för den kommunala tillsynen över arbetsmiljön,

5. att hos Kungl. Maj:t uttala att i motionen anförda riktlinjer för en bättre arbetsmiljö läggs till grund för det fortsatta reformarbetet genom vidgade direktiv till arbetsmiljöutredningen.

I motionen 1973:2004 av herr Helén m. fl. (fp) hemställs

1. att riksdagen måtte uttala att ett i motionen redovisat program skall ingå i grunderna för det fortsatta arbetet på att skapa bättre arbetsmiljöer,

2. att riksdagen måtte uttala att den kommande arbetsmiljölagen skall garantera de anställda en position jämställd med arbetsgivarens i vad avser det reella inflytandet över arbetsmiljön i vid mening,

3. att riksdagen uttalar att kommunerna skall ges full kostnadstäck-

ning för den kommunala tillsynen,

4. att riksdagen hos Kungl. Maj:t begär att förslag om koncessionsförfarande vid vissa arbetsställen föreläggs riksdagen,

5. att riksdagen hos Kungl. Maj:t begär att en översyn görs av undervisningen i arbetarskydds- och arbetsmiljöfrågor inom alla utbildningsformer, varvid särskilt behovet av vidareutbildning och fortbildning av yrkesverksamma tekniker beaktas,

6. att förslag snarast föreläggs riksdagen om ekonomiska stimulansåtgärder med syfte att skapa bättre arbetsmiljöer i enlighet med vad i motionen anförts.

I motionen 1973:2005 av herr Hermansson m. fl. (vpk) hemställs

A. 1. att i syfte att arbetarskyddslagen skall tillförsäkra de anställda och deras organisationer maktbefogenheter ges Förslag till Lag om ändring i arbetarskyddslagen (1949:1) 39 § följande ändrade lydelse jämfört med propositionen:

För att åstadkomma säkra och sunda arbetsförhållanden skola maktbefogenheter tillförsäkras de anställda och deras organisationer.,

2. att angående utbildningen av skyddsombud 40 a § tredje stycket erhåller följande ändrade lydelse:

De anställdas organisationer svarar för att skyddsombud får erforderlig utbildning.,

3. att angående rätt för skyddsombud att avbryta arbetet 40 b § första stycket erhåller följande ändrade lydelse:

Innebär visst arbete fara för den anställdes hälsa, och kan rättelse icke ske genom hänvändelse till arbetsgivare, kan skyddsombudet bestämma att arbetet skall avbrytas. Skyddsombudets lokala fackförening äger att pröva det berättigade i skyddsombudets åtgärd. Vid mindre arbetsplatser med regionala skyddsombud äger yrkesinspektionen att företa denna bedömning.,

4. att i syfte att trygga majoritet inom skyddskommitté 41 § första stycket erhåller följande ändrade lydelse:

Vid arbetsställe, där minst femtio anställda regelbundet sysselsättes, skall finnas skyddskommitté sammansatt av *majoritet för de anställda*. Skyddskommitté skall — — — (= propositionen) — — — av arbetstagarna.,

5. att angående stadgandet om skyddsombuds bundenhet av sekretess förslaget i 51 § erhåller följande ändrade lydelse:

Den som tagit befattning med tillsyn enligt denna lag eller utsetts till skyddsombud eller ledamot i skyddskommitté får ej obehörigen, *såvitt ej angår de anställdas skyddsintressen* yppa eller nyttja — — — (= propositionen) — — — för landets försvar.,

6. att tillerkänna även skyddskommitté rätt att avge anmodan varigenom arbetsgivare blir skyldig att föranstalta om undersökning av ämne etc. varigenom 59 § erhåller följande ändrade lydelse:

På anmodan av arbetarskyddsstyrelsen, *yrkesinspektionen eller skyddskommitté* är arbetsgivare skyldig — — — (= propositionen) — — — sådan undersökning.,

B. att riksdagen hos regeringen hemställer om att frågan om hygieniska gränsvärden, regler för arbetsplatsen och arbetsintensiteten i enlighet med vad i motionen anförts med förtur utredes och förslag till komplettering av arbetarskyddslagen skyndsamt utarbetas,

C. att riksdagen uttalar sig för att företagshälsovården måtte underställas landstingens huvudmannaskap.

I motionen 1973:2006 av herr Alf Pettersson i Malmö m. fl. (s) hemställs att riksdagen som sin mening ger Kungl. Maj:t till känna vad i motionen anförts bl. a. om gränsdragningen och samarbetet mellan statlig och kommunal tillsynsmyndighet i arbetarskyddsfrågor.

I motionen 1973:2007 av herrar Takman (vpk) och Hallgren (vpk) hemställs att riksdagen hos Kungl. Maj:t begär förslag om snabba och genomgripande förbättringar av arbetsmiljön och säkerheten för anställda till sjöss.

Utskottet

Inledning

En av de viktigaste uppgifterna i 1970-talets reformpolitik är att åstadkomma en bättre arbetsmiljö. Resultatet av strävandena härvidlag blir av stor betydelse i kampen för att få till stånd en förnyelse av arbetslivets villkor. Genom tillsättandet av arbetsmiljöutredningen år 1970, genom de senaste årens prioritering av anslagen till arbetarskyddet samt genom inrättande av arbetarskyddsfonden har man från statsmakternas sida visat att man är beredd till betydande insatser när det gäller att förbättra arbetsmiljön. Den allmänna debatten om och intresset för arbetsmiljöfrågorna har till stor del sitt ursprung i bedömningar och krav från den fackliga rörelsens sida. Insikten om behovet av åtgärder för en bättre arbetsmiljö har emellertid vuxit sig starkare också bland arbetsgivarna. Den ökade aktiviteten på arbetarskyddsområdet har föranlett förbättringar av många arbetsplatser. Omfattningen av de insatser, som redan gjorts, varierar dock starkt från arbetsgivare till arbetsgivare och från arbetsplats till arbetsplats. På en del håll är åtgärderna helt otillräckliga. Strävandena på arbetsmiljöområdet bör enligt utskottets mening gå ut på att höja arbetsmiljöstandarden över lag. Samtidigt måste – mot bakgrund av den syn som numera råder i fråga om rätten för den enskilde att påverka sina förhållanden och villkor – en utgångspunkt för strävandena vara att en miljöförbättring inte kan uppnås utan att arbetstagarna och deras representanter ges tillfälle att utöva ett påtagligt och reellt inflytande över insatsernas inriktning och omfattning. Genom att hålla fast vid en sådan grundsyn kan man försäkra sig om att insatser som de berörda arbetstagarna upplever som mest angelägna i ökad utsträckning kommer att prioriteras.

Mot bakgrunden av det anförda ansluter sig utskottet till uppfattningen att arbetarskyddslagstiftningen bör förändras så att den ger de anställda ett ökat inflytande på arbetsmiljöfrågorna på den egna

arbetsplatsen. Härigenom skapas förutsättningar för effektiva arbetsmiljöåtgärder i linje med vad utskottet ovan anfört.

I propositionen läggs fram förslag som, om de genomförs, är ägnade att tillgodose detta syfte. Vidare läggs fram förslag och redovisas åtgärder som är avsedda att på andra sätt medverka till en förbättrad arbetsmiljö. Förslagen bygger på arbetsmiljöutredningens första betänkande (SOU 1972:86) Bättre arbetsmiljö och remissyttrandena däröver. Beträffande remissbehandlingen bör framhållas att utredningens förslag diskuterats vid ett stort antal arbetsplatsmöten och andra sammankomster, i vilka mer än 85 000 arbetstagare deltagit. Synpunkter som därvid framkommit har upptagits i en sammanfattande rapport, som beaktats vid utformningen av Kungl. Maj:ts förslag.

Förslagen innebär i korthet följande.

De anställdas inflytande på de lokala skyddsfrågorna skall ökas väsentligt bl. a. genom att skyddsombudens lagfästa befogenheter utvidgas. Skyddskommitté skall tillsättas i vidgad omfattning varjämte kommittéernas uppgifter breddas. Lagändringar föreslås som innebär skärpta regler om förhandsprövning av nya eller ändrade arbetslokaler m. m. Nya lagregler införs om samordning av och ansvar för skyddsåtgärderna på arbetsställen, som är gemensamma för flera arbetsgivares anställda. Effektivare sanktionsbestämmelser införs. Utbildningen för bl. a. skyddsombud byggs ut kraftigt. Frågan om en väsentlig utökning av antalet yrkesinspektionsdistrikt behandlas också. Den offentliga tillsynen förstärks vidare genom effektivisering av den kommunala tillsynen av mindre arbetsställen. Arbetarskyddsavgiften höjs, och denna avgift skall i fortsättningen också betalas av staten. Härigenom tillförs arbetarskyddsfonden ytterligare ca 50 milj. kr. om året. Fonden får också vidgade uppgifter.

Reformerna föreslås träda i kraft redan den 1 januari nästa år.

Propositionens förslag har fått ett mycket positivt mottagande i flertalet av de motioner som väckts i anledning av propositionen, och de yrkanden som framställs i motionerna avser i huvudsak detaljändringar i propositionens lagförslag eller inriktningen av det fortsatta reformarbetet på arbetsmiljöområdet. Även utskottet kan ansluta sig till propositionens huvudlinjer. Förslagen i propositionen är att se som en första, viktig etapp på vägen mot en modern arbetarskyddslagstiftning. Genom att resurser kan ställas till förfogande för att den föreslagna lagregleringen skall bli effektiv – i detta hänseende hänvisar utskottet till den i stora delar redan beslutade förstärkningen av tillsynsorganen och till den betydande uppmärksamhet som i propositionen ägnas utbildningsfrågorna för bl. a. skyddsombud -- bör enligt utskottets mening lagstiftningen få väsentlig betydelse för de pågående strävandena att förbättra arbetsmiljön. Samtidigt bör framhållas att de förslag som riksdagen nu har att ta ställning till inte till alla delar utgör några slutgiltiga lösningar, utan att de frågor som förslagen gäller bör kunna bli föremål för förnyade överväganden sedan erfarenheter vunnits av de nya reglernas tillämpning. En sådan omprövning kan aktualiseras redan under arbetsmiljöutredning-

ens fortsatta arbete. I överensstämmelse med vad sålunda anförts avvisar utskottet påståendet i motionen 1973:2005 av herr Hermansson m. fl. (vpk) att ett genomförande av propositionsförslagen skulle få endast marginell effekt på arbetsmiljöområdet. Självfallet vill utskottet med det sagda inte göra gällande att nu föreslagna lagstiftningsåtgärder ensamma skulle vara tillräckliga för att åstadkomma den önskvärda förbättringen av arbetsmiljön. Härför krävs kompletterande insatser av såväl statsmakterna som arbetsmarknadens parter och av företag och förvaltningar. Utskottet vill härvidlag särskilt framhålla vikten av att forskningen inom arbetsmiljöområdet ges tillräckliga resurser och att stor uppmärksamhet ägnas åt att utnyttja redan uppnådda forskningsresultat. De ökade resurser som arbetarskyddsfonden föreslås få samtidigt som fondens uppgifter vidgas bör bli av stor betydelse härvidlag.

Då utskottet i det följande hänvisar till lagrum utan angivande av viss lag avses arbetarskyddslagen (1949:1).

Fortsatt reformarbete

Frågan om det fortsatta reformarbetet på arbetsmiljöområdet har ägnats stor uppmärksamhet såväl i motioner som väckts under den allmänna motionstiden som i motioner väckta i anledning av propositionen.

I motionerna 1973:287 (yrkande 7) och motionen 1973:2004 (yrkande 1), båda motionerna av herr Helén m. fl. (fp), framställs yrkanden som i här aktuella delar sammanfattningsvis innebär följande. Arbetsmiljöutredningen skall göras parlamentarisk och genom tilläggsdirektiv ges i uppdrag att inte endast utreda förekommande lagstiftningsfrågor utan även analysera behovet av och framlägga förslag till mera långsiktiga reformer på arbetsmiljöområdet. Samhällsekonomiska aspekter bör anläggas vid utredningsarbetet. Riksdagen bör uttala att i grunderna för det fortsatta arbetet på att skapa bättre arbetsmiljöer bör ingå det program som en arbetsgrupp inom folkpartiet utarbetat. Programmet innefattar främst följande önskemål, nämligen *att* rapporteringen av olycksfall och yrkesskador samt yrkesskadestatistiken förbättras, *att* tillbudsrapportering införs, *att* det tekniska skyddsarbetet byggs ut, *att* kontrollen av kemiska ämnen förbättras, *att* bullerbekämpningen ges förtur, *att* normer och riktvärden för buller och föroreningsnivåer införs, *att* förprovning från arbetsmiljösynpunkt införs för vissa typer av arbetsplatser, *att* utbildningen av tekniker och ekonomer ges fler arbetsmiljömoment, *att* arbetsmiljöforskningen byggs ut, *att* informationen i samhället om arbetsmiljöproblemen förbättras, *att* företagshälsovården byggs ut och görs obligatorisk, *att* de anställda får medinflytande och medbestämmanderätt på alla nivåer i företaget, *att* den lilla gruppens princip tillämpas, *att* företagsnämnden får huvudansvar för arbetsmiljöfrågorna samt *att* ackordslön ersätts av andra löneformer och *att* vissa frågor rörande arbetstidens förläggning löses. Flertalet av de sålunda redovisade programpunkterna tas upp i säryrkanden, som behandlas i följande avsnitt. I förevarande sammanhang behandlar utskottet även ett

yrkande i ovannämnda motion 1973:287 (yrkande 3), i vilket begärs att arbetsmiljöutredningen med förtur skall framlägga förslag till bättre kontroll av kemiska ämnen och till åtgärder mot buller.

Även i motioner, som väckts av herr Fälldin m. fl. (c) — 1973:662 (yrkande 1 och 2) — och av herr Gustavsson i Alvesta m. fl. (c) — 1973:2003 (yrkande 5) — föreslås att arbetsmiljöutredningen skall göras parlamentarisk och ges tilläggsdirektiv rörande det fortsatta arbetet. Utredningen bör enligt motionärerna utarbeta ett handlingsprogram utifrån en totalsyn på arbetsmiljön. En väsentlig uppgift bör därvid vara att föreslå en samordning och harmonisering av åtgärder och initiativ inom arbetsmiljöområdet. Motionärerna framhåller också att vissa förhållanden som är av betydelse för den psykiska tryggheten i arbetet särskilt bör uppmärksammas under utredningsarbetet. De pekar härvidlag på betydelsen av att strävandena inriktas på att bemästra skadlig stress och av att åtgärder vidtas för att utveckla företagsdemokratien och för att individen även i övrigt får så goda förutsättningar som möjligt för att öva inflytande över sin egen arbetssituation, något som kan ske bl. a. genom ett system med självstyrande grupper. Motionärerna pekar också på den betydelse en aktiv regionalpolitik, en aktiv näringspolitik och en praktisk jämlikhetspolitik har för att förbättra den psykosociala arbetsmiljön. I sammanhanget framhåller motionärerna behovet av forskning rörande frågan vilken betydelse arbetsprocessens utformning och lönesystemets utformning m. m. har för nämnda miljö.

Sedan herr Hermansson m. fl. (vpk) i motionen 1973:1187, som väckts under den allmänna motionstiden, hemställt att riksdagen skulle begära att vissa i motionen angivna synpunkter på arbetsmiljöfrågorna skulle läggas till grund för den nu behandlade propositionen, har — efter det propositionen framlagts — i huvudsak samma motionärer i motionen 1973:2005 (yrkande B) yrkat att vissa spørsmål bör utredas med förtur, nämligen frågan om hygieniska gränsvärden och likartade normer, frågan om innehållsdeklaration för färger, tillsatser och lösningsmedel, plastämnen m. m. samt frågan om regler för arbetsplatsens utformning och för arbetsintensiteten. I sistnämnda hänseende menar motionärerna att bestämmelser om den högsta tillåtna hastigheten och om bemanningen vid löpandebandsprocesser och andra ensidiga arbetsmoment skall utformas. Det framhålls att anställda, som sysselsätts med kontinuerliga arbetsprocesser eller som har andra pressande arbetsuppgifter skall tillförsäkras regelbundna pauser. Regler för skiftarbete och ackordsformer som minskar arbetshetsen och utslagningen krävs också.

Den lämnade redovisningen av innehållet i motionsyrkanden som avser utredningsarbetet i stort på arbetsmiljöområdet visar att motionärerna tagit upp frågor som spänner över ett synnerligen vidsträckt fält. Att märka är emellertid att vissa av frågorna — särskilt som problemställningarna inte närmare preciserats — får anses vara av den karaktär att de inte lämpligen bör tas upp till närmare övervägande i detta sammanhang, exempelvis frågorna om regionalpolitikens och näringspolitikens inverkan på arbetsmiljön. Andra frågor har anknytning till säryrkanden, som

behandlas i det följande, och det är inte motiverat att i detta avsnitt beröra dessa frågor i vidare mån än som påkallas med hänsyn till kraven på ett enhetligt handlingsprogram för mera långsiktiga reformer på arbetsmiljöområdet och på en samordning av åtgärder och initiativ på detta område. Av det sagda följer att utskottet begränsar sig till att som bakgrund till ställningstagandet till motionsyrkandena behandla följande tre frågekomplex. Motionärerna vill för det första att skärpta föreskrifter om tekniska anordningar, kemiska ämnen och buller och liknande arbetsmiljöfaktorer skall utarbetas. Som ett led i arbetet härmed bör enligt motionärerna fastställas hygieniska gränsvärden och likartade normer. Vidare efterfrågar motionärerna åtgärder mot skadlig stress och psykisk ohälsa i arbetet. Åtgärderna bör syfta till regler för bl. a. arbetsintensiteten och för begränsning av skiftarbetet. Slutligen vill motionärerna att forskningen på arbetsmiljöområdet skall byggas ut ytterligare och att de framkomna forskningsresultaten skall läggas till grund för det framtida reformarbetet.

Arbetsmiljöutredningen kommer i sitt fortsatta arbete att fullfölja översynen av arbetarskyddslagstiftningen med sikte på en helt ny lag om arbetsmiljön. Utredningens direktiv, som är mycket vittgående, har till syfte att vi skall få till stånd en lagstiftning som svarar mot en breddad målsättning för arbetarskyddet. Lagstiftningen skall allmänt sett ge ett tillfredsställande underlag för vidgade insatser mot hälsofarliga arbetsmiljöer. En grundtanke skall vara att arbetstagarnas fysiska och psykiska hälsa skall kunna skyddas i varje led i produktionen. Det framhålls i direktiven att insatserna mot olycksfallen och yrkessjukdomarna behöver intensifieras ytterligare och att detta gäller speciellt inom vissa branscher och beträffande vissa arbetsformer. Utredningen bör pröva möjligheterna att genom skärpt eller annars ändrad lagstiftning bidra till att undanröja eller minska yrkesriskerna. En väsentlig uppgift för utredningen är att uppmärksamma yrkesfaror — ofta av helt ny typ — som hänger samman med den tekniska och strukturella utvecklingen på senare tid. Som exempel på sådana faror nämns förgiftningsrisker på grund av olika slag av luftföroreningar, risker för hörselskador till följd av ökade bullernivåer hos maskiner och anläggningar samt risker för den psykiska hälsan på grund av alltmer specialiserade och mekaniserade arbetsprocesser. Förutsättningar måste skapas för att komma till rätta med de problem som här möter. Det framhålls att grunden för de vidgade skyddsinsatserna skall läggas i lagstiftningen.

Utredningen bör undersöka hur lagstiftningens materiella regler bör omgestaltas för att uppfylla de nyssnämnda önskemålen. I direktiven anges vissa frågor, som kan förtjäna uppmärksammas i detta sammanhang. Bl. a. bör utredningen ta upp frågan om de s. k. hygieniska gränsvärdena. Detta har ytterligare understrukits av departementschefen i den nu behandlade propositionen. Här bör också nämnas, att arbetsmiljöutredningen bör göra en grundlig genomgång av spörsmål som gäller arbetstidens förläggning. Skyddssynpunkter bör ägnas stor uppmärksamhet vid översynen av gällande regler om dygnsvila, veckovila, raster och

arbetspauser. Det står utredningen fritt att utöver vad som särskilt nämns i direktiven ta upp sådana frågor som aktualiseras under arbetets gång och som faller inom ramen för en allmän översyn av arbetarskyddslagstiftningen.

Genom avgivandet av det delbetänkande, som ligger till grund för propositionen och för beslut rörande tillsynsorganisationens utbyggnad som fattats tidigare i år, har arbetsmiljöutredningen fullgjort en viktig del av sitt uppdrag. De arbetsuppgifter som återstår är emellertid som framgår av den lämnade redovisningen omfattande och med hänsyn till svårighetsgraden tidskrävande. Enligt utskottets mening bör utredningens uppdrag inte utan tungt vägande skäl utökas utöver den vida ramen i de givna direktiven. Det är nämligen, som utskottet tidigare framhållit, angeläget att arbetet på en tidsenlig lagstiftning på området inte fördröjs. Vid bedömningen av frågan om huruvida arbetsmiljöutredningen bör få vidgade direktiv bör också beaktas att syftet med motionsyrkandena i den mån de avser annat än lagstiftningsåtgärder i huvudsak kan beräknas bli tillgodosett utan någon vidgning av utredningsdirektiven. Utskottet vill i detta avseende hänvisa till att kraftigt ökade resurser tillförts *arbetarskyddsorganen* under de senaste budgetåren och till att det finns anledning räkna med att arbetarskyddet även i fortsättningen kommer att få hög prioritet vid statsmakternas anslagsprövning; enligt utskottets mening bör ett effektivt och väl utbyggt arbetarskyddsverk vara väl ägnat att svara för initiativ och samordnande åtgärder på arbetsmiljöområdet.

I vad särskilt angår *forskningen* på arbetsmiljöområdet — ett ämne till vilket utskottet återkommer — finns skäl erinra om att arbetsmedicinska institutet förra året integrerades i arbetarskyddsstyrelsen och att enheten utgör en betydelsefull basorganisation för forsknings- och utredningsarbete på området. Tidigare i år har statsmakterna beslutat om en förstärkning av enheten genom beslut om att en arbetsmedicinsk filial skall inrättas i Umeå och byggas upp under en treårsperiod. Det bör också nämnas att styrelsen för arbetarskyddsfonden, som bl. a. skall stödja forskning på arbetsmiljöområdet och beakta behovet av samordning av insatserna på området, i propositionen föreslås få avsevärt ökade resurser för bl. a. insatser för forsknings- och utvecklingsarbete. Även på UKÄ-området har inletts en omfattande aktivitet för att bygga ut arbetsmiljöforskningen.

För sina överväganden rörande de här aktuella motionsyrkandena har utskottet inhämtat uppgifter rörande kartläggnings-, forsknings- och utvecklingsarbete i fråga om vissa viktiga arbetsmiljöfaktorer som aktualiserats i motionerna. I detta hänseende liksom då det gäller vissa andra omständigheter av betydelse i sammanhanget må nämnas följande.

Då det gäller *bullerproblemet i industrin* pågår på åtskilliga håll forsknings- och utvecklingsarbete. Arbetet bedrivs i viss utsträckning inom särskilda branschgrupper. Som exempel kan nämnas att Verkstadsföreningen och Metallindustriarbetareförbundet bildat en gemensam arbetsgrupp på området. Det arbete, som bedrivs rörande bullerfrågan är nu så omfattande, att Arbetarskyddsnämnden, som är ett för LO och

SAF gemensamt organ, sett sig föranlåten att göra en särskild sammanställning av planerade och pågående arbeten rörande buller och bullerbekämpning inom svensk industri. Här skall också påpekas att det bör bli möjligt att i fortsättningen angripa bullerproblemen på ett effektivare sätt än tidigare genom den utökade förhandsprövningen i fråga om arbetslokaler, som föreslås i propositionen.

Beträffande skyddet för arbetstagarna mot skador till följd av förekomsten av *kemiska produkter i arbetsmiljön* finns skäl erinra om att riksdagen tidigare i år antagit lagen (1973:329) om hälso- och miljöfarliga varor och att i samband därmed en förstärkning av kontrollorganisationen kommit till stånd. Arbetarskyddsorganen har fått ansvaret för bevakningen av den nya lagstiftningens efterlevnad i arbetslivet. Det bör också nämnas att miljökontrollutredningen för kort tid sedan lagt fram sitt slutbetänkande (SOU 1973:36 och 37) Miljövårdens informationssystem. Slutligen bör här erinras om att en av arbetarskyddsfonden tillsatt arbetsgrupp i år publicerat en rapport (1973:3), i vilken forskningsbehov rörande kemiska föroreningar i arbetsmiljön kartlagts och analyserats.

Det ligger i sakens natur att möjligheterna att på ett effektivt sätt förebygga *skadlig stress och psykisk ohälsa* i arbetet genom lagstiftningsåtgärder är begränsade. Det är därför betydelsefullt att vid sidan av arbetsmiljöutredningens arbete insatser görs som direkt eller indirekt syftar till att få fram underlag för åtgärder som kan förbättra den psykiska arbetsmiljön. I motionerna har berörts ett flertal faktorer som antas ha sådan effekt. Beträffande vissa av dessa må nämnas följande. Arbetarskyddsfonden har genom en arbetsgrupp gjort en kartläggning och analys av forskningsbehoven beträffande arbetstidens förläggning. Därvid har stor uppmärksamhet ägnats åt skiftarbete. Vid karolinska sjukhuset pågår med stöd av anslag från bl. a. statens medicinska forskningsråd en stressforskning. I fråga om löneformerna sker i ökad omfattning övergång från raka ackord till olika blandackord eller till ren månadslön. Även i detta avseende pågår viss försöksverksamhet. Här bör också hänvisas till de företagsdemokratiska försök som berörs i avsnittet Allmänna medinflytandefrågor (s. 41). Utskottet vill också framhålla att ett genomförande av propositionens förslag rörande den lokala skyddsverksamheten innebär klart förbättrade möjligheter för de anställda på viss arbetsplats att angripa de särskilda problem i här aktuellt avseende som kan finnas på arbetsplatsen.

Vid en samlad bedömning av de omständigheter som redovisats i det föregående har utskottet kommit fram till uppfattningen att det skulle vara *olämpligt att vidga utredningsdirektiven för arbetsmiljöutredningen* och därigenom begränsa möjligheterna att inom rimlig tid genomföra de vitt förgrenade uppgifter som utredningen redan har sig förelagda. Utskottet kan inte heller finna det motiverat att förorda att ytterligare en omfattande utredning på arbetsmiljöområdet tillsätts. Anledning för riksdagen att i detta sammanhang göra något uttalande om grunderna för det fortsatta utredningsarbetet på arbetsmiljöområdet föreligger inte vid dessa ställningstaganden. Utskottet finner inte heller skäl ompröva sitt

tidigare ställningstagande rörande *utredningens sammansättning* (SoU 1972:9). Utskottets inställning innebär att motionerna 1973:287, 1973:662, 1973:2003 och 1973:2004 avstyrks i nu behandlade delar.

Det bör liksom hittills ankomma på arbetsmiljöutredningen att avgöra om det återstående utredningsuppdraget skall redovisas i ett sammanhang eller om utredningsresultatet skall framläggas i etapper. Utskottet avstyrker därför motionerna 1973:287 och 1973:2005 i den mån dessa innefattar krav på *förtursbehandling* av vissa frågor.

Motionen 1973:1187 påkallar inte något riksdagens vidare yttrande.

Kostnaderna för arbetsmiljöförbättrande åtgärder

Arbetsmiljöutredningen har enhälligt tagit avstånd från tanken att man bör införa särskilda former av ekonomiskt stöd från det allmänna till åtgärder för att förbättra arbetsmiljön. Därvid har utredningen anfört bl. a. att kostnaderna för sådana åtgärder är en del av produktionskostnaderna, att de insatser som behövs i hög grad varierar från fall till fall, bl. a. beroende på hur man tidigare sett på arbetarskyddet i företagen, samt att förhandenvaron av möjlighet att få bidrag till sanering av arbetsmiljön i många fall skulle kunna fördröja upprustningen av arbetsplatserna, därför att företagen skulle avvakta stöd från det allmänna i stället för att själva ta itu med problematiken. Utredningens ställningstagande i denna del har genomgående lämnats utan erinran vid remissbehandlingen.

Föredragande departementschefen intar samma ståndpunkt som utredningen och uttalar att det enligt hans mening är av grundläggande betydelse att principen om att kostnaderna för arbetsmiljön skall bäras av produktionen entydigt kan slås fast i detta sammanhang på grundval av en enig uppfattning hos både arbetstagarnas och arbetsgivarnas organisationer. Även socialutskottet ansluter sig helt till den redovisade ståndpunkten. Detta innebär att utskottet avstyrker de motionsyrkanden – i motionerna 1973:287 (yrkande 8) av herr Helén m. fl. (fp), 1973:439 av herr Åkerlind m. fl. (m), 1973:662 (yrkande 4 och 6) av herr Fälldin m. fl. (c) och 1973:2004 (yrkande 6) av herr Helén m. fl. (fp) – som innefattar krav på att statsbidrag till stöd för arbetsmiljöinvesteringar skall införas eller att andra likartade ekonomiska stimulansåtgärder skall vidtagas. I sammanhanget vill utskottet erinra om att riksdagen år 1969 beslöt om ändringar i kommunalskattelagen vilka berör gränsdragningen mellan vad som skall räknas till byggnad och till inventarier. Ändringarna hade den effekten att investeringar i bättre arbetsmiljö i många fall fick en förmånligare behandling i skattehänseende än tidigare (prop. 1969:100, BeU 1969:45).

Allmänna medinflytandefrågor

Det har i olika sammanhang och bl. a. genom motioner som behandlas i detta betänkande lagts fram förslag som går ut på att öka de anställdas inflytande över arbetsmiljöns utformning.

Arbetsmiljöutredningen har ingående övervägt de problem, som är förknippade med hithörande frågeställningar på området, och har därvid funnit, att ett system som bygger på att garantera arbetstagarnas beslutsmedverkan beträffande alla åtgärder som berör arbetsmiljön skulle förutsätta en mycket långtgående omgestaltning av reglerna om arbetsledning och över huvud av vad som nu gäller om företagens och förvaltningens organisation. En sådan omgestaltning av rättsförhållandena är enligt utredningen uppenbarligen avhängig av centrala regler inom lagstiftningen i övrigt vilka berör arbetsledningsrätten samt också ägarförhållanden och det ekonomiska och straffrättsliga ansvaret. Utredningen påpekar också att vid investeringar inom företag och förvaltningar ingen klar gräns går mellan satsningar som avser arbetsmiljön och investeringar som avser verksamheten i övrigt utan att kostnaderna för en tillfredsställande arbetsmiljö ytterst är en del av driftkostnaderna i stort. En så långtgående omvandling av rättsreglerna som antytts anser utredningen i vart fall inte tänkbar att genomföra i förevarande sammanhang. Utredningen går därför inte direkt in på företagsorganisationen vad gäller driftförhållanden och personaladministration. I konsekvens med sina sålunda gjorda överväganden har utredningen i huvudsak begränsat sig till att inom ramen för gällande arbetsrättsliga principer söka skapa ett förbättrat mönster för hur de anställda i arbetsmiljöfrågor skall föra fram synpunkter och få dessa beaktade.

Utskottet vill för sin del under hänvisning till det sist sagda och till vad som inledningsvis anförts framhålla att de betydelsefulla förslag som i förevarande hänseende läggs fram i propositionen måste ses som ett led i en utveckling mot en mera kvalificerad beslutsmedverkan från arbetstagarnas sida. Denna utveckling har starkt samband med frågorna kring arbetsledningsrätten. Dessa utreds för närvarande av arbetsrättskommittén. Resultatet av kommitténs arbete bör få stor betydelse för ett förstärkt arbetstagarinflytande när det gäller utformningen av arbetsmiljön. Utskottet vill också erinra om de försök med fördjupad företagsdemokrati som pågår såväl inom den statliga som inom den enskilda sektorn. Rörande den pågående verksamheten i detta avseende hänvisar utskottet till en översiktlig sammanställning som lämnas i ett samtidig härmed avgivet betänkande av inrikesutskottet (InU 1973:29).

Under återopande av det anförda anser utskottet att någon riksdagens åtgärd inte är erforderlig i anledning av två yrkanden i motioner av herr Helén m. fl., nämligen motionen 1973:287 (yrkande 1), vari hemställs om förslag som kan skapa förutsättningar för att lägga *huvudansvaret för arbetsmiljön på företagsnämnderna*, varvid dessa skall tilläggas beslutanderätt i arbetsmiljöfrågor, samt motionen 1973:2004 (yrkande 2), vari hemställs att riksdagen skall uttala att den kommande arbetsmiljölagen skall garantera *de anställda en position jämställd med arbetsgivarens* i vad avser det reella inflytande över arbetsmiljön i vid mening. Beträffande sistnämnda yrkande får utskottet tillägga, att de resultat, som successivt framkommer under försöken med fördjupad företagsdemokrati, självfallet kan bli av betydelse för arbetsmiljöutredningens fortsatta arbete.

I detta sammanhang behandlar utskottet också ett yrkande i motionen 1973:2005 (yrkande A 1) av herr Hermansson m. fl. (vpk), enligt vilket motionärerna förordar att förslaget till 39 § *arbetarskyddslagen* – vari stadgas att arbetsgivare och arbetstagare skall samverka för att åstadkomma sunda och säkra arbetsförhållanden – skall ändras på det sättet att paragrafen i stället skall innehålla att *maktbefogenheter skall tillförsäkras de anställda och deras organisationer* i det syfte som nyss angivits. Enligt utskottets mening återspeglar den i propositionen föreslagna lagtexten väl den huvudprincip på vilken den lokala skyddsverksamheten i fortsättningen skall vila. Propositionens förslag innebär att påpekandet i paragrafens gällande lydelse om att samverkan skall ske under arbetsgivarens ledning utgår. Detta utgör i sin tur en bekräftelse på att arbetsgivare och arbetstagare skall ses som helt jämställda parter i samarbetet om de lokala skyddsfrågorna. Under hänvisning till det anförda avstyrker utskottet motionsyrkandet.

Skyddsombud

Vid utformningen av de förslag i propositionen, som främst tar sikte på att öka de anställdas inflytande på de lokala skyddsfrågorna, har frågan om att stärka skyddsombudens ställning ägnats stor uppmärksamhet. Förslagen omfattar huvudfrågorna om tillsättande av skyddsombud, huvudskyddsombud och regionala skyddsombud, om skyddsombudens uppgifter och befogenheter, om skyddsombudens rätt till ledighet för uppdragets utförande samt om skyddsombudens anställningstrygghet. För att få till stånd en omfattande utbildning av skyddsombud föreslås särskilda åtgärder.

Utskottet biträder förslag i propositionen om att, som ett led i strävandena att förbättra arbetsmiljöförhållandena vid *mindre arbetsställen*, skyddsombud i vidgad utsträckning skall utses vid sådana arbetsställen (40 § första stycket).

I fråga om *utseende av skyddsombud* föreslås i propositionen som huvudregel att beslutanderätten skall tillkomma lokal facklig organisation, som är bunden av kollektivavtal i förhållande till arbetsgivaren. Om det inte finns någon sådan organisation, skall skyddsombud utses av arbetstagarna (40 § andra stycket). Lagförslaget har i denna del utformats under hänsynstagande till att LO velat få till stånd en anpassning av lagens bestämmelser till ett förfarande som i praktiken redan tillämpas på större delen av arbetsmarknaden. Utskottet biträder det framlagda förslaget, som framhäver att arbetarskyddet är en uppgift av hög angelägenhetsgrad för den lokala fackliga verksamheten. Som departementschefen framhåller främjas den lokala skyddsverksamheten genom att arbetstagarnas representanter har förankring och förtroende på den fackliga sidan. Utskottet avstyrker ett i motionen 1973:2002 av herr Åkerlind (m) framställt yrkande av innehåll att, då enligt huvudregeln facklig organisation skall utse skyddsombud, detta skall ske efter förslag av berörda arbetstagare. Utskottet vill framhålla att även utan ett sådant

tillägg till lagtexten, som föreslås av motionären, det finns anledning räkna med att de berörda arbetstagarnas uppfattning om vem som bör utses till skyddsombud som regel blir avgörande för personvalet.

För att det lokala skyddsarbetet på mindre arbetsplatser skall stärkas föreslås i propositionen vid sidan av andra åtgärder en utbyggnad av möjligheterna att utse *regionala skyddsombud*. För närvarande gäller i praktiken att arbetsgivar- och arbetstagersidan skall vara ense om behovet av regionalt skyddsombud för att sådant ombud skall utses. Nu föreslås att yrkesinspektionen skall kunna medge att regionalt skyddsombud utses även utan samtycke från arbetsgivaren. Ett krav är dock att skyddskommitté inte har tillsatts på arbetsplatsen. Tanken bakom denna begränsning är att man bör kunna utgå från att arbetstagarna är beredda att på ett aktivt sätt engagera sig i skyddsarbetet om sådan kommitté finns. Lagtexten föreslås få följande innehåll, nämligen att yrkesinspektionen om förhållandena påkallar det får för arbetsställe där skyddskommitté ej tillsatts medge att lokal avdelning av sådan organisation, som är att anse som huvudorganisation enligt lagen (1936:506) om förenings- och förhandlingsrätt, utser skyddsombud utanför kretsen av arbetstagare (40 § tredje stycket). Yrkesinspektionens prövning bör enligt vad departementschefen anför ske under hänsynstagande till risksituationen och arbetsmiljöförhållandena i övrigt för arbetsstället.

Med anledning av vad som anförts i en skrift, som inkommit från vissa organisationer på lantarbetsområdet, får utskottet — som tillstyrker lagförslaget i denna del — beträffande yrkesinspektionens prövning framhålla att det ibland av praktiska skäl måste bli fråga om en schablonartad bedömning av risker och förhållanden i övrigt på det särskilda arbetsstället. Eftersom en ansökan om tillstånd att utse regionalt skyddsombud i regel avser ett flertal arbetsställen får man naturligtvis till stor del utgå från hur arbetsförhållandena generellt sett gestaltar sig för ifrågavarande yrkesgrupp eller yrkesgrupper. Frågan om skyddskommitté finns på arbetsställen som omfattas av en ansökan måste självfallet alltid vara utredd.

För närvarande saknas i arbetarskyddslagen precisering av *skyddsombudens uppgifter*. Utskottet biträder departementschefens förslag att grundläggande bestämmelser härom införs i lagen av följande innehåll, nämligen att skyddsombud företräder arbetstagarna i skyddsfrågor och skall verka för tillfredsställande skyddsförhållanden samt att ombudet i detta syfte inom sitt skyddsområde skall vaka över sundhet och säkerhet i arbetet och deltaga vid planering av nya eller ändrade lokaler, anordningar och arbetsmetoder (40 a § första stycket). Utskottet biträder vidare förslaget att skyddsombud skall söka vinna övriga arbetstagares medverkan i skyddsarbetet.

Den fråga som torde ha tilldragit sig mest uppmärksamhet under den diskussion som föranletts av arbetsmiljöutredningens delbetänkande, innefattas i utredningens förslag om att *skyddsombud skall ges ökade möjligheter att handla* i vissa fall när allvarig fara hotar på grund av bristfälliga skyddsförhållanden. På grundval av utredningens förslag, som vunnit kraftigt stöd vid arbetsplatsremissen och under remissbehandlingen i

övrigt, föreslås i propositionen att skyddsombud skall få rätt avbryta arbete dels i fall då omedelbar och allvarlig fara hotar arbetstagares liv eller hälsa och rättelse inte genast kan ske genom hänvändelse till arbetsgivaren, dels i fall då arbetsgivare överträder tillsynsorgans förbud mot visst arbete eller mot användning av viss lokal, maskin eller dylikt. Beslut av skyddsombud om avbrytande av arbete skall enligt lagförslaget gälla i avvaktan på ställningstagande av yrkesinspektionen.

I motionen 1973:2005 (yrkande A 3) av herr Hermansson m. fl. (vpk) föreslås att skyddsombud skall få avbryta arbetet så snart visst arbete innebär fara för den anställdes hälsa samt att – utom då regionalt skyddsombud utsetts – den lokala fackföreningen och inte yrkesinspektionen skall äga pröva det berättigade i skyddsombudets åtgärder.

Med hänsyn till att arbetstagarna vid ett genomförande av förslagen i propositionen får ökade möjligheter att i ett tidigt skede påverka olika arbetsmiljöfaktorer och till beslutade och tillämnade förstärkningar av tillsynsfunktionerna torde man kunna utgå från att behovet av regler som ger skyddsombuden möjlighet att avbryta arbetet är förhållandevis begränsat. Utskottet anser emellertid att det inte minst från principiell synpunkt är mycket värdefullt att arbetstagarnas särskilda förtroendemän i skyddsfrågor ges möjlighet att med omedelbar verkan avbryta ett arbete som medför överhängande fara. Utskottet biträder därför förslaget att skyddsombud får rätt att då i lagen preciserade omständigheter föreligger avbryta arbetet. Enligt utskottets mening har i propositionen gjorts en lämplig avgränsning av situationer i vilka skyddsombud skall äga avbryta arbetet. Med hänsyn till dels de i föregående avsnitt gjorda övervägandena rörande arbetstagarsidans medinflytande på arbetarskyddsfrågorna, dels principen att det inom arbetarskyddslagstiftningens ram ytterst ankommer på arbetarskyddsstyrelsen och yrkesinspektionen att avgöra vilka krav som från arbetarskyddssynpunkt bör ställas på arbetsplatsernas utformning och på arbetsprocesserna, kan utskottet inte heller biträda motionsförslaget i den del det avser spörsmålet om vilket organ som skall pröva ett skyddsombuds beslut att avbryta arbetet. I enlighet med propositionen bör prövningen göras av yrkesinspektionen. Det sagda innebär att utskottet med tillstyrkande av propositionen avstyrker motionen 1973:2005 i motsvarande del.

I motionen 1973:2001 av herr Brundin m. fl. (m) tas upp en fråga, som har nära samband med rätten för skyddsombud att avbryta arbetet. Det föreslås i motionen att skyddsombud skall få lagfäst rätt att hos arbetsgivaren utverka avstängning av arbetstagare, som trots ombudets tillsägelser inte följer gällande skyddsföreskrifter. Avstängningen skall enligt motionen gälla till dess vederbörande låter sig efterträta.

Inledningsvis finns skäl erinra om skyldigheten enligt 7 § andra stycket arbetarskyddslagen för arbetstagare att använda förefintliga skyddsanordningar, att noga följa i lagen eller med stöd av den meddelade föreskrifter samt att i övrigt iakttaga tillbörlig försiktighet och medverka till förekommande av ohälsa och olycksfall. Mot lagrummet korresponderar bl. a. en bestämmelse i 67 §, enligt vilken straff kan åläggas arbetstagare som olovligen och utan giltigt skäl tagit bort eller försatt ur

bruk skyddsanordning. En viss skärpning av straffbestämmelsen föreslås i propositionen. Utom såvitt avser gemensamt arbetsställe har utredningen därutöver för närvarande inte föreslagit någon ändring som berör arbetstagarens allmänna skyldighet att följa lagen eller dess tillämpningsföreskrifter. Utredningen har ännu inte tagit ställning till det framtida innehållet i nuvarande 7 § arbetarskyddslagen eller dess motsvarighet i en arbetsmiljölöslag. Ytterligare bör här erinras om de möjligheter som enligt det ovan sagda kommer att finnas för skyddsombud att stoppa farligt arbete. Med hänsyn till det anförda påkallar enligt utskottets mening motionen 1973:2001 inte någon riksdagens åtgärd.

I propositionen föreslås en uttrycklig regel om att *skyddsombud skall vara fri från skadeståndsskyldighet* för skada till följd av åtgärd som avses i de bestämmelser om rätt att avbryta arbetet, som utskottet ovan tillstyrkt. Förslaget innebär bl. a. att den enda påföljd som tills vidare bör kunna förekomma om ett skyddsombud mot förmodan skulle missbruka sina befogenheter är att fackföreningen då fråntar skyddsombudet dennes uppdrag. Utskottet tillstyrker förslaget.

Utskottet tillstyrker vidare, att i arbetarskyddslagen införs en bestämmelse om att *skyddsombud skall beredas erforderlig ledighet* med bibehållna anställningsförmåner för att fullgöra sina uppgifter (40 a § fjärde stycket). I enlighet med vad departementschefen uttalar bör, om överenskommelse inte nåtts om tidsåtgången för de löpande skyddsuppgifterna, skyddsombudet tills vidare i avvaktan på yrkesinspektionens bedömning kunna utföra skyddsarbete i den omfattning han anser rimlig utan att drabbas av ekonomisk förlust.

Utskottet biträder även förslaget i propositionen att viss komplettering skall ske av reglerna om *skyddsombuds anställningstrygghet* (42 §).

Skyddskommitté

Skyddskommitté är f. n. obligatorisk vid arbetsställe med regelbundet minst 50 arbetstagare. Denna gräns föreslås bli bibehållen. Dessutom föreslås i propositionen att skyddskommitté skall inrättas även vid arbetsställe med mindre antal arbetstagare, om det begärs av arbetstägarna. Genom sistnämnda förutsättning uppnås bl. a., att en arbetsgivare inte kan hindra tillsättandet av regionalt skyddsombud genom att själv se till att skyddskommitté inrättas.

Utskottet tillstyrker de sålunda föreslagna reglerna om *i vilka fall skyddskommitté skall tillsättas*.

Även då det gäller skyddskommitté föreslås en *precisering av uppgifterna*. Skyddskommitténs grundläggande uppgifter föreslås bli upptagna i en ny paragraf, 41 a §, till vilken utskottet hänvisar. Utskottet, som tillstyrker lagförslaget även i denna del, vill särskilt framhålla att även frågor om företagshälsövärd skall behandlas i skyddskommittén.

I skyddskommittén skall arbetsgivarens och arbetstägarnas representanter överlägga om de frågor som omfattas av kommitténs kompetens. Om parterna är eniga finns anledning räkna med att de beslut som fattas

blir verkställda. Om parterna däremot inte kan enas, bör — i enlighet med förslag av arbetsmiljöutredningen som biträts av departementschefen — gälla att frågan utan dröjsmål hänskjuts till yrkesinspektionen, om någon ledamot begär det. Som också förordas av utredningen och departementschefen bör bestämmelser härom tas in i arbetarskyddskungörelsen. Mot bakgrund av vad utskottet sålunda anført om *beslutssituationen* anser utskottet inte erforderligt att det författningsvägen regleras hur många företrädare för arbetsgivaren respektive för arbetstagarna som skall utses. Utskottet avstyrker därför motionen 1973:2005 (yrkande A 4) av herr Hermansson m. fl. (vpk), såvitt däri yrkas att i lagen skall anges att skyddskommitté skall bestå av majoritet för de anställda (41 § första stycket).

I propositionen föreslås vidare att i lagen skall tas in en bestämmelse om *utseende av arbetstagarledamöter i skyddskommittén* (41 § andra stycket). I detta hänseende föreslås att samma princip skall gälla som vid utseendet av skyddsombud, nämligen att personvalet skall göras i första hand av lokal facklig organisation, som är bunden av kollektivavtal i förhållande till arbetsgivaren. Utskottet biträder lagförslaget i denna del och avstyrker därmed i motsvarande del motionen 1973:2002 av herr Åkerlind (m). I motionen yrkas att det i lagen skulle anges att fackföreningens beslut skall fattas efter förslag av arbetstagarna. Utskottet vill framhålla att även då det gäller utseende av arbetstagarrepresentanter i skyddskommitté det finns anledning räkna med att som regel de berörda arbetstagarnas uppfattning om vilka som bör utses till ledamöter blir avgörande för personvalet.

I detta sammanhang vill utskottet uttala sin anslutning till den av utredningen och departementschefen framförda uppfattningen att *företagsnämnd bör kunna ersätta skyddskommitté* och fungera som sådan. Parterna skall dock vara ense om arrangemanget, och det bör vara ett villkor att företagsnämnden därvid inrymmer de ledamöter som avses ingå i skyddskommittén. Under motsvarande förutsättningar bör överenskommelse kunna träffas om att annat organ än företagsnämnd får träda i stället för skyddskommitté.

De vidgade uppgifterna och befogenheterna för skyddsombud och skyddskommittéer har aktualiserat vissa frågor om *tystnadsplikt*. För närvarande finns i 51 § arbetarskyddslagen en regel om tystnadsplikt för personal som har tillsyn över lagstiftningen. Nu föreslås i propositionen att tystnadsplikten vidgas till att avse även skyddsombud och ledamot av skyddskommitté. Det föreslås också vissa andra jämkningar i paragrafen. Således föreslås att i första stycket i nämnda paragraf skall föreskrivas att den som tagit befattning med tillsyn enligt lagen eller utsetts till skyddsombud eller ledamot i skyddskommitté ej obehörigen får yppa eller nyttja vad han under uppdraget eller i tjänsten erfarit om yrkeshemlighet, arbetsförfarande, affärsförhållande, enskilda personliga förhållande eller förhållande av betydelse för landets försvar. Vidare föreslås i andra stycket att motsvarande tystnadsplikt får omfatta också styrelseledamot i lokal facklig organisation i vad gäller sådant som styrelsemedlemmen fått veta av skyddsombud eller skyddskomit-

teledamot som utsetts av organisationen. Det blir därigenom möjligt för skyddsombud och ledamot i skyddskommitté att i behövlig utsträckning föra vidare information som omfattas av tystnadsplikt.

I motionen 1973:2005 (yrkande A 5) av herr Hermansson m. fl. (vpk) föreslås en jämkning i lagtexten. Motionärerna vill att efter ordet obehörigen skall föras in följande ord, nämligen "såvitt ej angår de anställdas skyddsintressen".

Den i propositionen föreslagna lagtexten måste ses i relation till förslaget till utformning av 40 a § sista stycket, enligt vilket skyddsombud har rätt att taga del av de handlingar och erhålla de upplysningar i övrigt som är av betydelse för ombudets verksamhet. Denna vidsträckta rätt måste uppenbarligen kompletteras med tystnadsplikt i vissa avseenden. Någon risk för att skyddsombud eller skyddskommittéledamot på grund härav inte kan agera effektivt i arbetarskyddshänseende finns emellertid inte på grund av att propositionsförslaget också när det gäller sådant som omfattas av tystnadsplikten tillgodoser dessa företrädares behov av att kunna samråda med styrelsen för den fackliga organisationen. Något hinder för att fritt diskutera frågor av detta slag med befattningshavare inom yrkesinspektionen finns naturligtvis heller inte. Med hänsyn härtill avstyrker utskottet motionsyrkandet.

Förhandsprövning av arbetslokaler m. m.

Som framhålls i propositionen måste den förebyggande skyddsverksamheten sättas in på tidigast möjliga stadium. Allmänt sett bör man inrikta sig på att få till stånd ett system för effektiv förhandsprövning av allt fler arbetsmiljöfaktorer. Förprövning av arbetslokaler och anordningar som hör till sådana lokaler utgör, som också framhålls i propositionen, ett viktigt inslag i ett sådant system. Förprövningen är därmed av grundläggande betydelse för möjligheterna att skapa tillfredsställande arbetsmiljöer. Efter förslag av arbetsmiljöutredningen föreslås i propositionen utvidgade och skärpta författningsbestämmelser på området.

Utskottet, som godtar grundtanken i den föreslagna regleringen, anser det inte motiverat att här i detalj gå in på de nya bestämmelserna i vidare mån än vad som påkallas av motioner som väckts i ämnet.

I motionen 1973:2002 av herr Åkerlind (m) tas upp frågan om innehållet i det förslag till 8 a § i *arbetarskyddslagen* som förelagts riksdagen. I första stycket anges att i vissa situationer, där den behövliga arbetsmiljöprövningen inte kunnat ske i anslutning till ett byggnadsärendes behandling hos byggnadsnämnd, *anmälan* skall göras till *yrkesinspektionen*, när arbetslokal skall tas i bruk för stadigvarande användning i verksamhet på vilken arbetarskyddslagen är tillämplig. Anmälan skall också ske i vissa särskilda situationer, som anges i andra stycket. Det gäller dels när erforderlig prövning i arbetarskyddshänseende ej kunnat ske i ärende om byggnadslov, dels när arbetslokal skall tagas i bruk för annan verksamhet än den, vartill lokalen senast varit använd, dels ock när arbetstagare skall anställas i verksamhet, i vilken arbetstagare förut icke använts till arbete för arbetsgivares räkning. Motionären föreslår att ordet

anställas i sista delssatsen skall utbytas mot ordet sysselsättas. Motionären menar att den i lagförslaget valda lagtexten lätt kan tolkas så att överflyttning av på arbetsstället redan sysselsatt arbetskraft till helt ny verksamhet inte förpliktigar till anmälan till yrkesinspektionen.

Motionsyrkandet har till syfte att arbetstagare, som är sysselsatta hos en arbetsgivare och överflyttas till annan verksamhet, inte skall komma i ett sämre läge i förevarande hänseende än arbetstagare som nyanställs. Utskottet delar helt grundtanken bakom motionsyrkandet. Utskottet vill emellertid påpeka, att syftet med yrkandet redan till fullo är tillgodosett genom innehållet i andra delssatsen i det stycke, vari motionären föreslår ändring. Yrkandet bör därför avslås och den av Kungl. Maj:t föreslagna lagtexten godtagas.

Även i övrigt godtar utskottet de i propositionen framlagda författningsförslagen i förevarande del.

Utskottet tar i detta sammanhang upp ett yrkande i motionen 1973:2003 (yrkande 3) av herr Gustavsson i Alvesta m. fl. (c) om att riksdagen hos Kungl. Maj:t skall anhålla om förslag till ett system för *typbesiktning av maskiner och redskap*, samt ett yrkande i motionen 1973:2004 (yrkande 4) av herr Helén m. fl. (fp) om att riksdagen hos Kungl. Maj:t skall begära förslag om *koncessionsförfarande vid vissa arbetsställen*.

Som framgår av betänkandet (SOU 1972:86 s. 233) kommer i anslutning till förhandsprövningen av arbetslokaler ofta en prövning av olika slags anordningar som hör till arbetslokalerna att äga rum. Även arbetsmetoder och liknande kan komma under bedömande i sådant sammanhang. Utredningen framhåller emellertid att det av utredningen föreslagna systemet -- som med endast smärre jämkningar framlagts i propositionen och som utskottet ovan godtagit -- inte täcker hela det område på vilket behov av förhandsprövning från arbetsmiljösynpunkt föreligger. Ytterligare frågor av hithörande slag kommer således att aktualiseras under utredningens fortsatta arbete.

Utskottet finner också skäl att här hänvisa till en bestämmelse som föreslås bli införd i 8 a § sista stycket arbetarskyddslagen och som innehåller att om det är påkallat med hänsyn till riskförhållandena i visst slag av verksamhet, Kungl. Maj:t eller myndighet som Kungl. Maj:t bestämmer får föreskriva, att arbetslokal som är avsedd för sådan verksamhet inte får tas i bruk förrän den besiktigats av yrkesinspektionen. Utskottet får vidare hänvisa till 45 § arbetarskyddslagen i nu gällande lydelse. Däri sägs bl. a., att när särskilda skäl föreligger, arbetarskyddsstyrelsen får föreskriva beträffande visst slag av maskin, redskap eller annan teknisk anordning att anordningen skall vara godkänd av styrelsen innan den avlämnas för att tas i bruk inom riket eller här uppställas till försäljning eller i reklamsyfte.

Utskottet -- som vill understryka vikten av att arbetarskyddsstyrelsen och arbetsmiljöutredningen ägnar uppmärksamhet åt frågan om typbesiktning av maskiner, redskap och andra tekniska anordningar -- avstyrker under hänvisning till det anförda här aktuella yrkanden i motionerna 1973:2003 och 1973:2004.

Gemensamma arbetsställen

Arbetarskyddslagstiftningen tar i första hand sikte på att ge regler för arbetsgivarens arbetarskyddsansvar mot de arbetstagare som är sysselsatta hos honom. Det finns däremot inga regler som direkt syftar till att lösa de speciella skyddsfrågor som uppstår på gemensamma arbetsställen, dvs. sådana arbetsställen där flera arbetsgivares anställda är sysselsatta samtidigt. Det har också visat sig på olika slags gemensamma arbetsställen inom skilda branscher att oklarhet råder i fråga om ansvaret för skyddsåtgärder och att brister föreligger när det gäller att samordna arbetarskyddsinsatserna. Mot denna bakgrund har utredningen ägnat stor uppmärksamhet åt dessa skyddsfrågor. Utredningens förslag har även i den här delen i allt väsentligt godtagits vid departementsbehandlingen. Som departementschefen framhåller bör man av alla arbetsgivare på gemensamma arbetsställen kunna fordra att de inte genom sin verksamhet och anordningarna på arbetsstället utsätter någon arbetstagare på arbetsstället för risk för ohälsa eller olycksfall. I förslag till en ny paragraf i arbetarskyddslagen, 7 a §, tas upp regler om samråd och samverkan i arbetarskyddshänsenande på gemensamt arbetsställe samt om huvudansvaret för samordning av skyddsåtgärder på sådant arbetsställe.

I första stycket av nämnda paragraf ges en *allmän regel* av innehåll att när två eller flera arbetsgivare samtidigt bedriver arbete på samma arbetsställe de skall samråda och gemensamt verka för att åstadkomma sunda och säkra förhållanden på arbetsstället.

I fråga om samordningsansvaret skiljs mellan gemensamma arbetsställen för byggnadsverksamhet (7 a § andra stycket) och andra gemensamma arbetsställen (7 a § tredje stycket).

Då det gäller *byggnadsverksamhet* föreslås att det skall vara byggherren som i första hand är ansvarig för samordningen av skyddsåtgärderna. Byggherren skall dock kunna överlåta ansvaret till någon arbetsgivare på arbetsstället. Sådan överlåtelse förutsätts bli regel.

I fråga om *andra gemensamma arbetsställen* finns det av naturliga skäl inte möjlighet att på motsvarande sätt precisera vem som har förstahandsansvaret för samordningen av arbetarskyddsåtgärderna. Det har därför angetts att en överenskommelse kan träffas mellan arbetsgivarna på arbetsstället. Om det inte kommer till stånd en frivillig överenskommelse skall yrkesinspektionen enligt förslaget vid behov kunna ingripa och föreskriva vem som skall ha samordningsansvaret.

Såväl med avseende på byggarbetsplatser som andra gemensamma arbetsställen föreskrivs i fjärde stycket i förslaget till den nya paragrafen bl. a. att övriga arbetsgivare och på arbetsstället sysselsatta arbetstagare är skyldiga att följa de anvisningar som den samordningsskyldige lämnar.

I många fall arbetar en *ensamföretagare* — t. ex. en grävmaskinist — på ett gemensamt arbetsställe. Självfallet måste även verksamhet, som en sådan företagare bedriver, omfattas av samordningsansvaret för att arbetarskyddet skall bli effektivt. Med hänsyn härtill har föreslagits en regel (7 a § sista stycket) som innehåller att vad i paragrafen sägs om

arbetsgivare äger motsvarande tillämpning på den som driver verksamhet utan att ha arbetstagare anställd. Av förslaget framgår således klart, att paragrafen avser endast gemensamma arbetsställen, där skaderisker naturligtvis regelmässigt uppstår. Utskottet avstyrker motionen 1973:2002 av herr Åkerlind (m) såvitt i motionen yrkats ett tillägg av innehåll att stycket skulle gälla endast såvitt verksamheten kunde innebära fara för andra.

I motsvarande avsnitt i propositionen tas också upp *särskilda frågor för vissa arbetsställen*. Det föreslås i propositionen att bestämmelser införs som ger tillsynsmyndigheterna befogenhet att i de fall då arbetsgivaren inte disponerar över förhållandena på ett arbetsställe rikta föreläggande eller förbud även mot den som råder över arbetsstället. Av effektivitetsskäl föreslås också här att ingripande skall kunna ske när den som råder över ett arbetsställe är ensamföretagare (53 a §).

Utskottet finner inte anledning till erinran mot de lagförslag som behandlas under förevarande avsnitt.

Utbildnings- och forskningsfrågor

Utskottet vill inledningsvis instämma i ett uttalande av departementschefen om att man för att komma till rätta med bristerna i arbetsmiljön måste ägna ökad uppmärksamhet åt utbildningsfrågorna. I utbildningshänseende tas i propositionen främst upp frågan om utbildningen av skyddsombuden men med anledning av såväl förslag i propositionen som motionsyrkanden finns det skäl att i viss utsträckning behandla även andra utbildningsfrågor.

LO och TCO har under remissbehandlingen av utredningens förslag starkt framhållit att det bör komma till klart uttryck i lagen att *ansvaret för utbildningen av skyddsombuden* skall ligga på arbetsmarknadens parter. I enlighet härmed föreslås i propositionen ett stadgande av innehåll att arbetsgivare och arbetstagare gemensamt svarar för att skyddsombuden får erforderlig utbildning (40 a § tredje stycket).

I motionen 1973:2005 (yrkande A 2) av herr Hermansson m. fl. (vpk) riktas erinringar mot lagförslaget i denna del. Motionärerna vill att lagtexten skall jämkas så att den innehåller att de anställdas organisationer skall ha utbildningsansvaret. Motionärerna menar att utbildningen i arbetsmiljöfrågor för närvarande är en partsangelägenhet där arbetsköparens experter och värderingar ofta faller utslaget. Motionärerna vill att ett fackligt institut skall inrättas, vid vilket det skulle bedrivas utbildning och forskning. Institutet skulle även göra "konkreta undersökningar"; detta krav torde med hänsyn till motiveringen i övrigt böra ses som ett uttryck för önskemål om fackliga skyddsinspektörer. Ett fackligt institut skulle enligt motionärerna innebära en motvikt till yrkesinspektionen.

Frågan om ett fackligt institut behandlades i samband med tillkomsten av arbetarskyddsfonden. Riksdagen ansåg då bl. a. att det inte var lämpligt att riksdagen fattade beslut som innebar att den fackliga rörelsen ålades att starta och driva ett sådant institut utan att det torde få

bli fackföreningsrörelsens egen sak att fatta beslutet härom (SfU 1971:17). Enligt socialutskottets mening är dessa uttalanden fortfarande giltiga. Vad motionärerna anfört motiverar inte heller avvikelser från propositionen då det gäller frågan om vem som skall ha ansvaret för utbildningen av skyddsombud. Utskottet beaktar vid denna bedömning att arbetsmarknadens parter redan har ett väl fungerande samarbete på området, och att inte minst arbetstagarnas organisationer ställt sig starkt positiva till att det nuvarande systemet i princip skall bibehållas och byggas ut. I enlighet med det anförda avstyrker utskottet motionen 1973:2005 i här aktuell del.

I propositionen föreslås att *kostnaden för utbildningen av skyddsombuden* skall läggas på arbetsgivarna. Detta skall ske genom en ökning av den kollektiva arbetarskyddsavgiften. Departementschefen förutsätter att utbildningen får ske på betald arbetstid och att arbetsgivaren ger erforderlig ledighet från arbetet. Tills vidare är departementschefen emellertid inte beredd att föreslå lagstiftning i sistnämnda delar.

Departementschefen ställer sig bakom tanken att utbildningen av skyddsombuden i stor utsträckning bör ske branschvis.

En *central utbildningsdelegation* kommer att knytas till arbetarskyddsstyrelsen. Delegationen skall verka för samordning av utbildningsverksamheten samt ange riktlinjer för utbildningens innehåll. Vidare skall delegationen utarbeta förslag till normer för arbetarskyddsfondens bidragsgivning till utbildningsverksamheten. I delegationen bör ingå representanter för arbetsmarknadsparterna. Även arbetarskyddsfonden kommer att representeras. Delegationen bör, framhåller departementschefen, samarbeta med organisationer och andra som har verksamhet med anknytning till delegationen. Detta uttalande borgar enligt utskottets mening för att önskemål blir tillgodosedda som framförts i skriften från organisationerna på lantarbetsområdet om att företrädare för mer speciella delar av arbetsmarknaden skall få bidra med sina erfarenheter vid uppläggnings- och kursverksamheten och vid utarbetande av kursprogram för skyddsombuden inom ifrågavarande del av arbetsmarknaden.

I propositionen föreslås också att utbildningen av även *annan personal än skyddsombud* skall kunna ske med bidrag från arbetarskyddsfonden. Det gäller personal i arbetsledande ställning, tekniska planerare och andra befattningshavare som är med om att forma arbetsmiljön. Utskottet biträder förslaget.

I flera motioner – 1973:287 (yrkande 5) av herr Helén m. fl., 1973:2004 (yrkande 5) likaledes av herr Helén m. fl. och 1973:655 (yrkande 2) av herr Bohman m. fl. – tas upp frågor som främst syftar till att förbättra utbildningen på arbetsmiljöområdet inom det allmänna utbildningsväsendet. I motionen 1973:655 framställs också ett yrkande om att riksdagen skall begära förslag om inrättande av en professur i arbetsmiljöforskning.

Även i propositionen ägnas stor uppmärksamhet åt frågan om *undervisningen i arbetsmiljöfrågor inom det allmänna utbildningsväsendet* och åt frågan om *forskningen på arbetsmiljöområdet*; den

sistnämnda frågan berör utskottet även i påföljande avsnitt. Propositionens behandling av de båda frågorna sker under hänvisning till vad arbetsmiljöutredningen anfört och till att både LO och TCO har tagit upp frågorna i sina remissyttranden. Departementschefens uttalande i detta avsnitt har gjorts i samråd med chefen för utbildningsdepartementet och statsrådet Moberg. Sammanfattningsvis anføres i propositionen följande.

Med anledning av de nu aktuella satsningarna på arbetsmiljöns område är det angeläget med ytterligare åtgärder på utbildningssidan. Då det gäller främst de yrkesinriktade linjerna i gymnasieskolan kommer kursplanerna att förändras med hänsyn härtill. Kursplanarbetet kommer att bedrivas i kontakt med arbetarskyddsstyrelsen och arbetsmarknadsorganisationerna. Beträffande universitetsområdet erinras om att UKÄ har tillsatt en samrådsgrupp med uppgift att inom universitetsväsendet stödja och samordna det lokala planeringsarbetet för arbetsvetenskaplig utbildning och forskning inom främst de samhällsvetenskapliga, medicinska och tekniska områdena. Dessutom har UKÄ uppdragit åt tekniska fakulteternas utbildningsnämnder att komma in med förslag till studieplaner för kurser i arbetsvetenskap vid samtliga utbildningslinjer inom civilingenjörsutbildningen. UKÄ har också föreslagit att en arbetsvetenskaplig utbildning och forskning bedrivs vid högskolan i Luleå. Denna fråga kommer att prövas under budgetarbetet innevarande höst.

Det framgår också av propositionen att organisatoriska åtgärder kommer att vidtas för att stärka samverkan mellan verksamheten vid arbetarskyddsstyrelsens arbetsmedicinska avdelning och den högre utbildningen och forskningen inom universitet och högskolor. Ett vetenskapligt råd kommer att knytas till arbetarskyddsstyrelsen.

Utöver vad som framgår av propositionen vill utskottet framhålla följande. I UKÄ:s anslagsframställning för nästa budgetår framhålls mycket starkt betydelsen av att en satsning görs på det arbetsvetenskapliga området. UKÄ föreslår bl. a. att två högre tjänster inom detta område inrättas, nämligen en professur i tillämpad psykologi med inriktning på arbetsvetenskap i Umeå, och en professur i medicin, särskilt yrkesmedicin, i Linköping. I nästa års anslagsframställning avser UKÄ att ta ställning till vissa förslag om utbyggnad av den arbetsvetenskapliga forskningen inom universitetsorganisationen. Ställningstagandena kommer att bygga på förslag som den i propositionen angivna samrådsgruppen förutsätts ha utarbetat.

I UKÄ:s anslagsframställning framhålls också de svåra påfrestningar som blir en följd av en långt driven mekanisering och automatisering inom arbetslivet, något som kommer att leda till omställningsproblem på arbetsmarknaden. I förlängningen av arbetsmiljöproblemen ligger därför de arbetsmarknads- och socialpolitiska problemen. I anslutning härtill erinrar UKÄ om den arbetsmarknads- och socialpolitiska forskning som bedrivs vid institutet för social forskning. Forskningen vid institutet bör ges hög prioritet, framhåller UKÄ.

Utskottet ställde sig år 1971 i anledning av en motion starkt positivt till att undervisning i arbetsvetenskapliga ämnen skulle byggas in i den vanliga utbildningen på olika nivåer (SoU 1971:11). Utskottet ansåg

emellertid att framför allt utbyggnaden av arbetsmedicinska institutets resurser borde avvaktas innan en mera övergripande genomgång av utbildningen i de arbetsvetenskapliga ämnena företogs. Utskottet framhöll också att arbetsmiljöutredningens arbete skulle bli av väsentlig betydelse för den fortsatta utbildningen på arbetsmiljöområdet. Riksdagen lämnade uttalandet utan erinran.

De nu aktuella yrkandena har i huvudsak samma syfte som 1971 års motion. I enlighet med utskottets tidigare ställningstagande ansluter sig utskottet till syftet med yrkandena. Utskottet kan också medge att utvecklingen på arbetsmiljöområdet varit sådan under de senaste åren att det nu framstår som lämpligt att en systematisk genomgång av utbildningen rörande arbetsmiljöfrågor inom såväl SÖ-området som UKÄ-området kommer till stånd. Utgångspunkten för en sådan genomgång bör i princip vara att vidga utrymmet för utbildning som avser sådana frågor. Med hänsyn till den ovan lämnade redovisningen rörande SÖ:s och UKÄ:s verksamhet på området är det emellertid enligt utskottets mening inte erforderligt med något riksdagens initiativ för att nå angivna syfte.

I detta sammanhang finns också, då det gäller utbildningen av skyddsingenjörer och andra personer som i sin verksamhet helt eller delvis är sysselsatta på arbetsmiljöområdet, skäl anföra följande. Med utgångspunkt i arbetarskyddsstyrelsens nyligen avgivna anslagsframställning kan man förutse att utbildningen av såväl läkare som skyddsingenjörer kommer att bli av betydligt större omfattning än vad som förutsattes i den år 1971 behandlade propositionen om utbyggnad av företagshälsovården (prop. 1971:23, SoU 1971:11). Även utbildningskapaciteten för företagssköterskor kan beräknas öka. Av anslagsframställningen framgår också att styrelsen planerar att under nästkommande budgetår på försök anordna utbildning i arbetsmiljöfrågor för vissa särskilt kvalificerade skyddsombud och för annan personal som engageras i skyddsarbetet.

Under hänvisning till det anförda avstyrker utskottet de yrkanden rörande utbildningsfrågor som framställs i motionerna 1973:287 (yrkande 5), 1973:655 (yrkande 2) och 1973:2004 (yrkande 5).

Vad slutligen angår yrkandet i motionen 1973:655 (yrkande 1) om att riksdagen skall föreläggas förslag om inrättande av en *professur i "arbetsmiljöforskning"* får utskottet erinra om att arbetsmiljöforskningen inte är något avgränsat forskningsområde utan i stället sträcker sig över åtskilliga vetenskapliga discipliner där medicinskt, tekniskt, naturvetenskapligt och beteendevetenskapligt skolade krafter samarbetar. Utskottet vill vidare erinra om att UKÄ hos Kungl. Maj:t föreslagit att en arbetsvetenskaplig utbildning och forskning anordnas vid högskolan i Luleå. Prövningen av ärendet kommer att ske under det pågående budgetarbetet. Under detta arbete kommer även bl. a. UKÄ:s förslag i dess nyligen avgivna anslagsframställning om två nya professurer inom det arbetsvetenskapliga området att prövas. Med hänsyn till det anförda är någon riksdagens åtgärd i anledning av motionsyrkandet inte erforderligt. Utskottet avstyrker därför motionen 1973:655 även i denna del.

Vidgade uppgifter för arbetarskyddsfonden

Arbetarskyddsavgiften, som infördes år 1971 och som skall bidra till vidgade insatser för en förbättrad arbetsmiljö, utgör 0,05 % av samma löneunderlag som ligger till grund för avgiften till yrkesskadeförsäkringen. Två femtedelar av arbetarskyddsavgiften går till statens kostnader för arbetarskyddsverket medan återstoden, således 0,03 % av löneunderlaget, går till arbetarskyddsfonden, vars medel skall användas för bidrag till forskning, utbildning och information. I samband med att yrkesskadeförsäkringsavgiften sänktes tidigare i år aviserades en fördubbling av arbetarskyddsavgiften. Förslag härom framläggs i propositionen. Avsikten är att av den nya arbetarskyddsavgiften på 0,10 % en fjärdedel skall gå till statens kostnader för arbetarskyddet och tre fjärdedelar till arbetarskyddsfonden. Fonden föreslås dessutom få ytterligare medel genom att även staten får skyldighet erlægga arbetarskyddsavgift. Utskottet tillstyrker propositionens förslag i förevarande del, som föranleder ändring i lagen (1971:282) om arbetarskyddsavgift.

I föregående avsnitt har angivits att *utbildningen av skyddsombuden* och av vissa *andra personalkategorier* skall bekostas genom arbetarskyddsfonden. Man räknar med en kostnad på 20 milj. kr. för denna utbildning under nästa år. Dessutom kan man räkna med en kostnad på ca 5 milj. kr. för *utbildningsbidrag* till personal som genomgår *företagshälsovårdsutbildning* hos arbetarskyddsstyrelsen men som inte har anställning i företagshälsovården. Den som redan har anställning förutsätts uppbära lön under kurstiden och bör inte vara berättigad till utbildningsbidrag från fonden.

Utskottet tillstyrker att lagen om arbetarskyddsavgift ändras även på det sättet att bidrag till *kostnader för skyddsarbete som utförs av regionala skyddsombud* kan utgå från arbetarskyddsfonden.

I den ovannämnda skriften från vissa organisationer på lantarbetarområdet tas bl. a. upp vissa frågor om ersättning för de regionala skyddsombudens utbildning och verksamhet. Utskottet utgår från att dessa spörsmål kommer att tas upp till prövning i samband med att närmare regler för bidragsgivningen utformas.

Hittills har arbetarskyddsfondens insatser i fråga om *forskning* främst inriktats på projekt som gäller undersökningar, kartläggningar och analyser av olika problemområden för att därigenom bl. a. få ökade kunskaper om de faktorer som har betydelse för människor i arbetslivet. Erfarenheterna visar att det kan uppstå svårigheter när det gäller att föra ut resultaten av forskningen i praktisk tillämpning. Det föreslås därför i propositionen att genom en ändring av lagen om arbetarskyddsavgift fonden skall få möjlighet att stödja projekt så långt i produktutvecklingen som behövs för att garantera att nya tekniska lösningar kan komma i praktisk tillämpning. Utskottet tillstyrker detta förslag.

Utskottet tillstyrker att som en engångsåtgärd för år 1974 en tiondel av arbetarskyddsavgiften får användas till att finansiera de utbildningsinsatser som krävs i samband med genomförandet av förra årets beslut av

statsmakterna om *styrelserepresentation för anställda* vid aktiebolag och ekonomiska föreningar (prop. 1972:116, NU 1972:62). Avsikten är att man med dessa medel skall täcka tre fjärdedelar av de egentliga utbildningskostnaderna medan en fjärdedel skall betalas av organisationerna själva. I fråga om ersättning för förlorad arbetsförtjänst föreligger redan nu en överenskommelse mellan SAF, LO och TCO.

Det ingår i arbetarskyddsfondens uppgifter att även lämna bidrag till *information* inom arbetsmiljöområdet. Under innevarande år har fonden avgivit en rapport (1973:5) Utbildning och upplysning inom arbetsmiljön, i vilken föreslås en omfattande informationskampanj. Sedan rapporten framlagts har styrelsen för fonden i augusti månad beslutat reservera 5 milj. kr. för information inom arbetsmiljöområdet. Insatserna kommer att sättas in huvudsakligen under nästa år. Medlen skall användas för bl. a. en brett upplagd informationskampanj i anslutning till den föreslagna nya lagstiftning som behandlas i detta betänkande. Nämnas kan också att styrelsen nyligen tillkallat en särskild referensgrupp som skall samordna informationsarbetet rörande arbetsmiljön. Genom den omfattande information på arbetsmiljöområdet, som således kommer att sättas i gång inom en nära framtid, tillgodoses enligt utskottets mening syftet med motionen 1973:287 (yrkande 6) av herr Helén m. fl., såvitt däri begärs att en arbetsmiljökampanj skall genomföras. Utskottet avstyrker därför yrkandet.

Den offentliga tillsynsorganisationen

Riksdagen har tidigare i år beslutat om en kraftig förstärkning av både arbetarskyddsstyrelsens och yrkesinspektionens resurser (prop. 1973:1 bil. 7, SoU 1973:5). En fortsatt utbyggnad av resurserna planeras på grundval av förslag av arbetsmiljöutredningen.

På flertalet mindre arbetsställen sker yrkesinspektionens tillsyn genom särskilt utsedda *kommunala tillsynsmän*. Den kommunala tillsynen omfattar arbete som bedrivs utan användande av maskinella hjälpmedel eller tekniska anordningar och där i regel används mindre än tio arbetstagare. Tillsynsformen gäller enligt beslut av arbetarskyddsstyrelsen också vissa arbetsställen med enkla tekniska anordningar och vissa arbetsställen med tio eller flera arbetstagare, t. ex. inom handels- och kontorsverksamhet och servicenäringar.

I propositionen framhålls att det är viktigt att den kommunala tillsynen ges en ökad effektivitet. För att nå detta syfte bör tillsynen utövas av heltidsanställda kommunala tjänstemän, främst hälsovårdsinspektörer, som har erforderlig utbildning. Sedan propositionen avgivits, har förslag lagts fram om den framtida hälsovårdsinspektörsutbildningen (Ds S 1973:4). Utbildningen är avsedd att ge inspektörerna kompetens att utöva en fullgod kontroll över de arbetsställen som ligger under kommunal tillsyn.

Utskottet biträder de förslag till ändringar i arbetarskyddslagen som avser den kommunala tillsynen. Förslagen innebär i huvudsak att det

skall vara kommunen i stället för hälsovårdsnämnden som skall svara för att de kommunala tillsynsmännen utses. Dessa skall ha den behövliga kompetensen för att kunna biträda yrkesinspektionen i tillsynsarbetet.

Med anledning av synpunkter som framförs i motionen 1973:2006 av herr Alf Pettersson i Malmö m. fl. (s) får utskottet anföra följande.

Det är av vikt att den kommunala tillsynen ägnas stor uppmärksamhet vid utarbetandet av närmare föreskrifter för tillsynsorganisationen. Liksom hittills varit fallet bör en klar författningsmässig gränsdragning för denna tillsyn göras. Självfallet kan det vara lämpligt att arbetarskyddsstyrelsen också fortsättningsvis har möjlighet att göra de jämkningar som behövs av praktiska skäl. Därvid måste i vart fall innan alla kommunala tillsynsmän fått möjlighet till den avsedda utbildningen på arbetarskyddsområdet iakttagas viss försiktighet då det gäller att bestämma vilka arbetsställen som skall ligga under kommunal tillsyn. Det är också viktigt att yrkesinspektionens tjänstemän får klara direktiv i fråga om samarbetet och kontakten med de kommunala tillsynsmännen.

Utskottet anser sig kunna förutsätta att här redovisade synpunkter kommer att beaktas av Kungl. Maj:t och arbetarskyddsstyrelsen vid utarbetande av närmare bestämmelser på området. Med hänsyn härtill och då det också får förutsättas att behovet av förbättrad vidareutbildning för nu verksamma kommunala tillsynsmän kommer att övervägas av arbetarskyddsstyrelsen är någon riksdagens åtgärd i anledning av motionen 1973:2006 inte erforderlig.

Det har uppdragits åt kommunalekonomiska utredningen att pröva frågan om statsbidrag till kommunerna för den kommunala arbetarskyddstillsynen. Eftersom utredningens arbete inte bör föregripas avstyrker utskottet yrkanden i denna bidragsfråga som framställs i motionen 1973:2003 (yrkande 4) av herr Gustavsson i Alvesta m. fl. (c) och motionen 1973:2004 (yrkande 3) av herr Helén m. fl. (fp).

Frågan om *yrkesinspektionens arbetsformer* behandlas relativt utförligt i propositionen. Som departementschefen understrukt har yrkesinspektionen vid sidan av sin inspekterande funktion betydelsefulla uppgifter som rådgivande och stödjande organ i förhållande till den lokala skyddsorganisationen. Utskottet ansluter sig till uppfattningen att yrkesinspektionens tillsynsverksamhet i ökad omfattning bör ges formen av insatser riktade på vissa branscher eller vissa miljöproblem. Betydelsen av att yrkesinspektionen regelbundet besöker arbetsplatserna bör också framhållas.

I motionen 1973:2003 av herr Gustavsson i Alvesta m. fl. (c) framhålls att det är angeläget att sådana specialister som inte kan finnas på varje yrkesinspektionsdistrikt placeras så att flera distrikt gemensamt använder dessa. Utskottet vill med anledning av yrkandet hänvisa till den utförliga redovisning rörande specialistfunktionerna som lämnas i propositionen (s. 187–188). Redovisningen ger enligt utskottets mening stöd för att de enskilda distriktens behov av specialisttjänster skall kunna tillgodoses såväl genom samarbete mellan distrikten som genom utnyttjande av arbetarskyddsstyrelsens resurser. Utskottet anser det därför inte erforder-

ligt att, som föreslås i motionen, hos Kungl. Maj:t göra något uttalande i frågan. Motionsyrkandet avstyrks därför.

Ett genomförande av de förslag som framläggs i propositionen och de insatser som i övrigt görs för att förbättra arbetsmiljön kommer att ställa ökade krav på yrkesinspektionen. Bl. a. blir det av betydelse att yrkesinspektionen kan verka nära arbetsställena och snabbt ta ställning till skyddsfrågor som där uppkommer. Det sagda motiverar en ökning av *antalet yrkesinspektionsdistrikt*. Riksdagen har efter förslag i årets statsverksproposition anvisat medel så att det skall bli möjligt för Kungl. Maj:t att besluta om en omläggning av distriktsindelningen (prop. 1973:1 bil. 7, SoU 1973:5). Av den nu behandlade propositionen framgår att departementschefen avser att på grundval av arbetsmiljöutredningens förslag och remissyttrandena över detta föreslå Kungl. Maj:t att antalet distrikt ökas från 11 till 19.

Genom att tillstyrka den av Kungl. Maj:t föreslagna medelsanvisningen till yrkesinspektionen har utskottet tagit ställning för en utökning av yrkesinspektionsdistriktet till i huvudsak det antal som enligt det sagda kommer att föreslås av departementschefen. I detta sammanhang har utskottet därför inte anledning att närmare gå in på distriktsindelningsfrågan. I anledning av en skrivelse, som inkommit från kommunstyrelsen i Östersund, anser sig utskottet dock kunna uttala att om ett gemensamt distrikt bibehålls för Västernorrlands och Jämtlands län — ett lokalkontor bör inrättas i Jämtlands län. Detta ställningstagande står i överensstämmelse med vad arbetsmiljöutredningen anfört.

Med hänsyn till bl. a. det utredningsarbete som pågår inom länsberedningen bör enligt utskottets mening riksdagen inte nu ta ställning till frågan huruvida framdeles en ytterligare ökning av antalet yrkesinspektionsdistrikt bör komma till stånd. Det kan dessutom vara lämpligt att avvakta erfarenheterna av den nu aktuella indelningsreformen, som kommer att ställa stora krav på personalresurserna. Utskottet avstyrker därför motionen 1973:2003 (yrkande 1) av herr Gustavsson i Alvesta m. fl. (c), såvitt däri föreslås ett uttalande av innehåll att på sikt varje län skall få ett yrkesinspektionsdistrikt.

Sanktionssystem m. m.

Det bör självfallet vara en strävan att arbetsmiljöfrågor skall lösas utan ingripanden av tvångskaraktär. Som departementschefen framhåller måste dock ett sanktionssystem finnas, som kan utgöra ett fast underlag för snabba och verksamma myndighetsåtgärder mot dåliga arbetsmiljöförhållanden. Sedan utredningen konstaterat, att nuvarande sanktioner inte fungerat tillfredsställande i praktiken, har utredningen tagit upp *sanktionssystemet* till prövning och lagt fram förslag om förändringar. På grundval av utredningens förslag föreslås i propositionen i huvudsak följande som syftar till att öka sanktionssystemets effektivitet och att ge tillsynsorganens agerande ökad tyngd.

Ett vitesförfarande införs i arbetarskyddslagstiftningen. Tanken är att

arbeterskyddsmyndighet i samband med föreläggande om skyddsåtgärd skall kunna fastställa ett vitesbelopp som är avpassat främst efter vad som i det särskilda fallet behövs för att skyddsåtgärden skall vidtas. Underlåtenhet att vidta förelagd åtgärd inom angiven tid leder till att vite på talan av åklagaren utdöms av domstol. Nytt föreläggande, eventuellt med förhöjt vite, kan också meddelas i detta läge. Om myndigheterna – i främsta rummet yrkesinspektionen – inte funnit skäl utsätta vite i föreläggande skall straff kunna följa på överträdelse av föreläggandet. Inte bara föreläggande utan även förbud skall kunna meddelas med utsättande av vite. För överträdelse av tillsynsorgans föreläggande, förbud eller föreskrift höjs maximistraffet till fängelse i ett år. En annan förändring på sanktionsområdet är att i lagstiftningen införs ytterligare ett påtryckningsmedel, nämligen tvångsutförande, vilket ger tillsynsorganen möjlighet att på arbetsgivarens bekostnad låta verkställa skyddsåtgärd, som arbetsgivaren underlåtit vidta. För att ytterligare öka möjligheterna att få en snabb effekt av tillsynsmyndigheternas insatser föreslås en bestämmelse av innehåll att tillsynsorganen skall kunna förordna att beslut om ingripande skall gälla utan hinder av att beslutet inte vunnit laga kraft. I fortsättningen skall föreläggande, förbud eller föreskrift också kunna tillgripas i fråga om statlig verksamhet. Talan mot arbetskyddsstyrelsens beslut om sanktion i form av förbud, föreläggande eller föreskrift skall i fortsättningen föras hos Kungl. Maj:t i stället för hos kammarrätt.

Vid sin granskning av den i propositionen föreslagna lagtexten har utskottet funnit skäl närmare överväga innehållet i 53 § *arbeterskyddslagen*. Paragrafens första stycke föreslås i propositionen få följande lydelse.

Uppfyller arbetsställe ej de krav som gälla enligt denna lag eller föreskrifter eller anvisningar som meddelats med stöd av lagen, äger yrkesinspektionen förelägga arbetsgivaren att avhjälpa missförhållandet. Yrkesinspektionen kan också förbjuda honom att bedriva visst arbete eller använda viss lokal, maskin, redskap eller annat hjälpmedel, visst ämne eller material eller viss arbetsmetod utan att iaktta villkor som angivits när förbudet meddelades. Föreläggande eller förbud som nu sagts gäller även beträffande verksamhet som den mot vilken påbudet riktats bedriver på arbetsstället utan att använda arbetstagare.

Liksom det nu gällande stadgandet behandlar förslaget åtgärder mot missförhållande som råder på visst arbetsställe. Anknytningen till begreppet arbetsställe bör enligt utskottets mening inte innebära att giltigheten av ett föreläggande eller förbud under alla omständigheter är begränsad till just den plats där bristen uppdagades. Sådan begränsning bör således inte gälla om ingripandet mot arbetsgivaren avsett en flyttbar anordning som regelbundet används av samma arbetsgivare i verksamhet som inte är bunden till något fast driftsställe utan utövas på olika platser och eventuellt också på olika orter. Tilläggas bör dock, att en förutsättning härför måste vara att det är möjligt att säkert identifiera anordningen.

En annan fråga är om föreläggande eller förbud, som grundar sig på prövningen av en arbetsanordning på visst arbetsställe, bör kunna få avse andra liknande anordningar som har samma slags brister men som används på annat arbetsgivarens arbetsställe. Även om vissa skäl skulle kunna anföras för att en sådan möjlighet införs har utskottet inte ansett sig böra förorda att den föreslagna lagtexten ändras. Utskottet har i sin bedömning beaktat omständigheter som sammanhänger med att föreläggande- och förbudsinstitutionen är uppbyggda och inpassade i regelsystemet för att utnyttjas vid behov av ingripande i det enskilda fallet. Främst är att nämna att rättssäkerhetsskäl talar för att tillsynsmyndighet måste ha närmare kännedom om samt möjlighet att tillfredsställande precisera identiteten av anordning eller förhållande som ingripandet avser. Den här diskuterade utvidgade räckvidden av föreläggande eller förbud måste dessutom ses mot bakgrunden av de möjligheter som står arbetarskyddsstyrelsen till buds att via generella krav på typgodkännande av olika slags anordningar komma till rätta med problem av förevarande slag. Som förut nämnts kommer arbetsmiljöutredningen att i sitt fortsatta arbete behandla frågor om förprovning av arbetsanordningar m. m.

Utskottet vill i sammanhanget också erinra om att bl. a. den förstärkning av tillsynsorganisationen som sker blir av betydelse för möjligheterna att få till stånd snabba ingripanden i sådana fall som här avses; den omständigheten att ingripande sker på visst arbetsställe kan självfallet aktualisera en prövning av motsvarande förhållanden på andra likartade arbetsställen, på vilka arbetsgivaren bedriver verksamhet. Även i de fall arbetsgivaren bedriver verksamhet inom olika yrkesinspektionsdistrikt bör det vara möjligt att genom samarbete mellan distrikten få till stånd snabba ingripanden i åsyftade fall. Enligt utskottets mening är det motiverat att ytterligare överväga den här antydda problematiken. Utskottet förutsätter att arbetsmiljöutredningen kommer att göra detta under sitt fortsatta arbete.

I motionen 1973:2002 av herr Åkerlind m. fl. (m) föreslås att ett tillägg skall göras till sista punkten i det ovan återgivna förslaget till 53 § första stycket arbetarskyddslagen. Tillägget skulle innebära att ett meddelat påbud skall gälla beträffande verksamhet som utförs av arbetsgivaren utan att använda arbetstagare endast under förutsättning att verksamheten kan innebära fara för andra.

Som framgår av specialmotiveringen till paragrafen (prop. s. 208) har den föreslagna lagtexten utformats med utgångspunkt i att förbudet eller föreläggandet skall kunna säkerställas genom polismyndighets försorg. Detta bör kunna ske även om arbetsgivaren i och för sig kan driva verksamheten utan fara för annan person. Utskottet avstyrker därför motionsyrkandet. Vidare avstyrker utskottet ett yrkande i samma motion om att i ett nytt tredje stycke i paragrafen skall intas en motion om att i ett nytt tredje stycke i paragrafen en bestämmelse skall intas av innehåll att arbetsgivares rätt till yttrande över föreläggande eller förbud regleras i förvaltningslagen (1971:290). Ett bifall till torde vara möjligt eller lämpligt att i arbetarskyddslagen inarbeta samtliga

de övriga hänvisningar till gällande förfaranderegler som finns i förvaltningslagen. Detta skulle därtill strida mot den lagstiftningsprincip som riksdagen godtagit vid förvaltningslagens tillkomst.

I 59 § första stycket arbetarskyddslagen föreslås en bestämmelse av innehåll att arbetsgivare skall vara skyldig att på anmodan av antingen arbetarskyddsstyrelsen eller yrkesinspektionen föranstalta om *undersökning av ämne eller material*, som han använder eller framställer i sin verksamhet, eller tillhandahålla prov för sådan undersökning. I motionen 1973:2005 (yrkande A 6) av herr Hermansson m. fl. (vpk) föreslås att även skyddskommitté skall ha rätt att föranstalta om sådan undersökning som avses i paragrafen. Med hänsyn till de möjligheter som finns för varje ledamot i en skyddskommitté att göra framställningar som tas upp av yrkesinspektionen och då det inte finns anledning att i detta avseende fränkänna tillsynsmyndigheten rätten att pröva behovet av ingripande avstyrker utskottet motionsyrkandet.

Frågor rörande företagshälsovård

I följande motioner, nämligen motionen 1973:288 av herr Helén m. fl. (fp), motionen 1973:662 av herr Fälldin m. fl. (c) samt motionen 1973:2005 av herr Hermansson m. fl. (vpk) tas upp vissa frågor rörande företagshälsovården. I motionen 1973:288 (yrkandena 1 och 2) vill motionärerna att riksdagen skall anhålla att förslag föreläggs riksdagen om principbeslut rörande obligatorisk företagshälsovård och att riksdagen som sin mening skall ge Kungl. Maj:t till känna att företagsnämnderna bör ges huvudansvaret för företagshälsovården. Motionärerna i motionen 1973:662 (yrkande 5) vill ha en utredning om hur företagshälsovården skall lösas för egenföretagare. Slutligen vill motionärerna i motionen 1973:2005 (yrkande C) att riksdagen uttalar sig för att företagshälsovården läggs under landstingens huvudmannaskap.

De meningsyttringar som framkommit under arbetsplatsremissen i anledning av arbetsmiljöutredningens förslag innebär att företagshälsovården ute på arbetsplatserna bedöms som en av de mer väsentliga faktorerna för att åstadkomma en bättre arbetsmiljö. Utskottet delar denna bedömning som står i överensstämmelse med de synpunkter som anförs i motionen 1973:288. Sedan statsmakterna år 1971 tog ställning till frågan om företagshälsovårdens utbyggnad (prop. 1971:23, SoU 1971:11) har en förhållandevis snabb utveckling ägt rum på området. Det är viktigt att utvecklingen fortsätter. Ett principbeslut om införande av obligatorisk företagshälsovård skulle emellertid enligt utskottets mening inte påskynda utvecklingen. I sammanhanget är också att beakta att, så länge vi har otillräckliga läkarresurser, en avvägning måste ske gentemot de behov av läkarresurser som finns hos den av samhället bedrivna hälso- och sjukvården. I detta avseende -- såväl som i andra väsentliga avseenden då det gäller företagshälsovårdens utveckling i vårt land -- har den till arbetsskyddsstyrelsen knutna företagshälsovårdsdelegationen viktiga uppgifter att fylla. Utskottet vill också erinra om

den intensifierade utbildning i företagshälsovård för såväl läkare som skyddsingenjörer som arbetarskyddsstyrelsen bedriver (se härom s. 54). Med hänsyn till det anförda avstyrker utskottet motionen 1973:288, såvitt avser frågan om principbeslut rörande *obligatorisk företagshälsovård*.

I de förslag rörande företagshälsovårdens utbyggnad som i enlighet med det ovan sagda framlades vid 1971 års riksdag presenterades flera olika modeller för organisationen av företagshälsovården. Huvudmannaskapet kan ligga antingen helt hos ett eller flera företag — bl. a. i form av företagshälsovårdscentraler — eller helt hos landstingskommun eller också vara delat mellan företag och landstingskommun. Som utskottet i sitt yttrande i ärendet framhöll i anledning av en motion med i huvudsak samma yrkande som yrkandet i motionen 1973:2005 har de nämnda organisationsmodellerna sin utgångspunkt i de riktlinjer för företagshälsovård som antogs av SAF och LO år 1967. Med hänsyn härtill är utskottet lika litet nu som under åren 1971 (SoU 1971:11) och 1972 (SoU 1972:9) berett förorda att *huvudmannaskapet för företagshälsovården* skall överföras till *sjukvårdshuvudmännen*. Utskottet vill dock i anslutning till det sagda framhålla betydelsen av en nära samverkan mellan företagshälsovården och samhällets hälso- och sjukvård oavsett i vilken organisatorisk form företagshälsovården bedrivs. Företagshälsovårdsdelegationen, i vilken bl. a. arbetsmarknadsparterna är representerade, har här viktiga samordningsfunktioner. I enlighet med det sagda avstyrker utskottet motionen 1973:2005 i här aktuell del.

Då det härefter gäller den i motionen 1973:288 upptagna frågan om att ge *företagsnämnderna huvudansvaret för företagshälsovården* får utskottet hänvisa till sina överväganden i avsnittet om allmänna medinflytande frågor (s. 41—43, se även s. 47). Motionen 1973:288 avstyrks även i förevarande del.

Det ankommer på den till arbetarskyddsstyrelsen knutna företagshälsovårdsdelegationen att bl. a. ange riktlinjer för bedrivande av samarbetet rörande företagshälsovård på det regionala planet. Under år 1972 har på initiativ av delegationen inrättats regionala samrådsorgan, som organiserats länsvis. Enligt propositionen bör en samordning komma till stånd mellan länsdelegationernas funktioner och de yrkesinspektionsnämnder som är avsedda att inrättas. Den första uppgiften som anförtrotts länsdelegationerna är att i enlighet med företagshälsovårdsdelegationens direktiv kartlägga den företagshälsovård som förekommer inom länet. Vidare har länsdelegationerna fått i uppgift bl. a. att stimulera aktiviteter och etableringsönskemål beträffande företagshälsovård och initiativ i syfte att väcka intresse härför, att främja tillkomsten av samarbetsöverenskommelser för gemensam användning av resurserna för företagshälsovård samt att utreda prioriteringsbetingelser för otillräckligt försörjda områden inom regionens arbetsliv beträffande företagshälsovård.

Under hänvisning till det anförda avstyrker utskottet motionen 1973:662, såvitt avser frågan om hur *företagshälsovården* skall organiseras *för egenföretagare*.

Yrkesmedicin

I motionen 1973:162 (yrkande 1) av herr Ericson i Örebro m. fl. (s) begärs åtgärder som kan främja en utbyggnad av yrkesmedicinska kliniker så att – i enlighet med förslag av utredningen angående yrkesmedicinens organisation m. m. i det till chefen för inrikesdepartementet år 1963 avgivna betänkandet (SOU 1963:46) Yrkesmedicinska sjukhusenheter, behov och organisation – sådana enheter kommer att finnas i varje sjukvårdsregion med undantag för Uppsala-regionen, som förutsattes kunna repliera på en dylik enhet vid karolinska sjukhuset. Vidare begärs i motionen (yrkande 2) – såvitt den behandlas av utskottet – att specialitet för läkare snarast skall fastställas inom området yrkesmedicin (arbetsmedicin).

Yrkesmedicinska enheter finns vid Karolinska sjukhuset, Södersjukhuset i Stockholm, regionsjukhuset i Örebro samt Lunds lasarett. Kommunfullmäktige i Göteborg beslutade år 1971 inrätta en yrkesmedicinsk enhet vid Sahlgrenska sjukhuset i Göteborg. Svårigheter att rekrytera chef (överläkare) för enheten har emellertid förhindrat verksamhetens igångsättande. Mot bl. a. denna bakgrund skall i stället inledas försöksverksamhet med ett yrkesmedicinskt centrum vid Sahlgrenska sjukhuset med en kvalificerad tekniker som chef. Detta yrkesmedicinska centrum skall bl. a. fungera som samordningsorgan för en betydande verksamhet av yrkesmedicinsk karaktär som bedrivs vid olika kliniker vid sjukhuset. Vid regionsjukhuset i Umeå skall anordnas en yrkesmedicinsk enhet, vilken avses nära samverka med den arbetsmedicinska filial till arbetarskyddsstyrelsen som skall inrättas i Umeå den 1 januari 1974. Östergötlands läns landsting är berett inrätta en yrkesmedicinsk enhet vid regionsjukhuset i Linköping. Inrättandet av en sådan enhet möjliggör klinisk anknytning för den tjänst som professor i medicin, särskilt yrkesmedicin, vilken UKÄ i sina anslagsäskanden för budgetåret 1974/75 föreslagit inrättad vid högskolan i Linköping. Beredvillighet finns således hos sjukvårdshuvudmännen att få i gång de ytterligare yrkesmedicinska enheter som behövs för att det i betänkandet SOU 1963:46 angivna målet skall uppnås. Mot denna bakgrund påkallar motionen 1973:162 i denna del inte någon åtgärd av riksdagen.

Hos nämnden för läkares vidareutbildning, vilken bl. a. har att pröva och till Kungl. Maj:t avge förslag i frågor om indelning av medicinska verksamhetsområden i specialiteter, har gjorts framställningar om att *yrkesmedicin* skall *upptas som specialitet*. En arbetsgrupp inom nämnden företar för närvarande en översyn av specialistutbildningsbestämmelserna. Då sålunda frågan om yrkesmedicinens ställning är föremål för överväganden anser utskottet inte heller att någon riksdagens åtgärd i anledning av denna del av motionen 1973:162 är erforderlig.

Yrkesskadestatistiken m. m.

Yrkesskadestatistiken har hittills huvudsakligen haft två funktioner, nämligen dels att tjäna som grund för den differentierade premiesättning

som före år 1972 tillämpades inom yrkesskadeförsäkringen, dels att utgöra ett betydelsefullt hjälpmedel på arbetarskyddsområdet. Behovet av statistisk redovisning avseende olycksfall i arbete och andra yrkesskador anknyter numera i första hand till arbetarskyddsverksamhetens krav. I detta hänseende måste man försöka tillgodose angelägna önskemål om sådana förbättringar av yrkesskadestatistiken att den blir väl ägnad som ett underlag för bedömningar och ställningstaganden när det gäller insatserna för en tillfredsställande arbetsmiljö. För yrkesskadeförsäkringens del har samtidigt betydelsen av en dylik statistik minskat.

Efter bemyndigande av Kungl. Maj:t har chefen för socialdepartementet tillkallat en utredningsman, som mot nu angivna bakgrund har fått i uppdrag att söka formulera målsättningen för modern yrkesskadestatistik. För detta ändamål bör han enligt utredningsdirektiven i första hand göra en analys av de krav som kan ställas på statistiken och allsidigt belysa avnärmarbehoven på området, såväl arbetarskyddsverksamheten som yrkesskadeförsäkringen. Utredningsmannen skall pröva bl. a. hur yrkesskadestatistiken skall administreras. Han skall i samband därmed särskilt beakta angelägenheten av snabb redovisning av uppgifter om yrkesskador. Utredningsmannen bör härvid undersöka om någon form av preliminär snabbstatistik kan vara en lämplig väg.

Genom det utredningsarbete, som sålunda pågår, kommer enligt utskottets mening motionen 1973:287 (yrkande 2 delvis) av herr Helén m. fl. (fp), såvitt däri yrkas att yrkesskadestatistiken skall förbättras, att tillgodoses. Utskottet avstyrker därför motionen i denna del.

I nyssnämnda motion, 1973:287 (yrkande 2 delvis) yrkas också att försök med *tillbudsrapportering* skall sättas i gång. Utskottet delar uppfattningen att det är av värde att studier på området görs. Försök med tillbudsrapportering har utförts eller pågår inom enskilda företag och genom branschstudier, bl. a. inom skogsbruket. I en av arbetarskyddsfonden nyligen gjord kartläggning och analys av forskningsbehov rörande olycksfall i arbetsmiljön (rapport 1973:4) lämnas viss redovisning för sådana försök. Utskottet vill framhålla att anslag från fonden bör kunna utgå för fortsatta studier för ändamålet. Med hänsyn härtill och då utskottet anser sig kunna förutsätta att arbetarskyddsstyrelsen med uppmärksamhet följer utvecklingen beträffande frågan om tillbudsrapportering är enligt utskottets mening någon riksdagens åtgärd i anledning av motionsyrkandet inte erforderlig. Utskottet avstyrker därför även detta yrkande.

Sjukfrånvaron

I motionen 1973:654 av herr Bohman m. fl. (m) tas upp frågan om den höga frånvaron i arbetslivet. Motionärerna vill ha en utredning angående orsakerna till denna. De vill – enligt motivering i motionen 1973:241 – att därvid särskilt skall belysas sjukfrånvaron med hänsyn till kön, ålder, lönelägen, befattningsnivå, arbetstillfredsställelse, skiftarbete, löneform m. m. Motionärerna framhåller att även en jämförelse mellan

privat och offentligt anställda torde vara av intresse. Vidare bör en jämförelse göras mellan förhållandena på arbetsplatser som är belägna i större och mindre orter. Även sjukförsäkringsreglernas inverkan på frånvaron bör ingå i en analys. Det är sannolikt, menar motionärerna, att en sådan undersökning på en rad områden skulle ge uppslag till åtgärder som kunde nedbringa frånvaron.

I samband med avtalsuppgörelsen år 1971 tog SAF och LO i ett särskilt förhandlingsprotokoll upp bl. a. frågan om frånvaron från arbetet. I protokollet anförs att SAF under förhandlingarna uttalat stark oro över den höjda frånvarofrekvensen i företagen och att parterna därför enats om att tillsätta en gemensam arbetsgrupp med uppgift att studera utvecklingen av frånvaron i arbetet och dess orsaker samt att utarbeta förslag som kan bidra till att nedbringa frånvaron. Utskottet har inhämtat att den gemensamma arbetsgruppen nyligen slutfört sitt arbete och att resultatet av gruppens utredningsarbete inom kort kommer att publiceras. Eftersom motionsyrkandet således i huvudsak får anses tillgodosett avstyrker utskottet motionen 1973:654.

Arbetsmiljöfrågor för särskilda arbetstagargrupper

I detta avsnitt behandlas motionsyrkanden, i vilka från skilda utgångspunkter tas upp frågor om förbättring av arbetsmiljön för särskilda arbetstagargrupper.

Arbetarskyddslagen är inte tillämplig på *skeppstjänst*. Detta innebär bl. a. att de reformer på arbetsmiljöområdet, som utskottet i det föregående tillstyrkt, inte får omedelbar betydelse för de ombordanställda. Mot denna bakgrund tas i två motioner upp frågan om de ombordanställdas arbets- och miljöförhållanden m. m. I motionen 1973:2000 av herrar Rosqvist (s) och Bergqvist (s) framhålls, att många förbättringar har uppnåtts och många tidigare otillfredsställande förhållanden har kunnat undanröjas, men krav på alltmer effektiva och maximalt utnyttjade fartyg har gjort att för de ombordanställda nya otillfredsställande attribut kommit in i arbetsmiljön och för sjöfolk som också har sin bostad ombord i fartygen även i vissa fall en störd fritidsmiljö. Med denna utgångspunkt utvecklar motionärerna sina synpunkter på arbetsmiljöförhållandena på fartyg. Motionen mynnar ut i ett yrkande av innebörden att riksdagen med beaktande av de i motionen anförda synpunkterna skall begära kompletterande utredning syftande till ändringar i lagar och förordningar om säkerhet å fartyg. I motionen 1973:2007 av herrar Takman (vpk) och Hallgren (vpk) framställs ett yrkande av i huvudsak samma innehåll. Motionärerna vill att riksdagen skall begära förslag om snabba och genomgripande förbättringar av arbetsmiljön och säkerheten för anställda till sjöss.

Sedan motionerna väcktes, har chefen för kommunikationsdepartementet efter Kungl. Maj:ts bemyndigande tillkallat en sakkunnig med uppdrag att utreda frågor som hänger samman med de ombordanställdas arbets- och miljöförhållanden m. m. Utförliga direktiv för den sakkunnige

har utfärdats. I dessa uttalas bl. a. att enligt departementschefens uppfattning målsättningen måste vara att man får samma möjligheter att skapa tillfredsställande arbetsmiljö för de ombordanställda som för arbetstagare i land. Det får inte bli någon eftersläpning för sjömännen. Den allmänna målsättningen bör – i enlighet med de överväganden som gjordes vid tillkomsten av lagen (1965:719) om säkerheten på fartyg – vara att de principer som gäller i fråga om arbetarskyddet för landanställda också kommer till användning när det gäller de ombordanställdas förhållanden. Det är emellertid på grund av fartygsarbetets speciella natur väsentligt att utredningen överväger i vilken utsträckning fartygsmiljön ger anledning till specialregler. Eftersom fartyget också är den anställdes bostadsplats och den plats till vilken han är hänvisad under annan fritid är det viktigt att perspektivet vidgas och att miljöfrågorna bedöms med utgångspunkt även häri. I utredningsdirektiven presenteras vidare ett antal frågeställningar som bör behandlas under utredningen. I anslutning till den lämnade redovisningen vill utskottet nämna att i trafikutskottets betänkande 1973:18 behandlas frågan angående minimikraven för bostäder på fartyg.

Eftersom i motionerna även berörs vissa allmänna sjösäkerhetsfrågor får utskottet hänvisa till att bestämmelser som avser brand- och explosionsriskerna på fartyg finns i lagen om säkerheten på fartyg, till vilken omfattande tillämpningsföreskrifter utfärdats. Utskottet vill framhålla att under de allra senaste åren skett en snabb utveckling av säkerhetsarbetet. Tyngdpunkten i sjöfartsinspektionens arbete ligger numera på frågor som rör dels säkerhetsmässiga aspekter på fartygens operativa verksamhet, dels arbetsmiljön. Inspektionen har fått betydande förstärkningar av sina tillsynsresurser inte endast inom Sverige utan även utomlands genom tillskapandet av sjöfartsinspektionskontoret i Rotterdam.

Med hänsyn till det anförda är enligt utskottets mening motionernas syfte numera i huvudsak tillgodosett. Utskottet avstyrker motionerna.

I motionen 1973:80 av herr Lövenborg m. fl. (vpk) tas upp vissa arbetsmiljöfrågor för *gruvarbetare*. Motionärerna vill för det första ha åtgärder mot användningen av dieseldriften vid gruvidrift under jord. De vill vidare att ett intensifierat statligt utvecklingsarbete för att snabbt få fram miljövänliga typer av arbetsmaskiner och fordon skall sättas i gång; särskilt eldriften bör beaktas i sammanhanget. Ytterligare vill motionärerna att gruvarbetare under jord skall hänföras till sådana arbeten som faller under strålskyddslagen.

Utskottet vill erinra om att en omfattande interpellationsdebatt rörande i huvudsak de frågor som tas upp i motionen hölls i riksdagen den 7 december förra året. Därvid anförde chefen för socialdepartementet bl. a. följande.

Frågor om dieselavgaser i gruvluft är en betydelsefull del av de yrkeshygieniska problemen vid gruvarbete. Det finns skäl att ägna stor uppmärksamhet åt vilka åtgärder som kan vidtas för att komma till rätta med dessa spörsmål. Därvid måste beaktas att det finns ett nära samband med andra faktorer av betydelse för gruvmiljön, bl. a. användningen av

sprängämnen som alstrar gaser av likartad sammansättning. Den avsevärda upprustning av gruvventilationen som radonanvisningarna framtingat har även medfört att dieselavgaser och spränggaser numera vädras ut på ett annat sätt än tidigare. Det framstår ändå som i hög grad önskvärt att finna ett lämpligt alternativ till konventionell dieseldrift under jord. Utvecklingsarbete för att söka tillgodose önskemålet är också på gång. Det finns emellertid inte för närvarande praktiska förutsättningar att införa ett totalförbud mot dieseldrivna anordningar i gruvorna. Åtgärderna måste i stället i nuvarande läge inriktas på att förebygga olämpliga koncentrationer av skadliga och besvärande ämnen i avgaserna. Sådana krav måste ställas på främst motortyp och maskinunderhåll samt luftkontroll, att godtagbara arbetsförhållanden uppnås över lag. Vissa bestämmelser i dessa hänseenden finns redan nu i arbetarskyddsstyrelsens berganvisningar.

I anslutning till sistnämnda uppgift får utskottet framhålla, att berganvisningarna har skärpts under innevarande år. Vidare får utskottet, såvitt avser strålskyddslagen, anföra följande. Enligt lagen krävs särskilt tillstånd för att bedriva radiologiskt arbete. Vad som är radiologiskt arbete definieras i lagen. Definitionen är sådan att förekomsten av radongas i en gruva inte medfört att lagen tillämpas på gruvarbete. Arbetarskyddslagen tillämpas därför fullt ut för gruvarbete och således även såvitt avser risken för strålningskada. Framhållas bör dock att det finns ett nära samarbete mellan statens strålskyddsinstitut och arbetarskyddsstyrelsen. Chefen för socialdepartementet framhöll i ovannämnda interpellationsdebatt att han ser arbetarskyddsmyndigheternas tillsyn som en förutsättning för en effektiv och samordnad övervakning av förhållandena på gruvarbetsplatserna.

Utskottet ansluter sig till de bedömningar som chefen för socialdepartementet gav uttryck för i interpellationsdebatten. Detta ställningstagande innebär att utskottet inte anser det erforderligt med några riksdagens åtgärder i anledning av motionen 1973:80. Denna avstyrks därför.

I motionen 1973:1178 av herr Hallgren m. fl. (vpk) yrkas att riksdagen skall begära förslag till förbud mot användning av medhavda *arbetsmaskiner i utländska fartyg* vid lossnings- och lastningsarbete i svenska hamnar.

Utskottet får framhålla att arbetarskyddslagstiftningen och sjösäkerhetslagstiftningen ger tillsynsmyndigheterna möjlighet att ingripa med förbud, om arbetsmaskin som finns ombord på utländskt fartyg har sådana brister att säkerheten vid maskinens användning kan äventyras. Det finns möjlighet att meddela förbud att begagna maskinen innan rättelse vidtagits. För att skärpa kontrollen över efterlevnaden av lagstiftningen beträffande arbetarskyddet vid stuveriarbete har yrkesinspektionen under de senaste åren tilldelats särskilda personalförstärkningar. Inom arbetarskyddsstyrelsen finns också en särskild stuverisektion. Mot bakgrund av det anförda och då det i motionen aktualiserade problemet kan förutsättas bli uppmärksammat av arbetsmiljöutredningen i dess fortsatta arbete är någon riksdagens åtgärd i anledning av

motionen inte påkallad. Utskottet avstyrker således motionen 1973:1178.

I anledning av motionen 1973:1213 av herr Petersson i Gäddvik m. fl. (m), vari yrkas att arbetsmiljöutredningen skall få i uppdrag att beakta i motionen angivna synpunkter rörande arbetsförhållandena för personal som sysselsätts med *arkivarbete*, får utskottet *framhålla att arbetarskyddslagen i princip är allmängiltig och att någon omprövning i detta hänseende inte ifrågasätts i direktiven till arbetsmiljöutredningen. Utskottet vill även — eftersom motionen främst uppehåller sig vid frågan om utformningen av arbetslokaler för nämnda arbetstagargrupp — erinra om de förslag i propositionen om vidgad förhandsprövning av arbetslokaler som utskottet i det föregående tillstyrkt. På grundval av det anförda och under hänvisning till de omfattande direktiv som utfärdats för arbetsmiljöutredningen avstyrker utskottet motionen.*

Arbetsmiljöutredningen kommer i sitt fortsatta arbete att ta upp frågan om det materiella innehållet i arbetarskyddslagstiftningen. En viktig uppgift för utredningen blir därvid att överväga utformningen av de framtida regler som skall gälla i fråga om *ensamarbete*. Med hänsyn härtill avstyrker utskottet motionen 1973:1179 av herr Hallgren m. fl. (vpk), som innehåller yrkande om införande i arbetarskyddslagen av förbud mot *enmansbetjäning på normalgodståg och expressgodståg*.

Under hänvisning till de uppgifter, som ankommer på statens personalnämnd, och till inrättandet av statens arbetsmiljönämnd avstyrker utskottet motionen 1972:662 (yrkande 3) av herr Fälldin m. fl. (c), såvitt däri föreslås att en målsättning för arbetsmiljön inom den *statliga sektorn* skall utarbetas.

I förevarande sammanhang tar utskottet även upp ett i motionen 1973:287 (yrkande 4) av herr Helén m. fl. (fp) framställt yrkande, som har det indirekta syftet att förbättra arbetsmiljön för *statsanställda*. Yrkandet i motionen innebär att staten vid upphandling av bl. a. maskiner och fordon skall ställa ökade krav på bullerdämpning. Enligt motonärernas mening skulle tillämpningen av en sådan upphandlingsprincip tvinga fram en bättre teknik.

Utskottet — som vill framhålla att nya regler för statens upphandling antogs av vårriksdagen (prop. 1973:73, FiU 1973:27) — anser att statsmakternas åtgärder på bullerområdet främst skall bestå i insatser i form av forskning och teknisk utveckling samt åtgärder på lagstiftningsområdet. Med hänsyn härtill avstyrker utskottet motionsyrkandet.

Utöver det ovan anförda har de i propositionen framlagda förslagen inte givit socialutskottet anledning till erinran eller särskilt uttalande.

Utskottets hemställan

Utskottet hemställer

1. beträffande det fortsatta reformarbetet på arbetsmiljöområdet att riksdagen avslår motionen 1973:287 yrkandet 7, motionen 1973:662 yrkandena 1 och 2, motionen 1973:2003 yrkandet 5 och motionen 1973:2004 yrkandet 1,
2. beträffande förtursbehandling av frågorna om bättre kontroll av kemiska ämnen och åtgärder mot buller att riksdagen avslår motionen 1973:287 yrkandet 3,
3. beträffande förtursbehandling av frågan om hygieniska gränsvärden m. m. att riksdagen avslår motionen 1973:2005 yrkandet B,
4. beträffande viss framställning till Kungl. Maj:t rörande propositionsarbetet att riksdagen avslår motionen 1973:1187,
5. beträffande ekonomiska stimulansåtgärder på arbetsmiljöområdet att riksdagen avslår motionen 1973:287 yrkandet 8, motionen 1973:439, motionen 1973:662 yrkandena 4 och 6 samt motionen 1973:2004 yrkandet 6,
6. beträffande arbetstagarnas medinflytande i fråga om utformningen av arbetsmiljön m. m. att riksdagen avslår motionen 1973:287 yrkandet 1 och motionen 1973:2004 yrkandet 2,
7. beträffande maktbefogenheter för de anställda och deras organisationer att riksdagen med avslag på motionen 1973:2005 yrkandet A 1 antager 39 § i det vid propositionen 1973:130 fogade förslaget till lag om ändring i arbetarskyddslagen (1949:1),
8. beträffande utseende av skyddsombud att riksdagen med avslag på motionen 1973:2002 (del) antager 40 § i lagförslaget under 7,
9. beträffande förutsättningarna för skyddsombuds rätt att avbryta arbete samt prövningen av beslut av skyddsombud att avbryta arbete att riksdagen med avslag på motionen 1973:2005 yrkandet A 3 antager 40 b § i lagförslaget under 7,
10. beträffande utseende av arbetstagarföreträdare i skyddskommittén att riksdagen med avslag på motionen 1973:2002 (del) godkänner vad utskottet anfört,
11. beträffande frågan om majoritet för de anställda i skyddskommittén att riksdagen med avslag på motionen 1973:2005 yrkandet A 4 godkänner vad utskottet anfört,
12. att riksdagen antager 41 § i lagförslaget under 7,
13. beträffande frågan om tystnadsplikt för bl. a. skyddsombud och ledamot av skyddskommitté att riksdagen med avslag på motionen 1973:2005 yrkandet A 5 antager 51 § i lagförslaget under 7,

14. beträffande anmälan till yrkesinspektionen i vissa fall att riksdagen med avslag på motionen 1973:2002 (del) antager 8 a § i lagförslaget under 7,
15. beträffande vissa regler för arbetarskyddet på gemensamma arbetsställen att riksdagen med avslag på motionen 1973:2002 (del) antager 7 a § i lagförslaget under 7,
16. beträffande ansvaret för utbildningen av skyddsombud att riksdagen med avslag på motionen 1973:2005 yrkandet A 2 antager 40 a § i lagförslaget under 7,
17. beträffande åtgärder mot missförhållande på visst arbetsställe att riksdagen med avslag på motionen 1973:2002 (del) antager 53 § i lagförslaget under 7,
18. beträffande vissa undersökningar rörande ämne eller material att riksdagen med avslag på motionen 1973:2005 yrkandet A 6 antager 59 § i lagförslaget under 7,
19. att riksdagen antager lagförslaget under 7 i den mån förslaget ej behandlats under 7–18,
20. att riksdagen antager följande vid propositionen fogade lagförslag, nämligen
 - a. lag om ändring i lagen (1971:282) om arbetarskyddsavgift,
 - b. lag om ändring i skogsförläggningsslagen (1963:246),
 - c. lag om ändring i lagen (1971:309) om behörighet för allmän förvaltningsdomstol att pröva vissa mål,
 - d. lag om ändring i allmänna arbetstidslagen (1970:103),
 - e. lag om ändring i lagen (1970:943) om arbetstid m. m. i husligt arbete,
 - f. lag om ändring i lagen (1932:55) om viktmärkning i vissa fall av gods som skall inlastas å fartyg,
21. att riksdagen lämnar utan erinran det vid propositionen fogade förslaget till kungörelse om ändring i byggnadsstadgan (1959:612),
22. beträffande avstängning av arbetstagare som bryter mot skyddsföreskrifter att riksdagen avslår motionen 1973:2001,
23. beträffande typbesiktning av maskiner och redskap samt koncessionsförfarande vid vissa arbetsställen att riksdagen avslår motionen 1973:2003 yrkandet 3 och motionen 1973:2004 yrkandet 4,
24. beträffande vissa utbildningsfrågor att riksdagen avslår motionen 1973:287 yrkandet 5, motionen 1973:655 yrkandet 2 och motionen 1973:2004 yrkandet 5,
25. beträffande inrättande av en professur i arbetsmiljöforskning att riksdagen avslår motionen 1973:655 yrkandet 1,
26. beträffande en arbetsmiljökampanj att riksdagen avslår motionen 1973:287 yrkandet 6,
27. beträffande kommunala tillsynsmän att riksdagen avslår motionen 1973:2006,
28. beträffande frågan om statsbidrag för den kommunala arbe-

- tarskyddstillsynen att riksdagen avslår motionen 1973:2003 yrkandet 4 och motionen 1973:2004 yrkandet 3,
29. beträffande specialisttjänsterna hos yrkesinspektionen att riksdagen avslår motionen 1973:2003 yrkandet 2,
 30. beträffande den framtida indelningen i yrkesinspektionsdistrikt att riksdagen avslår motionen 1973:2003 yrkandet 1,
 31. beträffande principbeslut om obligatorisk företagshälsovård att riksdagen avslår motionen 1973:288 yrkandet 1,
 32. beträffande huvudmannskapet för företagshälsovården att riksdagen avslår motionen 1973:2005 yrkandet C,
 33. beträffande ansvaret för företagshälsovården att riksdagen avslår motionen 1973:288 yrkandet 2,
 34. beträffande företagshälsovården för egenföretagare att riksdagen avslår motionen 1973:662 yrkandet 5,
 35. beträffande vissa yrkesmedicinska frågor att riksdagen avslår motionen 1973:162, yrkandena 1 och 2,
 36. beträffande yrkesskadestatistiken samt tillbudsrapportering att riksdagen avslår motionen 1973:287 yrkandet 2,
 37. beträffande frånvaron på arbetsmarknaden att riksdagen avslår motionen 1973:654,
 38. beträffande arbetsmiljön för ombordanställda att riksdagen avslår motionen 1973:2000 och motionen 1973:2007,
 39. beträffande arbetsmiljön för gruvarbetare att riksdagen avslår motionen 1973:80,
 40. beträffande arbetsmiljön för stuveriarbetare att riksdagen avslår motionen 1973:1178,
 41. beträffande arbetsmiljön för arkivarbetare att riksdagen avslår motionen 1973:1213,
 42. beträffande förbud mot enmansbetjäning på normalgodståg och expressgodståg att riksdagen avslår motionen 1973:1179,
 43. beträffande utarbetandet av en målsättning för arbetsmiljön inom den statliga sektorn att riksdagen avslår motionen 1973:662 yrkandet 3,
 44. beträffande beaktande av viss arbetsmiljöfaktor vid statlig upphandling att riksdagen avslår motionen 1973:287 yrkandet 4.

Stockholm den 30 oktober 1973

På socialutskottets vägnar
GÖRAN KARLSSON

Närvarande: herrar Karlsson i Huskvarna (s), Gustavsson i Alvesta (c), Svensson i Kungälv (s), Dahlberg (s), Carlshamre (m), fru Skantz (s), herr Larsson i Öskevik (c), Hylander (fp), Johnsson i Blentarp (s), Andreasson (c), Nordberg (s), Åkerlind (m), Romanus (fp), Nilsson i Växjö (s) och Hagberg (vpk).

Reservationer

1. beträffande *det fortsatta reformarbetet på arbetsmiljöområdet* (punkt 1 i hemställan) av herrar Gustavsson i Alvesta (c), Carlshamre (m), Larsson i Öskevik (c), Hyltander (fp), Andreasson (c), Åkerlind (m) och Romanus (fp) som anser

dels att det avsnitt i utskottets betänkande på s. 39 som börjar med "Genom avgivandet" och slutar med "på arbetsmiljöområdet" bort ha följande lydelse:

Genom avgivandet — — — (= utskottet) — — — sitt uppdrag. Återstående arbetsuppgifter är omfattande. Det är angeläget att arbetet på en tidsenlig lagstiftning på området bedrivs med största skyndsamhet. Emellertid är utredningens direktiv begränsade och avser i första hand lagstiftningsåtgärder. Som framhålls i motionen 1973:287 behandlar utredningen endast i begränsad omfattning de samhällsekonomiska aspekterna på arbetsmiljön. Enligt utskottets mening är det angeläget att såsom framhålls i motionen 1973:662 anlägga en helhetssyn på situationen i arbetslivet och att som framhålls i motionen 1973:287 analysera det mer långsiktiga behovet av reformer på arbetsmiljöområdet. Detta talar enligt utskottets mening för att arbetsmiljöutredningens direktiv vidgas.

Vid sidan härav bör enligt utskottets mening de synpunkter som framförs i här berörda motioner även tillgodoses genom en ytterligare förstärkning av arbetarskyddsorganen. Det bör förutsättas att arbetarskyddet får hög prioritet vid statsmakernas anslagsprövning; enligt utskottets mening bör ett effektivt och väl utbyggt arbetarskyddsverk vara väl ägnat att svara för initiativ och samordnande åtgärder på arbetsmiljöområdet.

dels att det avsnitt i utskottets betänkande som börjar på s. 40 med "Vid en" och slutar på s. 41 med "behandlade delar" bort ha följande lydelse:

Vid en samlad bedömning har utskottet, med tanke på den vikt som måste läggas vid arbetet på att skapa bättre arbetsmiljöer, kommit till uppfattningen att direktiven för arbetsmiljöutredningen bör vidgas. Utredningsarbetet bör baseras på en helhetssyn på situationen i arbetslivet. Utredningen bör bedöma det mer långsiktiga behovet av reformer på arbetsmiljöområdet, analysera de samhällsekonomiska aspekterna av insatser och frånvaro av insatser inom arbetsmiljöområdet samt lägga fram förslag till de ekonomiska styrmedel som kan utnyttjas för att skapa bättre arbetsmiljöer. Det ter sig då naturligt, med tanke på breddningen av utredningens arbete, att ge den parlamentarisk förankring. Utskottet anser vidare att de program och riktlinjer som skisseras i här berörda motioner bör utgöra grund för det fortsatta arbetsmiljöarbetet. Utskottets inställning innebär att motionerna 1973:287, 1973:662, 1973:2003 och 1973:2004 tillstyrks i nu behandlade delar.

dels ock att utskottets hemställan under 1 bort ha följande lydelse:

1. beträffande det fortsatta reformarbetet på arbetsmiljöområdet att riksdagen i anledning av motionen 1973:287 yrkandet 7, motionen 1973:662 yrkandena 1 och 2, motionen 1973:2003 yrkandet 5 och motionen 1973:2004 yrkandet 1

a) hos Kungl. Maj:t anholder att arbetsmiljöutredningen genom tilläggsdirektiv får i uppdrag att med utgångspunkt i en helhetssyn på situationen i arbetslivet föreslå mer långsiktiga reformer på arbetsmiljöområdet, varvid särskilt uppmärksammas de samhällsekonomiska aspekterna på arbetsmiljön, samt att utredningen därvid görs parlamentarisk,

b) ger Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anfört beträffande riktlinjer och program för det fortsatta arbetet på att skapa bättre arbetsmiljöer,

2. beträffande *det fortsatta reformarbetet på arbetsmiljöområdet* (punkt 1 i hemställan) av herr Hagberg (vpk) som anser att det avsnitt i utskottets betänkande som börjar på s. 37 med "Den lämnade" och slutar på s. 41 med "behandlade delar" bort ha följande lydelse:

Vid en samlad bedömning av läget på arbetsmiljöområdet har utskottet kommit fram till uppfattningen att det skulle vara olämpligt att vidga utredningsdirektiven för arbetsmiljöutredningen i vidare mån än vad som påkallas med hänsyn till vad utskottet i det följande anför om förtursbehandling av frågor som tas upp i motionen 1973:2005 yrkandet B. Utskottet kan — — — (=utskottet) — — — behandlade delar.

3. beträffande *förtursbehandling av frågorna om bättre kontroll av kemiska ämnen och åtgärder mot buller* (punkt 2 i hemställan) av herrar Gustavsson i Alvesta (c), Larsson i Öskevik (c), Hylander (fp), Andreasson (c) och Romanus (fp) som anser

dels att det avsnitt i utskottets betänkande på s. 41 som börjar med "Det bör" och slutar med "vissa frågor" bort ha följande lydelse:

Många av de arbetsuppgifter som återstår för arbetsmiljöutredningen är omfattande. Eftersom utskottet anser det nödvändigt att bättre kontroll av kemiska ämnen i arbetsmiljön snarast kommer till stånd och att inte heller effektivare lagstiftning mot buller bör anstå tills utredningen slutfört sitt arbete, förordar utskottet att nämnda frågekomplex utreds med förtur. Utskottet tillstyrker därför motionen 1973:287 yrkandet 3. Det i motionen 1973:2005 yrkandet B framförda kravet på förtur för vissa andra utredningsuppgifter avstyrks.

dels att utskottets hemställan under 2 bort ha följande lydelse:

2. beträffande förtursbehandling av frågorna om bättre kontroll av kemiska ämnen och åtgärder mot buller att riksdagen med bifall till motionen 1973:287 yrkandet 3 ger Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anfört,

4. beträffande *förtursbehandling av frågan om hygieniska gränsvärden m. m.* (punkt 3 i hemställan) av herr Hagberg (vpk) som anser

dels att det avsnitt i utskottets betänkande på s. 41 som börjar med "Det bör" och slutar med "vissa frågor" bort ha följande lydelse:

Enligt utskottet är det en grundläggande brist i propositionen – liksom i utredningen – när det gäller det fortsatta arbetet inom arbetsmiljöutredningen om gränsvärden som inte får överskridas, att högsta tolerabla gränsvärden skall vara rekommendationer och inte något i lag fastslaget.

Utskottet vill erinra om att genom den stora arbetsplatsremissen om arbetsmiljöutredningens förslag framkom mycket starkt det angelägna i att det skapades preciserade s. k. hygieniska gränsvärden för buller, vibrationer, gas, luftfuktighet, kemikalier och giftämnen, temperatur, belysning etc.

Om skyddsombudens befogenheter skall få en reell innebörd måste skyddsombuden liksom yrkesinspektionen få sådana fastslagna normer att kunna stödja sig på. En gång fastslagna gränsvärden eller normer måste vara föremål för fortlöpande uppmärksamhet och på grund av vunna erfarenheter göras till föremål för omprövning. De måste med andra ord bli föremål för en ständig forskning som har den vidare syftningen att utvärdera effekterna på de i produktionen sysselsatta *människorna*.

Ett oavvisligt krav är att färger, tillsats- och lösningsmedel, plastämnen m. m. måste innehållsdeklarerar. Också arbetsintensiteten måste ingripas i fastställandet av gränsvärden med riktpunkt att förhindra att fysiska och psykiska skador uppstår.

Regler för arbetsplatsens utformning och för minskad arbetsintensitet måste i första hand gälla bestämmelser som reglerar högsta tillåtna hastighet och bemanningen vid löpandebandprocesser och andra ensidiga arbetsmoment. Vid alla kontinuerliga arbetsprocesser och andra pressande arbetsuppgifter skall de anställda tillförsäkras regelbundna pauser som räknas in i arbetstiden. Vidare måste regler utarbetas för skiftarbete och ackordsformer i syfte att minska arbetshets och utslagning.

På grund av det anförda biträder utskottet kravet i motionen 1973:2005 (yrkandet B) på att hygieniska gränsvärden, regler för arbetsplatsen och arbetsintensiteten med förtur skall utredas och att förslag till komplettering av arbetarskyddslagen skyndsamt utarbetas.

Utskottet avstyrker motionen 1973:287 yrkandet 3.

dels att utskottets hemställan under 3 bort ha följande lydelse:

3. beträffande förtursbehandling av frågan om hygieniska gränsvärden m. m. att riksdagen med bifall till motionen 1973:2005 yrkandet B ger Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anför,

5. beträffande *ekonomiska stimulansåtgärder på arbetsmiljöområdet*

(punkt 5 i hemställan) av herrar Gustavsson i Alvesta (c), Carlshamre (m), Larsson i Öskevik (c), Hyltander (fp), Andreasson (c), Åkerlind (m) och Romanus (fp) som anser

dels att det avsnitt i utskottets betänkande på s. 41 som börjar med "Arbetsmiljöutredningen har" och slutar med "(prop. 1969:100, BeU 1969:45)" bort ha följande lydelse:

Arbetsplatsernas iordningställande är ett naturligt inslag i företagens produktionskostnader och bör därför, oavsett höga miljökrav, bäras av produktionen. I detta avseende råder ingen skillnad mellan industrins omgivningsmiljöer och dess arbetsmiljöer. Socialutskottet delar i detta avseende den grundläggande inställning föredragande departementschefen intagit.

För att effektivt kunna stoppa tillkomsten av nya dåliga arbetsmiljöer finner utskottet det vara motiverat att samhället ställer krav på företagen från arbetsmiljösynpunkt vid lån eller bidrag ur olika statliga fonder. Sådana krav bör också ställas vid byggande av kontors- och servicelokaler för den statliga förvaltningen.

Utskottet anser det vidare motiverat att vid prövningen av frågan om frisläppande av företagens investeringsfonder särskilt bör beaktas om investeringarna får stor betydelse från arbetsmiljösynpunkt.

Kungl. Maj:t bör också överväga möjligheterna att lägga fram förslag om inrättandet av en särskild fond för arbetsmiljöförbättringar, från vilken företagen skulle kunna få lån på gynnsamma villkor. Utlåningen borde anpassas till konjunkturerna.

Brister i miljöpolitiken har lett fram till stora försummelser i såväl arbetsmiljö som omgivningsmiljö. För att snabbt förbättra omgivningsmiljön utgår statsbidrag. Ett motiv för detta finns bl. a. uttalat i propositionen 1973:165 bilaga 4. Där sägs: "För många mindre företag kan åtgärder för att minska utsläppen vid en äldre anläggning vara ekonomiskt mycket kännbara även om investeringen som sådan är av begränsad omfattning." Från samma utgångspunkt finner utskottet det motiverat att särskilda stimulansåtgärder tills vidare sätts in för att snabbt komma till rätta med existerande arbetsmiljöproblem. Dessa insatser bör ske enligt samma grunder som för närvarande gäller för åtgärder för vatten- och luftvård inom industrin. Förslag bör snarast föreläggas riksdagen i denna fråga.

Vad utskottet sålunda anfört rörande ekonomiska stimulansåtgärder på arbetsmiljöområdet i anledning av motionerna 1973:287 (yrkande 8) av herr Helén m. fl. (fp), 1973:439 av herr Åkerlind m. fl. (m), 1973:662 (yrkande 4 och 6) av herr Fälldin m. fl. (c) och 1973:2004 (yrkande 6) av herr Helén m. fl. (fp) bör ges Kungl. Maj:t till känna.

dels att utskottets hemställan under 5 bort ha följande lydelse:

5. beträffande ekonomiska stimulansåtgärder på arbetsmiljöområdet att riksdagen i anledning av motionen 1973:287 yrkandet 8, motionen 1973:439, motionen 1973:662 yrkandena 4 och 6 samt motionen 1973:2004 yrkandet 6 ger Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anfört,

6. beträffande *arbetstagarnas medinflytande i fråga om utformningen av arbetsmiljön m. m.* (punkt 6 i hemställan) av herrar Hyltander (fp) och Romanus (fp) som anser

dels att det avsnitt i utskottets betänkande på s. 42 som börjar med "Under åberopande" och slutar med "fortsatta arbete" bort ha följande lydelse:

Enligt utskottets mening innebär propositionens förslag i förevarande hänseende en viss förstärkning av de anställdas inflytande över sin arbetsmiljö. För att arbetsmiljöbristerna med framgång skall kunna bekämpas krävs dock att de anställda får ett reellt medbestämmande i frågor som rör arbetsmiljön i vid mening. Grundprincipen bör härvid vara att de anställda ges en position jämställd med arbetsgivarens. Utskottet kan således ansluta sig till vad som hemställs i motionen 1973:2004 (yrkande 2) av herr Helén m. fl., nämligen att riksdagen uttalar att den kommande arbetsmiljölagen skall garantera de anställda en position jämställd med arbetsgivarens i vad avser det reella inflytandet över arbetsmiljön i vid mening.

I samma motion liksom i motionen 1973:287 (yrkande 1) av herr Helén m. fl. tas även upp frågan om företagsnämndernas framtida verksamhet. I sistnämnda motion hemställs om förslag som kan skapa förutsättningar för att lägga huvudansvaret för arbetsmiljön på företagsnämnderna, varvid dessa skulle tilläggas beslutanderätt i arbetsmiljöfrågor.

Omfattande och delvis framgångsrika försök att bredda och intensifiera företagsnämndernas verksamhet pågår. Det är angeläget att dessa försök utvidgas ytterligare. Enligt utskottets mening bör företagsnämnderna lämpligen kunna utvecklas till ett huvudorgan för de anställdas inflytande. Företagsnämnderna skulle därvid kunna få ett vidgat ansvar för personalpolitik och information.

En lämplig uppgift för företagsnämnderna är vidare ett vidgat ansvar för arbetsmiljöfrågor. Såsom anförs i motionerna skulle därvid företagsnämnderna efter samråd med skyddskommitté, projektgrupper och samrådsgrupper kunna planera för arbetsmiljöförbättringar, få beslutsrätt i en rad för arbetsmiljön viktiga frågor och därigenom utvecklas till en huvudkanal för de anställdas inflytande och ett samlande organ för samverkansfrågor på en arbetsplats. En sådan reformering av företagsnämndernas verksamhet bör i första hand genomföras avtalsvägen. Det kan dock enligt utskottets mening visa sig lämpligt att använda lagstiftning med rambestämmelser. En utvidgning av företagsnämndernas roll står inte i motsättning till den vidgade verksamheten inom skyddskommittéerna. Enligt utskottets mening bör arbetsmiljöutredningen i sitt fortsatta arbete mer utförligt ta upp frågan om de anställdas medbestämmande över arbetsmiljön och därvid särskilt företagsnämndernas roll. Utskottet vill således ansluta sig till de synpunkter som framförs i motionerna 1973:287 och 1973:2004 i de delar dessa avser frågan om de anställdas medbestämmande över arbetsmiljön i vid mening och vidgade uppgifter för företagsnämnderna.

dels att utskottets hemställan under 6 bort ha följande lydelse:

6. beträffande arbetstagarnas medinflytande i fråga om utformningen av arbetsmiljön m. m. att riksdagen i anledning av motionen 1973:287 yrkandet 1 och motionen 1973:2004 yrkandet 2 ger Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anfört,

7. beträffande *maktbefogenheter för de anställda och deras organisationer* (punkt 7 i hemställan) av herr Hagberg (vpk) som anser

dels att det avsnitt i utskottets betänkande på s. 43 som börjar med "I detta" och slutar med "utskottet motionsyrkandet" bort ha följande lydelse:

I detta — — (= utskottet) — — nyss angivits. I 39 § arbetarskyddslagen anges den målsättning som arbetarskyddslagen har. Utskottet anser att arbetsmiljön måste ses som en maktfråga och inte som en samarbetsfråga. Effektiva åtgärder för att förbättra arbetsmiljön är ofta kostsamma och sänker ett företags lönsamhet ur privatkapitalistisk synpunkt. I fråga om arbetsmiljön måste de anställdas intressen ges förtur. För dem gäller det ytterst frågan om att överleva. Arbetsmiljön kan inte ses isolerad från andra maktfrågor på arbetsplatsen. Arbetsköparens tolkningsföreträdare, rätt att genomföra förändringar och inskränkningar i de anställdas strejkrätt är hinder i lönarbetarnas kamp. Avsaknaden av grundläggande demokratiska rättigheter för lönarbetarna på arbetsplatsen är ett handikapp i denna kamp.

På grund av det anförda tillstyrker utskottet yrkandet i motionen om att i 39 § arbetarskyddslagen skall anges att de anställda och deras organisationer skall tillförsäkras maktbefogenheter över arbetsmiljön.

dels att utskottets hemställan under 7 bort ha följande lydelse:

7. beträffande maktbefogenheter för de anställda och deras organisationer att riksdagen med bifall till motionen 1973:2005 yrkandet A 1 och i anledning av Kungl. Maj:ts förslag antager 39 § i det vid propositionen 1973:130 fogade förslaget till lag om ändring i arbetarskyddslagen (1949:1) med den ändringen att lagrummet erhåller följande såsom *Utskottets förslag* betecknade lydelse:

Kungl. Maj:ts förslag

Utskottets förslag

39 §

Arbetsgivare och arbetstagare skola samverka för att åstadkomma sunda och säkra arbetsförhållanden.

För att åstadkomma sunda och säkra arbetsförhållanden *skola maktbefogenheter tillförsäkras de anställda och deras organisationer.*

8. beträffande *utseende av skyddsombud* (punkt 8 i hemställan) av herrar Carlshamre (m) och Åkerlind (m) som anser

dels att det avsnitt i utskottets betänkande som börjar på s. 43 med "I fråga " och slutar på s. 44 med "för personvalet" bort ha följande lydelse:

I fråga om utseende av skyddsombud föreslås i *propositionen* som huvudregel att beslutanderätten skall tillkomma lokal facklig organisation, som är bunden av kollektivavtal i förhållande till arbetsgivaren. Om det inte finns någon sådan organisation, skall skyddsombud utses av arbetstagarna.

I motionen 1973:2002 av herr Åkerlind (m) yrkas att, då enligt huvudregeln facklig organisation skall utse skyddsombud, detta skall ske efter förslag av berörda arbetstagare.

Den lokala skyddsverksamheten främjas främst genom att arbetstagarernas representanter har gott förtroende bland sina egna arbetskamrater. Det finns *anledning att räkna med att de berörda arbetstagarernas förslag* som regel överensstämmer med den fackliga organisationens uppfattning om vem som skall utses till skyddsombud. Enligt utskottets mening bör därför de berörda arbetstagararna ha den i motionen föreslagna förslagsrätten. Utskottet tillstyrker således det här aktuella yrkandet i motionen 1973:2002.

dels att utskottets hemställan under 8 bort ha följande lydelse:

8. beträffande utseende av skyddsombud att riksdagen med bifall till motionen 1973:2002 (del) och i anledning av Kungl. Maj:ts förslag antager 40 § i lagförslaget under 7 med den ändringen att lagrummet erhåller följande såsom *Utskottets förslag* betecknade lydelse:

Kungl. Maj:ts förslag

Utskottets förslag

40 §

På arbetsställe, där minst fem arbetstagare regelbundet sysselsätts, skall bland arbetstagararna utses ett eller flera skyddsombud. Skyddsombud skall utses även på annat arbetsställe, om arbetsförhållandena påkalla det. För skyddsombud bör ersättare utses.

Skyddsombud utses av lokal facklig organisation, som är bunden av kollektivavtal i förhållande till arbetsgivaren. Finnes ej sådan organisation, utses skyddsombud av arbetstagararna.

Skyddsombud utses *efter förslag av berörda arbetstagare* av lokal facklig organisation, som är bunden av kollektivavtal i förhållande till arbetsgivaren. Finnes ej sådan organisation, utses skyddsombud av arbetstagararna.

För arbetsställe där skyddskommitté ej tillsatts äger yrkesinspektionen, om förhållandena påkalla det, medgiva att lokal avdelning av sådan organisation, som är att anse som huvudorganisation enligt lagen (1936:506) om förenings- och förhandlingsrätt, utser skyddsombud utanför kretsen av arbetstagare.

Finnes vid arbetsställe mer än ett skyddsombud, skall ett av ombuden utses att vara huvudskyddsombud med uppgift att samordna skyddsombudens verksamhet.

9. beträffande *förutsättningarna för skyddsombuds rätt att avbryta arbete* samt *prövningen av beslut av skyddsombud att avbryta arbete* (punkt 9 i hemställan) av herr Hagberg (vpk) som anser

dels att det avsnitt i utskottets betänkande på s. 45 som börjar med "Med hänsyn" och slutar med "motsvarande del" bort ha följande lydelse:

Arbetsmiljöutredningens förslag var att skyddsombud kunde avbryta arbete när "arbetsuppgiften innebar omedelbar och allvarlig fara för arbetstagarens liv eller hälsa". Men skulle ett skyddsombud avbryta ett arbete som inte var uppenbart farligt enligt yrkesinspektionen, kunde skyddsombudet och i vissa fall även fackföreningen ådömas böter.

I arbetsplatsremissen var övervägande delen av skyddsombuden klart negativa till ett sådant skadeståndsansvar. Även vpk-motionen från januari i år avvisade kategoriskt detta förslag. Regeringen tog i propositionen hänsyn härtill och avstod från att på denna punkt lägga fram något förslag. Men dess förslag begränsades till att det avbrutna arbetet skall gälla enbart intill dess att yrkesinspektionen gett sitt omdöme. Arbetarnas egna utsedda skyddsombud och förtroendemän underordnas yrkesinspektionen, vilket i avsaknad av stipulerade gränsvärden kommer att visa sig starkt negativt. För att skyddsombud och den lokala fackföreningen skall kunna hävda sina intressen är det nödvändigt att den lokala fackföreningen är suverän att bedöma det berättigade i ett skyddsombuds åtgärder. Utskottet instämmer därför i yrkandet A 3 i motionen 2005, såvitt däri föreslås att den lokala fackföreningen är den instans som skall pröva det berättigade i ett skyddsombuds åtgärd. Vidare anser utskottet att förutsättningarna för skyddsombuds rätt att avbryta arbete bör bestämmas på sätt framgår av motionen.

dels att utskottets hemställan under 9 bort ha följande lydelse:

9. beträffande *förutsättningarna för skyddsombuds rätt att avbryta arbete* samt *prövningen av beslut av skyddsombud att avbryta arbete* att riksdagen med bifall till motionen 1973:2005 yrkandet A 3 och i anledning av Kungl. Maj:ts förslag antager 40 b § i lagförslaget under 7 med den ändringen att lagrummet erhåller följande såsom *Utskottets förslag* betecknade lydelse:

Kungl. Maj:ts förslag

Innebär visst arbete *omedelbar och allvarlig fara för arbetstagares liv eller hälsa* och kan rättelse icke *genast uppnås* genom hänvändelse till arbetsgivaren, kan skyddsombud bestämma att arbetet skall avbrytas i *avvakten på ställningstagande av yrkesinspektionen*.

Utskottets förslag

40 b §

Innebär visst arbete fara för *den anställdes hälsa* och kan rättelse icke *ske* genom hänvändelse till arbetsgivaren, kan skyddsombud bestämma att arbetet skall avbrytas. *Skyddsombudets lokala fackförening* äger att pröva det berättigade i skyddsombudets åtgärd. Vid mindre arbetsplatser

*Kungl. Maj:ts förslag**Utskottets förslag*

med regionala skyddsombud äger yrkesinspektionen företa denna bedömning.

Överträdes förbud enligt 53 § som vunnit laga kraft eller som gäller utan hinder av förd klagan äger skyddsombud avbryta arbete som avses med förbudet.

För skada till följd av åtgärd som avses i första eller andra stycket är skyddsombud fri från ersättningsskyldighet.

10. beträffande *utseende av arbetstagarföreträdare i skyddskommittén* (punkt 10 i hemställan) av herrar Carlshamre (m) och Åkerlind (m) som anser

dels att det avsnitt i utskottets betänkande på s. 47 som börjar med "I propositionen " och slutar med "för personvalet" bort ha följande lydelse:

I propositionen — — — (= utskottet) — — — till arbetsgivaren. I motionen 1973:2002 av herr Åkerlind (m) yrkas att det i lagen skulle anges att fackföreningens beslut skall fattas efter förslag av arbetstagarna. Utskottet vill framhålla vikten av att liksom vid utseende av skyddsombud de berörda arbetstagarnas uppfattning om vilka som bör utses till ledamöter blir avgörande för personvalet även då det gäller att utse arbetstagarrepresentanter i skyddskommitté. Det finns anledning räkna med att de berörda arbetstagarnas förslag som regel också överensstämmer med den fackliga organisationens uppfattning om vilka som skall utses. Utskottet tillstyrker således det här behandlade yrkandet i motionen 1973:2002.

dels att utskottets hemställan under 10 bort ha följande lydelse:

10. beträffande utseende av arbetstagarföreträdare i skyddskommittén att riksdagen med bifall till motionen 1973:2002 (del) godkänner vad utskottet anfört,

11. beträffande *frågan om majoritet för de anställda i skyddskommittén* (punkt 11 i hemställan) av herr Hagberg (vpk) som anser

dels att det avsnitt i utskottets betänkande som börjar på s. 46 med "I skyddskommittén" och slutar på s. 47 med "(41 § första stycket)" bort ha följande lydelse:

Enligt utskottet är arbetsmiljön en maktfråga och inte en samarbetsfråga. Därför avvisar utskottet förslaget i propositionen om att skyddskommittén skall vara ett samrådsorgan. Utskottets mening är att skyddskommittén skall vara sammansatt med majoritet för de anställda.

Till kommitténs uppgifter skall höra att planera och leda skyddsarbetet, där även hela företagshälsovården skall ingå, samt även ha befogenhet att utfärda lokala bestämmelser. Utskottet tillstyrker därför motionen 1973:2005 i denna del.

dels att utskottet hemställer under 11 bort ha följande lydelse:

11. beträffande frågan om majoritet för de anställda i skyddskommittén att riksdagen med bifall till motionen 1973:2005 yrkandet A 4 godkänner vad utskottet anfört,

12. av herrar Carlshamre (m) och Åkerlind (m) som anser att vid bifall till reservation 10 utskottets hemställer under 12 bort ha följande lydelse:

12. att riksdagen med förklaring att viss ändring bör göras i 41 § i lagförslaget under 7 antager lagrummet i följande såsom *Utskottets förslag* betecknade lydelse:

Kungl. Maj:ts förslag

Utskottets förslag

41 §

Vid arbetsställe, där minst femtio arbetstagare regelbundet sysselsätts, skall finnas skyddskommitté, sammansatt av företrädare för arbetsgivaren och arbetstagarna. Skyddskommitté skall tillsättas även vid arbetsställe med mindre antal arbetstagare, om det begäres av arbetstagarna.

Företrädare för de anställda utses bland arbetstagarna av lokal facklig organisation, som är bunden av kollektivavtal i förhållande till arbetsgivaren. Finnes ej sådan organisation, utses företrädare av arbetstagarna.

Företrädare för de anställda utses bland arbetstagarna *efter förslag från dessa* av lokal facklig organisation, som är bunden av kollektivavtal i förhållande till arbetsgivaren. Finnes ej sådan organisation, utses företrädare av arbetstagarna.

13. av herr Hagberg (vpk) som anser att vid bifall till reservation 11 utskottets hemställer under 12 bort ha följande lydelse:

12. att riksdagen med förklaring att viss ändring bör göras i 41 § i lagförslaget under 7 antager lagrummet i följande såsom *Utskottets förslag* betecknade lydelse:

Kungl. Maj:ts förslag

Utskottets förslag

41 §

Vid arbetsställe, där minst femtio arbetstagare regelbundet sysselsätts, skall finnas skyddskommitté, sammansatt av *företrädare för arbetsgivaren och arbetstagarna*. Skyddskommitté skall tillsät-

Vid arbetsställe, där minst femtio anställda regelbundet sysselsätts, skall finnas skyddskommitté, sammansatt av *majoritet för de anställda*. Skyddskommitté skall tillsättas även vid arbetsställe

Kungl. Maj:ts förslag

tas även vid arbetsställe med mindre antal arbetstagare, om det begäres av arbetstagarna.

Utskottets förslag

med mindre antal arbetstagare, om det begäres av arbetstagarna.

Företrädare för de anställda utses bland arbetstagarna av lokal facklig organisation, som är bunden av kollektivavtal i förhållande till arbetsgivarerna. Finnes ej sådan organisation, utses företrädare av arbetstagarna.

14. beträffande *frågan om tystnadsplikt för bl. a. skyddsombud och ledamot av skyddskommitté* (punkt 13 i hemställan) av herr Hagberg (vpk) som anser

dels att det avsnitt i utskottets betänkande på s. 48 som börjar med "Den i" och slutar med "utskottet motionsyrkandet" bort ha följande lydelse:

Enligt utskottets mening skall skyddsombud eller ledamot i skyddskommitté inte hindras i sin verksamhet genom att åläggas tystnadsplikt. Utskottet instämmer därför i förslaget i motionen 1973:2005 yrkandet A 5, vilket innebär en klar markering av att skyddsombud och ledamot i skyddskommitté inte får hindras i sitt arbete för att tillvarata de anställdas skyddsintressen.

dels att utskottets hemställan under 13 bort ha följande lydelse:

13. beträffande *frågan om tystnadsplikt för bl. a. skyddsombud och ledamot av skyddskommitté* att riksdagen med bifall till motionen 1973:2005 yrkandet A 5 och i anledning av Kungl. Maj:ts förslag antager 51 § i lagförslaget under 7 med den ändringen att lagrummet erhåller följande såsom *Utskottets förslag* betecknade lydelse:

*Kungl. Maj:ts förslag**Utskottets förslag*

51 §

Den som tagit befattning med tillsyn enligt denna lag eller utsetts till skyddsombud eller ledamot i skyddskommitté får ej obehörigen yppa eller nyttja vad han under uppdraget eller i tjänsten erfarit om yrkeshemlighet, arbetsförfarande, affärsförhållande, enskilds personliga förhållande eller förhållande av betydelse för landets försvar.

Den som tagit befattning med tillsyn enligt denna lag eller utsetts till skyddsombud eller ledamot i skyddskommitté får ej obehörigen *såvitt ej angår de anställdas skyddsintressen* yppa eller nyttja vad han under uppdraget eller i tjänsten erfarit om yrkeshemlighet, arbetsförfarande, affärsförhållande, enskilds personliga förhållande eller förhållande av betydelse för landets försvar.

Vad nu sagts skall äga motsvarande tillämpning i fråga om ledamot i styrelsen för lokal facklig organisation med avseende på vad denne erfarit av skyddsombud eller ledamot i skyddskommitté som utsetts av organisationen.

15. beträffande *ansvaret för utbildningen av skyddsombud* (punkt 16 i hemställan) av herr Hagberg (vpk) som anser

dels att det avsnitt i utskottets betänkande som börjar på s. 51 med "Frågan om" och slutar på s. 52 med "aktuell del" bort ha följande lydelse:

Enligt utskottets mening är en av förutsättningarna för att arbetarparten skall kunna hävda sina skyddsintressen att företrädarna för parten har en grundlig utbildning. Arbetsmiljön är en maktfråga där arbetsköparnas intressen står emot lönearbetarnas. Som följd därav kan inte utbildningen av skyddsombud vara en samarbetsfråga, utan denna utbildning måste handhas av arbetarna själva men bekostas av arbetsköparna. Utskottet vill även hänvisa till den stora arbetsplatsremissen där flertalet grupper ansåg att utbildningens innehåll skulle bestämmas av den egna fackföreningen. Utskottet tillstyrker därför motionen 1973:2005 i här aktuell del.

dels att utskottets hemställan under 16 bort ha följande lydelse:

16. beträffande ansvaret för utbildningen av skyddsombud att riksdagen med bifall till motionen 1973:2005 yrkandet A 2 och i anledning av Kungl. Maj:ts förslag antager 40 a § i lagförslaget under 7 med den ändringen att lagrummet erhåller följande såsom *Utskottets förslag* betecknade lydelse:

Kungl. Maj:ts förslag

Utskottets förslag

40 a §

Skyddsombud företräder arbetstagarna i skyddsfrågor och skall verka för tillfredsställande skyddsförhållanden. I detta syfte skall ombudet inom sitt skyddsområde vaka över sundhet och säkerhet i arbetet och deltaga vid planering av nya eller ändrade lokaler, anordningar och arbetsmetoder.

Skyddsombud skall söka vinna övriga arbetstagares medverkan i skyddsarbetet.

<i>Arbetsgivare och arbetstagare</i>	<i>De anställdas organisationer</i>
svara <i>gemensamt</i> för att skydds-	svara för att skyddsombudet får
ombud får erforderlig utbildning.	erforderlig utbildning.

Skyddsombud skall beredas erforderlig ledighet med bibehållna anställningsförmåner för att fullgöra sina uppgifter.

Skyddsombud har rätt att taga del av de handlingar och erhålla de upplysningar i övrigt som är av betydelse för ombudets verksamhet.

16. beträffande *vissa undersökningar rörande ämne eller material* (punkt 18 i hemställan) av herr Hagberg (vpk) som anser

dels att det avsnitt i utskottets betänkande på s. 61 som börjar med "I 59 § första stycket" och slutar med "utskottet motionsyrkandet" bort ha följande lydelse:

I 59 § första stycket — — — (=utskottet) — — — i paragrafen. Med hänsyn till att arbetarna skall ha det avgörande inflytandet på arbetsmil-

jöns utformning skall även skyddskommitté — som har majoritet av de anställda — kunna föranstalta om undersökning. Statlig myndighet skall inte enligt utskottets mening kunna frångå den arbetsarbena denna möjlighet. Med anledning av detta tillstyrker utskottet motionen 1973:2005 i denna del.

dels att utskottets hemställan under 18 bort ha följande lydelse:

18. beträffande vissa undersökningar rörande ämne eller material att riksdagen med bifall till motionen 1973:2005 yrkandet A 6 och i anledning av Kungl. Maj:ts förslag antager 59 § i lagförslaget under 7 med den ändringen att lagrummet erhåller följande såsom *Utskottets förslag* betecknade lydelse:

Kungl. Maj:ts förslag

Utskottets förslag

59 §

På anmodan av arbetarskyddsstyrelsen eller yrkesinspektionen är arbetsgivare skyldig att föranstalta om undersökning av ämne eller material, som han använder eller framställer i sin verksamhet, eller tillhandahålla prov för sådan undersökning.

På anmodan av arbetarskyddsstyrelsen, yrkesinspektionen eller skyddskommitté är arbetsgivare skyldig att föranstalta om undersökning av ämne eller material, som han använder eller framställer i sin verksamhet, eller tillhandahålla prov för sådan undersökning.

Den som tillverkar, försäljer eller upplåter anordning, som avses i 45 § första stycket, är skyldig att på anmodan av arbetarskyddsstyrelsen eller yrkesinspektionen föranstalta om undersökning av sådan anordning eller tillhandahålla prov för undersökning.

Underlåter någon att efterkomma anmodan enligt första eller andra stycket, kan myndigheten förelägga honom att vid vite vidtaga åtgärden.

Undersökning enligt denna paragraf skall bekostas av arbetsgivaren eller, i fall som avses i andra stycket, tillverkaren, försäljaren eller upplåtaren, om ej myndigheten beslutar att kostnaden helt eller delvis skall ersättas av statsmedel.

17. beträffande *avstängning av arbetstagare som bryter mot skyddsföreskrifter* (punkt 22 i hemställan) av herrar Carlshamre (m) och Åkerlind (m) som anser

dels att det avsnitt i utskottets betänkande som börjar på s. 45 med "Inledningsvis finns" och slutar på s. 46 med "riksdagens åtgärd" bort ha följande lydelse:

Inledningsvis finns — — — (= utskottet) — — — bruk skyddsanordning. Det kan dock uppstå situationer när det trots dessa bestämmelser inte går att vinna rättelse den normala vägen. När det gäller bristfälliga skyddsförhållanden som faller under arbetsgivares ansvar får skyddsombud rätt att avbryta arbetet i avvaktan på ställningstagande av yrkesinspektionen om rättelse inte kan vinnas på annat sätt och faran är överhängande.

Ett snabbt ingripande kan också vara nödvändigt när arbetstagare inte

följer överenskomna skyddsföreskrifter och inte hörsammar skyddsombudets uppmaningar. Det är därför nödvändigt att skyddsombuden även i sådana fall erhåller lagfäst rätt att hos arbetsgivaren utverka avstängning från arbetet för den som trots skyddsombudets uppmaningar inte följer skyddsföreskrifterna. Med hänsyn till frågans vikt bör arbetsmiljöutredningen i sitt fortsatta arbete ägna särskild uppmärksamhet åt problematiken. Vad utskottet sålunda anfört i anledning av motionen 1973:2001 bör ges Kungl. Maj:t till känna.

dels att utskottets hemställan under 22 bort ha följande lydelse:

22. *beträffande avstängning av arbetstagare som bryter mot skyddsföreskrifter att riksdagen i anledning av motionen 1973:2001 ger Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anfört,*

18. *beträffande vissa utbildningsfrågor* (punkt 24 i hemställan) av herrar Gustavsson i Alvesta (c), Carlshamre (m), Larsson i Öskevik (c), Hylander (fp), Andreasson (c), Åkerlind (m) och Romanus (fp) som anser

dels att det avsnitt i utskottets betänkande som börjar på s. 52 med "Även i" och slutar på s. 54 med "och 1973:2004 (yrkande 5)" bort ha följande lydelse:

I propositionen ägnas viss uppmärksamhet åt frågan om undervisningen i arbetsmiljöfrågor inom det allmänna utbildningsväsendet. Därvid erinras om att främst på de yrkesinriktade linjerna i gymnasieskolan kursplanerna kommer att förändras så att huvudmomentet arbetsplatsens skyddsfrågor ändras till arbetsplatsens miljöfrågor. Även på UKÄ-området pågår i skilda avseenden en planering som syftar till att förändra utbildningen på arbetsmiljöområdet.

Enligt utskottets mening är det angeläget att den övergripande översynen av utbildningen vid de ordinarie utbildningsanstalterna i arbetsvetenskapliga ämnen, som utskottet förordade år 1971 (SoU 1971:11), nu kommer till stånd. Utredningen bör arbeta i samråd med de arbetsgrupper och andra organ som nu är sysselsatta med olika delfrågor på området. Utredningens syfte bör vara att – efter ett kartläggnings-skede – lägga fram förslag om att på alla utbildningsområden stärka och fördjupa utbildningen i arbetsplatsens miljöfrågor. I sammanhanget bör också uppmärksammas avgränsningen gentemot arbetarskyddsstyrelsens utbildning av främst företagshälsovårdspersonal. Därvid bör särskilt möjligheterna undersökas att även vid andra ordinarie utbildningsanstalter än högskolan i Luleå meddela kompletterande utbildning åt personer som är verksamma i yrkeslivet på arbetsmiljöområdet.

Utredningen bör ske i samarbete med arbetsmarknadsparterna och med arbetarskyddsstyrelsen.

Vad utskottet sålunda anfört i anledning av motionerna bör ges Kungl. Maj:t till känna.

dels att utskottets hemställan under 24 bort ha följande lydelse:

24. beträffande vissa utbildningsfrågor att riksdagen i anledning av motionen 1973:287 yrkandet 5, motionen 1973:655 yrkandet 2 och motionen 1973:2004 yrkandet 5 ger Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anfört,

19. beträffande *inrättande av en professur i arbetsmiljöforskning* (punkt 25 i hemställan) av herrar Gustavsson i Alvesta (c), Carlshamre (m), Larsson i Öskevik (c), Hyltander (fp), Andreasson (c), Åkerlind (m) och Romanus (fp) som anser

dels att det avsnitt i utskottets betänkande på s. 54 som börjar med "Vad slutligen" och slutar med "denna del" bort ha följande lydelse:

Då det gäller yrkandet i motionen 1973:655 (yrkandet 1) om att riksdagen skall föreläggas förslag om inrättande av en professur i arbetsmiljöforskning får utskottet först erinra om att, sedan motionen väcktes, UKÄ i sin anslagsframställning för budgetåret 1974/75 föreslagit att två högre tjänster inom det arbetsvetenskapliga området skall inrättas, en på det samhällsvetenskapliga och en på det medicinska området. Utskottet anser sig mot bakgrund av den i propositionen redovisade synen på betydelsen av arbetsvetenskaplig forskning, till vilken utskottet anslutit sig, kunna utgå från att UKÄ:s förslag kommer att prövas i positiv anda under det pågående budgetarbetet. Utskottet anser att — vid sidan av utbyggnaden av högskolan i Luleå — även en förstärkning av den arbetsvetenskapliga forskningen inom det tekniska området snarast bör komma till stånd. Detta bör kunna ske utan att det arbete föregrips, som utförs av en samrådsgrupp inom UKÄ och som är avsett att föranleda förslag i UKÄ:s petita nästa år. Utskottet anser under hänvisning till det anförda att Kungl. Maj:t i nästa års statsverksproposition bör förelägga riksdagen förslag om en professur i arbetsmiljöforskning.

dels att utskottets hemställan under 25 bort ha följande lydelse:

25. beträffande inrättande av en professur i arbetsmiljöforskning att riksdagen i anledning av motionen 1973:655 yrkandet 1 ger Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anfört,

20. beträffande *inrättande av en professur i arbetsmiljöforskning* (punkt 25 i hemställan) av herr Dahlberg (s) som anser att det avsnitt i utskottets betänkande på s. 54 som börjar med "Vad slutligen" och slutar med "denna del" bort ha följande lydelse:

Vad slutligen — — — (= utskottet) — — — högskolan i Luleå.

Utskottet vill kraftigt understryka nödvändigheten av att arbetsvetenskaplig utbildning och forskning kommer till stånd vid våra universitet och tekniska högskolor. Vid den tekniska högskolan i Luleå som började sin verksamhet 1971 bedrivs utbildning på det maskintekniska och

geoteknologiska ämnesområdet. Genom att högskolan är ny har man inte behövt ta hänsyn till någon befintlig organisation. Organisationskommittén som fungerar som styrelse för högskolan har sökt ge skolan en egen profil genom att ta upp inriktningar som i flera fall är riksunika eller nya för landet och alltså inte täcks av övriga högskolor. En övergripande strävan har dessutom varit att utbildningen och forskningen skall kunna bidra till den regionala industrins utveckling.

En av nyheterna är att eleverna i Luleå obligatoriskt läser samhälls- och beteendevetenskapliga ämnen utgörande cirka 10 procent av den schemalagda tiden. Speciellt uppmärksammas arbetsmiljöfrågorna så att de blivande ingenjörerna redan under utbildningstiden skall försöka anpassa sin teknik till människans fysiska och psykiska förutsättningar. Syftet med kurserna i samhällskunskap och kurserna i övriga icke-tekniska ämnen är också att vidga elevernas syn på tekniken och relatera den till samhället i övrigt.

Den vid högskolan planerade arbetsvetenskapliga utbildningen och forskningen kan komma till stånd redan 1974. Enligt förslaget skall eleverna obligatoriskt fullgöra 10 månaders sammanhängande praktik innan avslutningsåret får påbörjas. Utbildnings- och forskningsområdet för den nya institutionen blir industriell ergonomi med olycksfallsforskning och arbetslivets socialpsykologi. Den industriella ergonomin behandlar bl. a. den industriella produktionsmiljöns utformning efter människans behov samt fysiska och psykiska förutsättningar. På forskningsområdet skulle man främst inrikta sig på maskinsystem under jord för att bl. a. söka lösningar till gruvornas svårbemästrade avgas- och bullerproblem. Vidare förutsättes ett brett samarbete med Umeå universitet och med den filial till arbetsmedicinska avdelningen inom arbetarskyddsstyrelsen som förläggs till Umeå. På så sätt skapas en bred arbetsvetenskaplig forskning inom en region där skogsbruket, gruv- och järnhanteringen utgör basnäringarna.

Självfallet skall utbildnings- och forskningsfrågan prövas under budgetarbetet innevarande höst. Under detta — — — (= utskottet) — — — denna del.

21. beträffande *frågan om statsbidrag för den kommunala arbetarskyddstillsynen* (punkt 28 i hemställan) av herrar Gustavsson i Alvesta (c), Larsson i Öskevik (c), Hyltander (fp), Andreasson (c) och Romanus (fp) som anser

dels att det avsnitt i utskottets betänkande på s. 57 som börjar med "Det har" och slutar med "Helén m. fl. (fp)" bort ha följande lydelse:

Frågan om kostnaderna för den kommunala tillsynen har tagits upp av LO i dess remissyttrande över arbetsmiljöutredningens betänkande. Därvid uttalade LO att det skulle vara direkt olämpligt att skjuta frågan på framtiden. Utskottet delar denna uppfattning. Som LO uttalade kan man anta att den kommunala tillsynen inte kommer att utvecklas förrän

statsbidragsfrågan fått en för kommunerna acceptabel lösning. Utskottet anser med hänsyn härtill att statsbidrag skall utgå till kommunerna för den tillsyn som de kommunala tillsynsmännen utför. Kommunerna bör få full kostnadstäckning. Vad utskottet anfört i anledning av motionen 1973:2003 (yrkande 4) av herr Gustavsson i Alvesta m. fl. (c) och motionen 1973:2004 (yrkande 3) av herr Helén m. fl. (fp) bör ges Kungl. Maj:t till känna.

dels att utskottets hemställan under 28 bort ha följande lydelse:

28. beträffande frågan om statsbidrag för den kommunala arbetarskyddstillsynen att riksdagen i anledning av motionen 1973:2003 yrkandet 4 och motionen 1973:2004 yrkandet 3 ger Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anfört,

22. beträffande *den framtida indelningen i yrkesinspektionsdistrikt* (punkt 30 i hemställan) av herrar Gustavsson i Alvesta (c), Larsson i Öskevik (c), Hyltander (fp), Andreasson (c) och Romanus (fp) som anser

dels att det avsnitt i utskottets betänkande på s. 58 som börjar med "Med hänsyn" och slutar med "ett yrkesinspektionsdistrikt" bort ha följande lydelse:

I motionen 1973:2003 (yrkande 1) av herr Gustavsson i Alvesta m. fl. (c) föreslås ett uttalande av innehåll att på sikt varje län skall få ett yrkesinspektionsdistrikt.

Utskottet biträder i princip motionsförslaget. Med en regional indelning av yrkesinspektionen som stämmer överens med länsindelningen bör det bli möjligt att över hela landet skapa den närkontakt mellan inspektionen och arbetsställena som är önskvärd men som uppenbarligen kan bli svår att nå även sedan den nu förestående indelningsreformen genomförts. Självfallet måste vid det framtida ställningstagandet till distriktsindelningen hänsyn tas till det resultat, som länsberedningen kommer fram till.

dels att utskottets hemställan under 30 bort ha följande lydelse:

30. beträffande *den framtida indelningen i yrkesinspektionsdistrikt* att riksdagen i anledning av motionen 1973:2003 yrkandet 1 ger Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anfört,

23. beträffande *principbeslut om obligatorisk företagshälsovård* (punkt 31 i hemställan) av herrar Hyltander (fp) och Romanus (fp) som anser

dels att det avsnitt i utskottets betänkande som börjar på s. 61 med "De meningsyttringar" och slutar på s. 62 med "obligatorisk företagshälsovård" bort ha följande lydelse:

Under arbetsplatsremissen har ett stort antal av diskussionsgrupperna uttalat sig för obligatorisk företagshälsovård. Uttalandena står i överensstämmelse med den syn på företagshälsovården som kommer till uttryck i motionen 1973:288. Möjligheterna att bygga ut företagshälsovården är beroende av bl. a. tillgången på läkare med företagsläkarutbildning. För att utvecklingen skall påskyndas är det av vikt att ett principbeslut

snarast fattas om obligatorisk företagshälsovård. Ett sådant beslut bör nämligen enligt utskottets mening, om det kombineras med en tidsplan, vara ägnat att medföra en snabb utbyggnad av företagshälsovården. Utskottet tillstyrker därför kravet i motionen att förslag till principbeslut om införande av obligatorisk företagshälsovård skall föreläggas riksdagen.

dels att utskottets hemställan under 31 bort ha följande lydelse:

31. beträffande principbeslut om obligatorisk företagshälsovård att riksdagen med bifall till motionen 1973:288 yrkandet 1 ger Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anfört,

24. beträffande *huvudmannaskapet för företagshälsovården* (punkt 32 i hemställan) av herr Hagberg (vpk) som anser

dels att det avsnitt i utskottets betänkande på s. 62 som börjar med "I de" och slutar med "aktuell del" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser att om arbetsmiljöns utformning skall kunna påverkas effektivt av de arbetande även företagshälsovården bör underordnas skyddskommittén med majoritet av de anställdas företrädare. Företagshälsovården bör vidare snarast överföras i landstingens regi. Om så sker skulle — med hänsyn till att skyddskommittén är den instans som leder företagshälsovården på arbetsplatsen — företagshälsovårdens ofördelaktiga beroende av företagsledningen upphöra.

Utskottet ansluter sig därför till kravet i motionen 1973:2005 att riksdagen uttalar sig för att företagshälsovården måtte underställas landstingets huvudmannaskap.

dels att utskottets hemställan under 32 bort ha följande lydelse:

32. beträffande huvudmannaskapet för företagshälsovården att riksdagen med bifall till motionen 1973:2005 yrkandet C ger Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anfört,

25. beträffande *ansvaret för företagshälsovården* (punkt 33 i hemställan) av herrar Hyltander (fp) och Romanus (fp) som anser

dels att det avsnitt i utskottets betänkande på s. 62 som börjar med "Då det" och slutar med "förevarande del" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser under hänvisning till sina överväganden i avsnittet om allmänna medinflytandefrågor (se reservation 6) att företagsnämnderna bör få huvudansvaret för företagshälsovården. Detta ställningstagande innebär att utskottet tillstyrker yrkandet 2 i motionen 1973:288.

dels att utskottets hemställan under 33 bort ha följande lydelse:

33. beträffande ansvaret för företagshälsovården att riksdagen med bifall till motionen 1973:288 yrkandet 2 ger Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anfört,

26. beträffande *företagshälsovården för egenföretagare* (punkt 34 i hemställan) av herrar Gustavsson i Alvesta (c), Larsson i Öskevik (c), Hyltander (fp), Andreasson (c) och Romanus (fp) som anser

dels att det avsnitt i utskottets betänkande på s. 62 som börjar med "Under hänvisning" och slutar med "för egenföretagare" bort ha följande lydelse:

Socialutskottet finner det vara angeläget och naturligt att frågan om hur företagshälsovården skall lösas för egenföretagare prövas i detta sammanhang. Vad utskottet anfört i anledning av motion 1973:662 (yrkande 5) bör ges Kungl. Maj:t till känna.

dels att utskottets hemställan under 34 bort ha följande lydelse:

34. beträffande företagshälsovården för egenföretagare att riksdagen i anledning av motionen 1973:662 yrkandet 5 ger Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anfört,

27. beträffande *frånvaron på arbetsmarknaden* (punkt 37 i hemställan) av herrar Carlshamre (m) och Åkerlind (m) som anser

dels att det avsnitt i utskottets betänkande på s. 65 som börjar med "I samband" och slutar med "motionen 1973:654" bort ha följande lydelse:

I samband — — — (= utskottet) — — — sitt uppdrag. Att SAF och LO tillsatt en arbetsgrupp för att studera orsakerna till frånvaron i arbetet visar att parterna tillmäter frågan stor betydelse. De resultat som denna arbetsgrupp kan komma fram till grundas dock endast på förhållandena inom SAF-LO-området. Genom arbetsgruppens arbete kan därför endast utredas förhållandena på en del av arbetsmarknaden. Eftersom tjänstemannagrupperna över huvud taget inte omfattas av nämnda undersökning, torde det vara svårt att genom arbetsgruppen få en tillfredsställande kartläggning av sjukfrånvaron med hänsyn till alla de faktorer som nämns i motionen. Den i motionen begärda utredningen bör därför verkställas. Utredningen bör kunna tillgodogöra sig de resultat som framkommer genom den av SAF och LO tillsatta arbetsgruppen. Utskottet tillstyrker således att en sådan utredning som föreslås i motionen 1973:654 kommer till stånd.

dels att utskottets hemställan under 37 bort ha följande lydelse:

37. beträffande frånvaron på arbetsmarknaden att riksdagen i anledning av motionen 1973:654 hos Kungl. Maj:t anholder att i enlighet med vad utskottet anfört en utredning verställs angående orsakerna till den höga frånvaron på arbetsmarknaden,

28. beträffande *arbetsmiljön för gruvarbetare* (punkt 39 i hemställan) av herr Hagberg (vpk) som anser

dels att det avsnitt i utskottets betänkande som börjar på s. 66 med "I

motionen" och slutar på s. 67 med "avstyrks därför" bort ha följande lydelse:

I motionen 1973:80 av herr Lövenborg m. fl. (vpk) tas upp vissa arbetsmiljöfrågor för gruvarbetare. Motionärerna vill för det första ha omedelbart stopp för all utbyggnad av dieseldrift vid gruvidrift under jord och utarbetandet av direktiv för en gradvis nedtrappning. De vill vidare att ett intensifierat statligt utvecklingsarbete för att snabbt få fram miljövänliga typer av arbetsmaskiner och fordon skall sättas i gång och att eldriften särskilt beaktas i sammanhanget. Motionärerna vill dessutom att gruvarbete under jord skall hänföras till sådana arbeten som faller under strålskyddslagen.

Det måste i dagens läge anses bekräftat att det finns ett klart samband mellan gruvarbetarnas överdödighet och den atmosfär de vistas i under sitt dagliga arbete.

Under senare år har radongasen kommit i centrum för intresset i samband med den påvisade höga cancerfrekvensen bland underjordsarbetarna. Sambandet mellan lungcancer och radon konstaterades redan på 1920-talet då man fann en våldsamt överdödighet bland gruvarbetare i vissa mellaneuropeiska gruvor med höga radonhalter. Undersökningar av dödligheten i lungcancer bland gruvarbetare i Sverige som vistats i gruvor med hög radondotterhalt är lika skrämmande.

På senare tid har man efter påtryckningar från gruvarbetarna själva förbättrat ventilationen bl. a. i LKAB:s gruvor, men trots allt står det klart att radongasen aldrig helt kan elimineras utan att gruvarbetarna även i fortsättningen kommer att utsättas för viss radioaktiv strålning.

Det finns på grund av det anförda skäl att, i enlighet med motionärernas förslag, gruvarbete under jord i lagens mening definieras som radiologiskt arbete och att dessa arbetstagare blir delaktiga av samma skyddsåtgärder som andra grupper med radiologiskt arbete.

Utskottet delar vidare motionärernas mening att dieselgasen måste betraktas som en minst lika stor hälsorisk vid gruvarbete under jord. Allt talar för att radon- och dieselgasen förstärker varandras cancerframkallande effekter. Motionärerna anser att det inte är nödvändigt att i så hög utsträckning som nu använda dieseldrift under jord och utskottet delar den meningen.

I en rad svenska gruvor använder man sig fortfarande av eldrift, vilket ur miljö- och hälsosynpunkt är helt överlägset. Beslut om övergång till dieseldrift har i de allra flesta fall fattats av företagsledningarna utan att fackföreningarna tillfrågats och mot arbetarskyddsstyrelsens rekommendationer.

Det råder ingen tvekan om att dieseldriftens införande i underjordsgruvorna i hög grad har bidragit till att försämra gruvluften och hälsotillståndet bland gruvarbetare. Arbetarna känner stor oro för sin hälsa.

Det är mot den bakgrunden angeläget att fortsatt utbyggnad av dieseldriften inte kommer till stånd utan att riksdagen i enlighet med motionärernas förslag hemställer om stopp för all utbyggnad av dieseldriften och om utarbetande av direktiv för gradvis nedtrappning.

dels att utskottets hemställan under 39 bort ha följande lydelse:

39. beträffande arbetsmiljön för gruvarbetare att riksdagen i anledning av motionen 1973:80 ger Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anfört,

29. beträffande *arbetsmiljön för stuveriarbetare* (punkt 40 i hemställan) av herr Hagberg (vpk) som anser

dels att det avsnitt i utskottets betänkande som börjar på s. 67 med "Utskottet får" och slutar på s. 68 med "motionen 1973:1178" bort ha följande lydelse:

Enligt utskottets mening är det förenat med stora svårigheter att få en godtagbar efterlevnad av arbetarskyddslagen när det gäller utländska fartyg som använder egna maskiner vid lastning och lossning i svensk hamn.

Någon besiktning eller provning av de medförda truckarna sker inte här i landet. Fortlöpande tillsyn kan inte förekomma, eftersom maskinerna oavbrutet används i lossnings- och lastningsarbete och för övrigt stannar ombord i fartygen.

Det har inträffat olycksfall med dödlig utgång samt flera allvarliga tillbud med maskiner som tillhör utländska fartyg. Utskottet anser därför under rådande förhållanden att ett generellt förbud mot användande av utländska arbetsmaskiner som medförs i fartygen är den i dag lämpligaste lösningen. Utskottet tillstyrker således motionen 1973:1178.

dels att utskottets hemställan under 40 bort ha följande lydelse:

40. beträffande arbetsmiljön för stuveriarbetare att riksdagen med bifall till motionen 1973:1178 ger Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anfört,

30. beträffande *förbud mot enmansbetjäning på normalgodståg och expressgodståg* (punkt 42 i hemställan) av herr Hagberg (vpk) som anser

dels att det avsnitt i utskottets betänkande på s. 68 som börjar med "Arbetsmiljöutredningen kommer" och slutar med "och expressgodståg" bort ha följande lydelse:

Enmansbetjäning på normal- och expressgodståg är enligt utskottets mening inte förenligt med en säker arbetsmiljö. Utskottet förordar därför en förändring i arbetarskyddslagen som förbjuder enmansbetjäning på godståg av alla slag enligt vad som föreslås i motionen 1973:1179. Förslag om sådant förbud bör skyndsamt utarbetas och föreläggas riksdagen.

dels att utskottets hemställan under 42 bort ha följande lydelse:

42. beträffande förbud mot enmansbetjäning på normalgodståg och expressgodståg att riksdagen med bifall till motionen 1973:1179 ger Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anfört,

31. beträffande *beaktande av viss arbetsmiljöfaktor vid statlig upphandling* (punkt 44 i hemställan) av herrar Hyltander (fp) och Romanus (fp) som anser

dels att det avsnitt i utskottets betänkande på s. 68 som börjar med "Utskottet — som" och slutar med "utskottet motionsyrkandet" bort ha följande lydelse:

Staten bör självfallet vara föregångare på arbetsmiljöområdet. Med hänsyn härtill och då bullerproblemet utgör en av de faktorer som kräver de kraftfullaste insatserna för att vi inom rimlig tid skall få till stånd en genomgående förbättring av arbetsmiljön bör -- som föreslås i motionen 1973:287 (yrkande 4) av herr Helén m. fl. (fp) -- staten vid upphandling av bl. a. maskiner och fordon ställa ökade krav på bullerdämpning. Tillämpningen av en sådan upphandlingsprincip skulle tvinga fram en bättre teknik. I enlighet med det anförda tillstyrker utskottet angivna motionsyrkande.

dels att utskottets hemställan under 44 bort ha följande lydelse:

44. beträffande *beaktande av viss arbetsmiljöfaktor vid statlig upphandling* att riksdagen med bifall till motionen 1973:287 yrkandet 4 ger Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anför.

Särskilda yttranden

1. beträffande *arbetsmiljön för ombordanställda* (betänkandet s. 65—66) av herr Hagberg (vpk) som anför:

Sedan motionerna i anledning av arbetsmiljöpropositionen väckts, har kommunikationsministern tillsatt en sakkunnig för att utreda frågan om arbetsmiljön och säkerheten för de anställda till sjöss. Första steget är därmed taget för att uppfylla kraven i motionen 1973:2007 av herrar Takman (vpk) och Hallgren (vpk).

Om utredningen skall få den effekt som motionärerna önskar är ett av huvudkraven att sjöfolkets representanter kopplas in och får ett avgörande inflytande över förslaget till en förbättring av arbetsmiljön till sjöss. Det måste även förutsättas att utredningens arbete bedrivs skyndsamt.

2. beträffande *enmansbetjäning på normalgodståg och expressgodståg* (betänkandet s. 68) av herrar Hyltander (fp) och Romanus (fp) vilka anför:

Vi förutsätter att arbetsmiljöutredningen under sitt fortsatta arbete skyndsamt prövar frågan om innehållet i reglerna om ensamarbete och därvid ägnar särskild uppmärksamhet åt frågan om enmansbetjäning på godståg. Denna fråga är betydelsefull även ur trafiksäkerhetssynpunkt.

Innehållsförteckning

Sid.

Propositionen 1973:130	1
Hemställen	1
Propositionens huvudsakliga innehåll	1
Förslag till lag om ändring i arbetarskyddslagen	3
Förslag till lag om ändring i lagen om arbetarskyddsavgift	18
Förslag till lag om ändring i skogsförläggningsslagen	20
Förslag till lag om ändring i lagen om behörighet för allmän förvaltningsdomstol att pröva vissa mål	21
Förslag till lag om ändring i allmänna arbetstidslagen	23
Förslag till lag om ändring i lagen om arbetstid m. m. i husligt arbete	24
Förslag till lag om ändring i lagen om viktmärkning i vissa fall av gods som skall inlastas å fartyg	25
Förslag till kungörelse om ändring i byggnadsstadgan	25
Motionerna	28
Vid riksdagens början väckta motioner	28
I anledning av propositionen väckta motioner	31
Utskottet	34
Inledning	34
Fortsatt reformarbete	36
Kostnaderna för arbetsmiljöförbättrande åtgärder	41
Allmänna medinflytande frågor	41
Skyddsombud	43
Skyddskommitté	46
Förhandsprövning av arbetslokaler m. m.	48
Gemensamma arbetsställen	50
Utbildnings- och forskningsfrågor	51
Vidgade uppgifter för arbetarskyddsfonden	55
Den offentliga tillsynsorganisationen	56
Sanktionssystem m. m.	58
Frågor rörande företagshälsovård	61
Yrkesmedicin	63
Yrkeskadestatistiken m. m.	63
Sjukfrånvaron	64
Arbetsmiljöfrågor för särskilda arbetstagargrupper	65
Utskottets hemställen	69
Reservationer	72
1. Det fortsatta reformarbetet på arbetsmiljöområdet (c, fp, m) . .	72
2. Det fortsatta reformarbetet på arbetsmiljöområdet (vpk)	73

3. Förtursbehandling av frågorna om bättre kontroll av kemiska ämnen och åtgärder mot buller (c, fp)	73
4. Förtursbehandling av frågan om hygieniska gränsvärden m. m. (vpk)	74
5. Ekonomiska stimulansåtgärder på arbetsmiljöområdet (c, fp, m)	74
6. Arbetstagarnas medinflytande i fråga om utformningen av arbetsmiljön m. m. (fp)	76
7. Maktbefogenheter för de anställda och deras organisationer (vpk)	77
8. Utseende av skyddsombud (m)	77
9. Förutsättningarna för skyddsombuds rätt att avbryta arbetet samt prövningen av beslut av skyddsombud att avbryta arbetet (vpk)	79
10. Utseende av arbetstagarföreträdare i skyddskommittén (m)	80
11. Frågan om majoritet för de anställda i skyddskommittén (vpk)	80
12. Följdreservation (lagtext) till reservation 10 (m)	81
13. Följdreservation (lagtext) till reservation 11 (vpk)	81
14. Frågan om tystnadsplikt för bl. a. skyddsombud och ledamot av skyddskommitté (vpk)	82
15. Ansvar för utbildningen av skyddsombud (vpk)	83
16. Vissa undersökningar rörande ämne eller material (vpk)	83
17. Avstängning av arbetstagare som bryter mot skyddsföreskrifter (m)	84
18. Vissa utbildningsfrågor (c, fp, m)	85
19. Inrättande av en professur i arbetsmiljöforskning (c, fp, m)	86
20. Inrättande av en professur i arbetsmiljöforskning (1 s)	86
21. Frågan om statsbidrag för den kommunala arbetarskyddstillsynen (c, fp)	87
22. Den framtida indelningen i yrkesinspektionsdistrikt (c, fp)	88
23. Principbeslut om obligatorisk företagshälsovård (fp)	88
24. Huvudmannaskapet för företagshälsovård (vpk)	89
25. Ansvar för företagshälsovården (fp)	89
26. Företagshälsovården för egenföretagare (c, fp)	90
27. Frånvaron på arbetsmarknaden (m)	90
28. Arbetsmiljön för gruvarbetare (vpk)	90
29. Arbetsmiljön för stuveriarbetare (vpk)	92
30. Förbud mot enmansbetjäning på normalgodståg och expressgodståg (vpk)	92
31. Beaktande av viss arbetsmiljöfaktor vid statlig upphandling (fp)	93

Särskilda yttranden 93

1. Arbetsmiljön för ombordanställda (vpk)	93
2. Enmansbetjäning på normalgodståg och expressgodståg (fp)	93

